

SAPERE AUDE

Vilniaus Gedimino technikos universiteto žurnalas

2014 pavasaris (VI)

SA

SA

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Kuo gyvena universiteto doktorantai? Šįkart žurnalo puslapiuose pasakojame apie du jaunus žmones, kuriems nestinga gyvenimo džiaugsmo ir pozityvumo. Eglė Radvilė Švedaitė pasakoja apie IT specialistų gyvenimo užkuliusius, apie rašomos disertacijos žavesį, pirmąjį išardytą kompiuterį ir kitas gyvenimo avantiūras. O buvęs irkluojuojas Šarūnas Skuodis dabar „irkluoja“ mokslo vandenyse. Po sunkios traumos palikęs profesionalųjį sportą, doktorantas savo jėgas skyrė statybos inžinerijos studijoms, o po stažuotės Miuncheno technikos universitete iš naujo atrado ir savo *Alma Mater* žavesį. Ir emigruoti, kaip daugelis jaunų žmonių, net neketina. „Doktorantai kartais išvažiuoja į užsienį ir išgirstu, kaip jie ten sunkiai dirba. Tuomet man kyla mintis, kodėl sunkiai nepadirbėjus Lietuvoje? Juk galbūt taip sunkiai dirbant čia galima ir kalnus nuversti“, – svarsto VGTU doktorantas.

Nors Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios minėjimai į Lietuvą atneša vis daugiau optimizmo, paskleidžia patriotizmo nuotaiką, ore sklindo ir nerimas – emigracija. Būti ar nebūti Lietuvoje? Svajoti ar nesusvajoti Lietuvoje?

Šia tema, lyg susitarę, kalba visi pašnekovai, savo darbe tiesiogiai susidūrę su emigracijos įtaka. Prof. dr. Marija Burinskienė, daugelį savo darbo metų skyrusi miestų ir miestelių planavimui, šiandien pastebi, kad Lietuvoje grėsmingiausias procesas yra ne sproges nekilnojamojo turto burbulas, bet emigracija.

„Ar mes išliksime kaip tauta? Jeigu mes nepritrauksime jaunų žmonių, jeigu jie neliks čia, tai kam tada kuriama plėtra ir kam tas darnus miestų vystymasis? Turime nustoti aimanuoti, reikia skubiai peržiūrėti prioritetus ir susitelkti prie svarbiausio – šiuolaikinėmis technologijomis ir inovacijomis pagrįstos verslo aplinkos ir naujų darbo vietų kūrimo“, – mintimis žurnale dalijasi profesorė.

Universiteto Tarybos pirmininkas Sigitas Leonavičius sugrįžo į savąją *Alma Mater* tam, kad paskatintų jaunus žmones rinktis kūrybingą inžinieriaus profesiją, tai yra tam, kad Lietuva neišsivaikščiėtų...

„Tik čia dirbdami mes galime keisti savo šalį. Lengviausias kelias – pabėgti kitur. Tai tas pats kaip ir gyvenimas daugiabutyje, kur gyvena ir turtingesnės, ir skurdesnės šeimos. Bet juk net tokiose šeimose vaikai nepabėga pas turtingesnę Mamą. Nes Mama yra Mama. Taip mes turime žiūrėti ir į Tėvynę. Kad liktų tai, vardan ko mes ėjome į Sąjūdį“, – sako VGTU absolventas Sigitas Leonavičius, du dešimtmečius kūręs lietuviško kapitalo įmonę.

Didžioji šimto doc. dr. Valdo Bubelevičiaus rankomis nukaldintų skulptūrų dalis taip pat sukurtos patriotizmo, baltų genčių tema. Skulptorius svajoja surengti simpoziumą ir kurti skulptūras M. K. Čiurlionio begalybės jausmo tema.

Apie ką, gyvendami Lietuvoje, svajojate Jūs? Ar svajojate?

Vyriausioji redaktorė
Edita Jučiūtė

VGTU žurnalas „Sapere aude“
Nr. 1/2014 (6)
ISSN 2029-4999

Vyriausioji redaktorė
Edita Jučiūtė

Žurnalo redakcinė kolegija
prof. habil. dr. **Antanas Čenys**
prof. dr. **Alfredas Laurinavičius**

Meno redaktorė, maketas
Jolanta Šiugždaite

Korektorė
Zita Markūnaitė

VGTU žurnalas „Sapere aude“
Redakcija
Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Viešosios komunikacijos direkcija
Saulėtekio al. 11
10223 Vilnius
Tel. (8 5) 274 5025
El. paštas vkd@vgtu.lt

Spausdino
UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B
09109 Vilnius
Tiražas – 500 egz.

SA

Turinys

SKAITYKITE ŠIAME NUMERYJE:

Absolventai

4
VGTU TARYBOS PIRMININKAS: „MANO MISIJA — GARSINTI INŽINIERIAUS VARDĄ“

VGTU Tarybos pirmininkas, absolventas Sigitas Leonavičius pasakoja apie du dešimtmečius kurtą verslą bei inžinerinių specialybių svarbą šalyje

24
MINDAUGAS STATULEVIČIUS: „TIKIU ZEFYRO TEORIJA“

Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacijos direktorius Mindaugas Statulevičius pasakoja apie pamokančią zefyro teoriją ir nekilnojamojo turto rinką, kuriai šiandien abejingų žmonių nėra

VGTU veidai

10
KIEKVIENAS SAVYJE TURIME MIESTO SUVOKIMO MASTELĮ

Lietuvos miestai ir miesteliai garsios urbanistės akimis. VGTU Miestų statybos katedros vedėja prof. dr. Marija Burinskienė dalijasi mintimis apie miestų kultūrą ir apie visiems taip reikalingą gyvenimo kokybę

Aktualijos

18
KODĖL NAUDINGA ATSIGRĘŽTI Į ATVIRĄJĄ PROGRAMINĘ ĮRANGĄ?

Kas yra atviroji programinė įranga? Apie atvirąsias programas ir jų atveriamas galimybes pokalbis su Žilvinu Jančoru

Jaunoji VGTU karta

EGLĖ RADVILĖ ŠVEDAITĖ: „PATI DIDŽIAUSIA AVANTIŪRA — GYVĖTI“

30

VGTU Informacinių technologijų ir sistemų centro vadovė Eglė Radvilė Švedaitė pasakoja apie IT specialistų gyvenimo užkulsius, rašomos disertacijos žavesį bei pirmąjį išardytą kompiuterį

LIETUVOJE YRA VIETOS DOKTORANTAMS

36

Lietuvoje yra vietos doktorantams. Tuo tvirtai įsitikinęs Šarūnas Skuodis. Buvęs profesionalus sportininkas, o dabar – doktorantas savosios *Alma Mater* privalumus dar daugiau įvertino apsilankęs Europoje garsiaame universitete

Žvilgsnis kitaip

NUKALTI BEGALYBĘ...

42

Kaip nukalti begalybę? Daugiau nei 100 skulptūrų autorius, skulptorius doc. dr. Valdas Bubelevičius pasakoja apie skulptorių gyvenimą ir svajonę suburti skulptūrų simpoziumą M. K. Čiurlionio tema

MOKSLINIŲ TEKSTŲ VERTĖJAS: „KALBA, KIENO JI BĖBUTŲ, REIKIA MYLĖTI“

56

Anglų kalbos redaktorius ir vertėjas Gintaras Vaidogas į anglų kalbą verčia ne tik sudėtingus mokslinius tekstus, bet ir randa laiko egzaltuotos senosios anglų literatūros grožiui

EMOCIJŲ ALCHEMIJA

62

Ką kuria VGTU Kūrybinių industrijų fakulteto studentai? Šio fakulteto absolventas ir universiteto fotografas Simas Bernotas, per objektyvą fiksuojantis žmonių portretus, savaip, meniškai atskleidžia ir jų asmenybę. Fotografija tada tampa ne tik mygtuko paspaudimu, bet ir paslaptinga fotografo ir į jį žiūrinčio žmogaus alchemija

summary of articles in English

70

VG TU TARYBOS PIRMININKAS: „MANO MISIJA — GARSINTI INŽINIERIAUS VARDĄ“

Absolventai

VG TU absolventas Sigitas Leonavičius per du dešimtmečius išgyveno visus savo kurto verslo nuopolių ir pakilimų. Verslą pradėjęs drastiškai, nuo nulio, šiandien džiaugiasi besiformuojančia Lietuvos verslo kultūra ir subrandintu verslu – inžinerinių technologijų vandenvėlos srityje lydere įmone „Traidenis“. Kaip sako VG TU absolventas, o dabar ir universiteto Tarybos pirmininkas, į savąją Alma Mater sugrįžo tam, kad paskatintų jaunos žmones rinktis kūrybingą inžinieriaus profesiją.

Edita Jučiūtė

Po studijų tuometiniame VISI turėjote galimybę likti Vilniuje, bet savo noru grįžote į Dzūkiją, Alytų...

Daug kam tada tai atrodė nesuprantama. Taip susiklostė.

Buvote sąmoningai nusiteikę išlaikyti klasikines vertybes?

Neturėjau savyje blaškymosi. Mane taip auklėjo tėvai. Mano tėvukas pasakojo, kaip nuo vaikystės turėjo savo planus ateinantiems metams, penkmečiui, dešimtmečiui.

Šito mokiausi ir aš, o dabar to mokau savo vaikus. Jei neturi strateginio plano net savaitgaliui, tai labai maža tikimybė, kad ką nuveiksi.

Turi sau atsakyti į klausimą, ko sieki, ko nori ir tada ta kryptimi dirbti. Jei turi tikslą, tai dirbdamas ir gilindamasis jį vis tiek pasieksi.

Pradėjote dirbti nuo 1988 metų...

Buvau ką tik sukūręs šeimą ir, pirmiausia, reikėjo elementarios finansinės bazės. Labai nemėgau būti priklausomas. Tai, matyt, toks mano charakterio bruožas.

Labai greitai supratau, kad ne veltui mokiausi, ir kad turiu kažką padaryti tokio, jog galėčiau dirbti tai, ką gebu geriausiai. Iš pradžių ėmiausi komercijos, bet man tai nepatiko. Prekyba statybinėmis medžiagomis tikrai ne- teikė dvasinio malonumo. Vėliau pusę metų tiesiog mąš- čiau, diskutavau su žmonėmis, kurie greičiausiai mane ir pastūmėjo nuo prekybos į gamybą.

Dabartinį verslą pradėjote plyname lauke?

Nedalyvavau privatizacijoje, neturėjau paveldėto tur- to. Kartais dabar pats stebiuosi, kaip sugebėjau nuo to plyno lauko pradėti. Buvo tokios aplinkybės, o kelio at- gal – ne. Šiandien įmonėje turime didelę struktūrą, daug dirbančių jaunų žmonių.

Smagu, kad ir užsienio šalyse esame vertinami. Mus pažįsta ne tik Rytų rinkos, bet ir Vakarų – Skandinavija, Vokietija, Anglija. Mus žino kaip lietuviškų technologijų įmonę. Dėl to jaučiu, visų pirma, didelį moralinį pasi- tenkinimą.

Atsimenate, nuo ko ir kaip pradėjote verslą?

Viską atsimenu. Čia tas pats kaip bet kuriam tėvui, gimtų pirmas ar penktas vaikas, atsimeni viską – nuo jo atėjimo į pasaulį iki išėjimo iš namų. Šio verslo pradžioje buvau ir įmonės vadovas, ir vairuotojas, ir montuotojas, ir darbininkas. Atsimenu ir tokių momentų, kai tekdavo važiuoti pas užsakovus ir kaip įmonės vadovui pasirašyti sutartį, o netrukus, jam išvažiavus, persirengti, pasiimti kastuvą ir pasisamdžius traktoriuką dirbti. Jeigu grįžda- vo užsakovas, tada vėl „persirengdavau“ į direktorių... Ir šiandien sutinku tuos pirmuosius klientus, su kuriais dir- bau prieš septyniolika metų. Manau, kad tai buvo labai naudinga, nes taip pažįsti užsakymų, gamybos procesą iš esmės, bet kuriuo atveju nebūni diletantas. Gamybos procesas yra sudėtingas, reikėjo labai gerai išmanyti ir vandenvalos technologijas, ir kompozito specifiką. Viso to reikėjo mokytis. Apskritai, jei turi ambicijų ir dalyvauji kūrybiniuose procesuose ir versle, tai mokslas tada lydi visą gyvenimą.

Todėl visada stengiuosi pabrėžti, kad negalima mo- kyklose profiliuoti mokomųjų dalykų, negalima nusprę- sti, kad to reikės ar to nereikės. Ypač blogai, kai tai už mokinius nusprendžia suaugusieji.

Pats atsimenu iš savo patirties: mokiausi pakanka- mai neblogai, tik nesisekė chemija, ir pats galvojau, kad jos man niekada nereikės. Stojau į statybos inžineriją, ten chemijos taip pat nebuvo. Bet vėliau per visą są- moningą verslo augimą ir procesą man reikėjo būtent chemijos.

Kaip galėtumėte įvertinti Lietuvos verslo sąlygas?

Kartais juokaudamas sakau: jei sugebi plėtoti verslą Lietuvoje, tai tada gali užsiimti verslu visame pasauly- je. Štai Rūta Meilutytė neturėjo idealių sąlygų startui, bet turėjo talentą ir besitreniruodama aptriušusiame baseine sugebėjo pasiekti aukščiausių rezultatų. Lyginti Lietuvos ir Vokietijos ar Prancūzijos verslo sąlygas yra beprasmiška. Mes esame čia, turime tokią šalį, mes ją paveldėjome iš savo senelių ir prosenelių. Tik čia dirbda- mi galime keisti savo šalį. Lengviausias kelias – pabėgti kitur. Tai tas pats kaip ir gyvenimas daugiabutyje, kur gyvena ir turtingesnės, ir skurdesnės šeimos. Bet juk net tokiose šeimose vaikai nepabėga pas turtingesnę Mamą. Nes Mama yra Mama. Taip mes turime žiūrėti ir į Tėvy- nę. Kad liktų tai, vardan ko mesėjome į Sąjūdį...

Jūs su Sąjūdžio idėjomis gyvenote visus savo verslo metus?

Taip.

Sąmoningai?

Taip. Sąmoningai. Turiu tokią pasaulėžiūrą. Taip nuo vaikystės buvau auklėjamas senelių. Trispaivę pirmą kartą pamačiau būdamas ikimokyklinio amžiaus. Gau- davau knygy, tik man buvo aiškinama, kad to nereikia viešinti... Galbūt taip ir susiformavo toks požiūris.

Galima sakyti, kad Jūsų vadovaujama įmonė „Trai- denis“, kurioje kuriama vandenvalos įranga, kartu kuria ir nacionalinį verslą?

Esame komercinė struktūra. Visi mūsų darbuotojai, kaip aš vadinu, yra sveikai pamišę. Dirbame, vedami idėjos. Darbas nėra toks lengvas ir ne toks pelningas. Daug lengviau yra pirkti ir parduoti, nei kažką sukurti. Įmonėje dirba daug jaunų žmonių – tie, kurie nuspre- ndė neimigruoti, o tobulėti. Yra keturi doktorantai, viena mokslų daktarė, kuri apsigynusi disertaciją liko dirbti. Džiaugiuosi, kad nėra vienas įmonės konstruktorius, tech- nologas į užsienį neišvyko. Buvo laikai, kai atlyginimai buvo didesni, dabar jie mažesni. Bet mes vis tiek mėgs- tame savo darbą, kūrybinį procesą. Atlyginimo dydis nėra viskas. Žinoma, labai norėčiau, kad jie tą didesnę atlyginimą gautų kuo greičiau. Kita vertus, gyvenimas provincijoje, kad ir Alytuje, turi daug privalumų. Jauni žmonės, kurie mąsto pragmatiškai, kad į Vilniaus se- namiestį galima atvažiuoti per valandą, tai pat įvertina provincijos privalumus.

Verslas yra komandinis darbas. Ir normalu yra džiaugtis, kai lyderiauji. Be abejonės, visi mūsų šalies verslininkai kartu su savimi neša ir Lietuvos vėliavą. Turėjome nemažai galimybių įsileisti užsienio investuotojus, bet buvo ir patriotinių ambicijų, juk susikūrėme iš vietinio kapitalo. Įmonė gyvuoja jau aštuoniolika metų – užsienyje pristatome ne tik savo verslą, bet ir Lietuvą. Ketveri metai vieninteliai iš Lietuvos dalyvaujame pasaulinio lygio aplinkos apsaugos inžinerijos parodoje. Ten jaučiame kaip mūsų sportininkai, kurie atstovauja Lietuvai pasaulinės reikšmės varžybose. Pastebiu, kad tokiose parodose apsilankę jauni žmonės net pakeičia savo požiūrį į Lietuvą, atsiranda daug daugiau patriotiškumo. Lankydami pasaulinėse parodose jauni inžinieriai įgyja daug įkvėpimo, suvokia, kad jų, kaip specialistų, reitingai yra aukšti. Kai tarp stipriųjų jautiesi maždaug lygus, o kai kur net ir pranašesnis, jautiesi gerai. Kaip ir mūsų universitetas: jei jis turėtų tokį finansavimą, kokį turi Anglijos universitetai, su mūsų turima technine baze ir profesūra, turbūt juos pralenktume.

Jūsų nuomone, šiandien daugiau valstybė veikia verslą ar verslas veikia valstybę?

Jei kalbėsime apie startuojantį verslą, tai Lietuvoje sąlygos nėra pačios palankiausios, ypač jei palyginsime su kitomis Europos Sąjungos šalimis. Tuo tarpu brandus verslas visai neblogai veikia valstybę ir Vyriausybės sprendimus. Džiugu, kad susikūrė Lietuvos verslo taryba, kad vyksta jos susitikimai su Vyriausybe. Ir tie susitikimai jau turi tradicijas. Anksčiau Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Prekybos, pramonės ir amatų rūmai, „Investuok Lietuva“ ir kitos struktūros dirbdavo atskirai. Šiuo metu, matyt, po dvidešimt trejų metų atėjo branda – verslininkai suprato, kad reikia susivienyti ir su Vyriausybe kalbėtis kartu. Kai verslininkai ieškodavo dialogo pavieniui, Vyriausybės sprendimai dažniausiai irgi būdavo skirti pavienėms struktūroms. Kad sprendimas vienyti subręstų, reikėjo nemažai laiko. Taigi turime struktūrą, kuri labai atsakingai atstovauja stambiam ir vidutiniam verslui.

Kokių tikslų siekiate užimdamas VGTU Tarybos pirmininko pareigas?

Ne tik universitete, bet ir kitose asocijuotose institucijose, forumuose sistemingai siekiu propaguoti inžinieriaus specialybę. Noriu, kad visuomenėje būtų girdimas inžinieriaus vardas. Tai, kas motyvuotų nuo mokyklos, nuo darželio. Mes turime labai gerą potencialą, mūsų

jaunimas kūrybiškas, energingas, darbštus. Ne veltui mūsų žmonės užsienyje yra graibstomi. Mes dažnai tai pastebime tik tada, kai tai įvertina kiti. Reikia įvertinti čia ir dabar. Jei tai padarysime, tai netruks specialistų nei universitetui, nei pramonei. Štai neseniai išgirdau, kad ir Švedijos mokyklose renkamas istorija, anglų kalba ir vadyba. Jei mūsų šalyje bus tik vadybininkai, tai kuo tada prekiausime? Taip viską sugriausime... Kuo daugiau šalyje bus inžinierių, tuo tvaresnis bus jos valdymas.

Bet galbūt inžinieriumi negali būti kiekvienas?

Talento šiek tiek reikia, bet toliau viskas ugdoma. Jei vaikams suteiksime galimybę kurti, statyti, konstruoti ir jų įgūdžius tobulinsime, tai tokių talentų Lietuvoje atsiras daug daugiau. Mes turime skatinti tą proveržį. Didžiausia problema mokyklose yra ta, kad atimta galimybė ugdyti inžinerinius kūrybinius gebėjimus. Švietimo sistemoje šioje srityje yra juntama didžiulė spraga. To pasekmės mes jaučiame. Matyt, dabar yra vadinamasis pereinamasis laikotarpis.

Švietimo sistemos trūkumus greit pajunta verslininkai. Kaip vertinate verslininkų kritiką universitetams?

Sėdėdami ant ežero kranto su meškere rankose galime kritikuoti valstybę, vyriausybę, ministrus, politikus... Visada elgiausi pagal principą: jei turiu pretenzijų, tai privalau eiti ir keisti. Šiuo metu bendradarbiaujame su keturiais Lietuvos universitetais, siūlome idėjas, įtraukiame juos į bendrus projektus. Jau dvejus metus esu VGTU Tarybos pirmininkas, bet esu įsitikinęs, kad su VGTU ir kitais Lietuvos universitetais bendradarbiauau iki šių pareigų ir taip pat sėkmingai palaikysiu ryšius vėliau. Ką nors keisti valstybėje, universitetuose, siekti proveržio šiandien galimybių yra. Globaliai mąstantis verslininkas turi dalyvauti kokioje nors asocijuotoje struktūroje. Jų šiandien mes turime begales. Verslas yra įvairialypis. Tie, kurie turi ambicijų, progresuoja ir padeda progresuoti kitiems. Kritikuoti nieko neveikiant nėra teisinga. Tai panašu į seną Krylovo pasakėčią apie lapę ir vynuoges. Jei nepasieki vynuogių, tai lengviausia pasakyti, kad jos yra neskanios.

Kaip jaunam inžinieriui pradėti karjerą? Ką patartumėte kad ir Statybos fakulteto, kurį pats baigėte, studentui?

Yra posakis, kad po stovinčiu akmeniu vanduo nuteka. Todėl palinkėčiau aktyvumo. Galimybės šiandien

jauniems žmonėms tokios neribotos, kaip ir internetas. Reikia tik šiek tiek padirbėti. Jei studentas jau studijuoja, verta aplankyti nors keletą dešimčių įmonių, susijusių su būsima profesine veikla. Susipažinti su jų darbu, pasiprašyti atlikti įprastą ar pažintinę praktiką. Juk atvykus į kokią nors įmonę, nereiks nieko mokėti, o esminių žinių, be abejonės, jaunas žmogus gaus labai daug. Taip pat labai naudinga išvažiuoti į tarptautines parodas.

Kai pats studijavau, visą laiką galvojau, kokie yra griežti dėstytojai. Dabar, pasirodo, aš pats dar griežtesnis – kai į mano įmonę ateina studentai ir sako, kad jiems praktikos nereikia, tereikia parašo, aš nė vienam nepasirašau. Ne kartą pastebėjau, kad tie studentai, kurie atlieka praktiką, vėliau padaro karjerą. Esu įsitikinęs, kad jei studentai būtų aktyvesni, galėtų daryti karjerą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Jūsų nuomone, Lietuvoje yra vietos nišiniam verslui?

Taip, be abejo. Šiuo metu labai stipriai progresuoja informacinės technologijos, o tai leidžia žmonėms nebūtinai turėti dideles gamybinės patalpas, verslą jie gali kurti bet kokioje erdvėje. Mūsų šalyje yra dar daug nepaliestų verslo „temų“, reikia tik pasitelkti erdvinį mąstymą. Kartais man graudžiai atrodo toks mūsų verslo pavyzdys: šalia kokios nors įstaigos verslininkas pasistato kioskelį ir prekiauja kramtomąja guma, tai tada šalia to kioskelio būtinai atsiras ir kitas, kuris prekiaus tuo pačiu...

Lietuva tarp Baltijos šalių yra išskirtinė tuo, kad turi gerai išplėtotą pramonę. Tačiau toje pramonėje yra labai daug nišų, kurias galima užpildyti. Ir nebūtinai pradėti verslą nuo kažko globalaus. Išstudijavus rinką, reikia savęs paklausti: gal aš galiu atlikti kokią nors paslaugą, gal galiu kokia nors dalimi prisidėti prie jau sukurto produkto platinimo ir t. t. Tai laikau tęstinumu, tikruoju verslumu. O daryti tą patį, ką daro kitas verslininkas, yra tiesiog vieno uždirbto lito pasidalijimas perpus. Jauniems žmonėms dėl to ir reikia pavažinėti po užsienį, pamatyti, ką veikia kiti, ir, atlikus analizę, atsakyti į klausimą, kur į rinką galima įsiterpti su papildoma paslauga ar produktu.

Jūs apskritai esate už laisvą inžinerinę kūrybą, o ne parsidavimą tarptautiniam branduoliui, stambiam darbdaviui?

Mes daugiau nei pusę amžiaus buvome okupuoti. Mūsų tėvų tikslas buvo tapti nepriklausomiems. Mes tą tikslą pasiekėme. Taip turbūt jaučiasi ir jaunas žmogus. Tik pradėjęs gyvenimą jis galbūt nesijaučia laisvas.

Reikia ir idėjų, ir pradinio kapitalo, ir, galų gale, žinių. Norint tapti verslininku, žinių reikia labai daug, net nesiryžčiau įvardyti kiek. Jei yra tikslas, verta padirbėti vienoje struktūroje, pasisemti žinių dar kitame darbe, o vėliau kažkuriame etape tapti laisvu ir pradėti kurti savo verslą. Taip, mano nuomone, mažiausiomis sąnaudomis pasiekiamas greičiausias rezultatas. Verslas ir jo kūryba, išlaikymas, plėtra yra didžiulis kiekvieno jauno, dirbančio žmogaus progresas. Tai yra rizikinga, bet ir suteikia daug moralinio džiaugsmo. Žinoma, ne visi žmonės gali siekti lyderystės ir renkasi saugesnį valdininko ar tarnautojo darbą. Tai taip pat reikalinga.

Ar per tiek verslo kūrimo metų buvo momentų, nuo kurių, kai galvojote, kad geriau eiti ir pasisamdyti pas darbdavį?

Krizių buvo, bet niekada neturėjau minčių viską mesti ir eiti kažkur įsidarbinti. Pirmoji krizė buvo, kai teko persiorientuoti, keisti verslo pobūdį. Vėliau mano verslą labai paveikė 1993-ųjų metų krizė. O 2004-aisiais, kai įmonė sparčiai augo, įvyko gaisras. Sudegėme absoliučiai. Liko tik biuras. Tokie buvo trys sudėtingiausi etapai. Negalvoju, kad tuo viskas ir baigsis, gal tų iššūkių bus ir ateityje, gal dar ir sudėtingesnių...

Ką patartumėte pradedantiems verslininkams kaip verslo praktikas? Ko linkėtumėte nedaryti?

Palinkėčiau prarasti baimę suklysti. Nė vieno nebuvo, kuris nebūtų padaręs klaidų. Teoriškai mes žinome, kad mokytis reikia iš svetimų klaidų, bet, nepadarius savų klaidų, sėkmės nebus. Lietuvoje tarp jaunų verslininkų kartais juntų tyrančią baimę: „Kas, jeigu man nepasisėks?“ Bet nesėkmė versle nėra mirtis. Jei išgyvenote nesėkmę, reikia padaryti išvadas ir bandyti dar kartą. Antra, ką norėčiau patarti, niekada nepradėti verslo su skolintais pinigais. Kategoriškai. Geriau pradėti nuo labai smulkaus verslo, kad ir laikraščių pardavinėjimo. Niekada nereikia skolintis pinigų iš giminių, artimųjų, draugų. Pinigus turi skolinti bankai, nes bankai yra verslo saugiklis, nepriklausomas auditas, kuris gerai patikrino ir tik vėliau patikėjo jūsų idėja. Pradedančiajam verslininkui atrodo, kad jo verslo planas toks geras, jog kitaip ir negali būti. Bet realybė yra kitokia: sėkmės kelias turbūt yra vienas iš tūkstančio.

O kiek įmonės sėkmę lemia žmogiškieji santykiai?

Geri žmogiškieji santykiai yra daugiau nei pusė įmonės sėkmės. Kaip pavyzdį galėčiau savaip pakomentuo-

ti kelių pastarųjų dešimtmečių Lietuvos verslo kultūros raidą. Verslą pradėjome maždaug nuo 1990-ųjų metų. Tuomet kai kurie verslininkai itin greitai gaudavo didžiuosius pelnus. Nuo to keitėsi jų išvaizda. Vėliau atsirado prabangios transporto priemonės arba kiti žaisliukai. Ir tik dabar, trečiajame raidos etape, verslininkai pradėjo grįžti į pirmines kūno linijas, tapo kuklesni. Tai jau, manau, yra verslo brandos išraiška. Todėl jauniems vadovams visada patariu nepasiduoti išorinių žaisliukų žavesiui, išvengti arogancijos ir išlikti savimi per visą verslo kūrimo kelią. Tada išliks geri santykiai ir su personalu, ir su kolegomis bei partneriais.

Nuo 1998-ųjų dalyvauju Lietuvos pramonininkų konfederacijos veikloje. Man labai pasisekė, kadangi konfederacijos prezidentas buvo amžinos atminties Bronislovas Lubys – unikali asmenybė. Tiek laiko pabūti šalia jo buvo didelė gyvenimo dovana. Niekada jo nemačiau viešojoje erdvėje besigiriančio ar besididžiuojančio. Daug laiko stebėjau, kaip jis bendrauja su partneriais, valdžios institucijomis. Iš to mokiausi. Ir dabar dirbdamas versle stengiuosi prisiminti šio iškilaus žmogaus vertybes ir poelgius.

Vis dėlto per tiek darbo metų Jūs nenusivylėte žmoniškumu?

Ne, anaipatol. Gal todėl, kad turėjau didelių išbandymų. Kai kurių pamokų nelinkėčiau patirti niekam. Ypač savo vertybes pasitikrinau, kai įvyko įmonės gaisras. Kai dar vakare įmonėje verda intensyvus gyvenimas, o kitą dieną jau tvyro tik pelenai, tada ne tik nieko neat-siklausęs priimi sprendimus ekstremaliausiomis sąlygomis, bet ir įvertini savo komandą. Sudegė visa gamykla. Kitą dieną susirinko visi įmonės darbuotojai, atsinešė įrankius maišiuokse, patys nutarę kurį laiką dirbti be atlyginimų. Tuomet darbuotojams pasakiau, kad nuo šios akimirkos tie, kurie pasilieka dirbti, gauna dvigubą atlyginimą. Labai greitai išsinuomojau patalpas. Buvo neįtikėtina, bet gamybą pradėjome po dešimties dienų. Komanda liko. Nuo to gaisro įmonėje likę žmonės dirba ir šiandien.

Apskritai verslu užsiimu jau dvidešimt penkerius metus. Nuolatinis stresas... Tačiau prie to priprantama, užsigrūdinama.

Per dvidešimt metų kurdamas verslą perėjote ir ugnį, ir vandenį, tiesiogine ir netiesiogine prasme. Kas šiuo metu Jums, kaip verslininkui, yra brangiausia?

Ramybė...

Simo Bernoto nuotraukos

„Turėjome nemažai gali-mybių į „Traidenį“ įsileisti užsienio investuotojus, bet buvo ir patriotinių ambicijų, juk susikūrėme iš vietinio kapitalo. Įmonė gyvuoja jau aštuoniolika metų – užsienyje pristatome ne tik savo verslą, bet ir Lietuvą...“

Kiekvienas žmogus savyje turi miesto suvokimo mastelį: vienas nori gyventi Niujorke, Šanchajuje, o kitas nori gyventi Druskininkuose. „Nesvarbu, kur begyventume, norime turėti centralizuotai tiekiamą vandenį, norime, kad žiemą namuose būtų šilta, o karštą vasaros dieną vėsu, – įsitikinusi VGTU Miestų statybos katedros vedėja prof. dr. Marija Burinskienė. – Norime elementaraus komforto, turime turėti galimybę patogiai pasiekti mokyklą, darbą, teatrą ar polikliniką.“ Pasak garsios urbanistės, ekonominių, socialinių ir aplinkos sąlygų visuma ir nulemia žmonių gyvenimo kokybę.

Edita Jučiūtė

KIEKVIENAS
SAVYJE
TURIME
MIESTO
SUVOKIMO
MASTELĮ

Turite įspūdingą teritorijų planavimo patirtį – esate šios srities mokslininkė ir praktikė. Ar galėtumėte papasakoti apie savo veiklos rezultatus?

Nuo 1997 m. parengėme per 80 mokslo tiriamųjų bei taikomųjų darbų, teritorijų planavimo dokumentų. Nuo 2006 m. parengėme daugiau nei 30 Lietuvos rajonų, miestų ir miestelių bendrųjų planų, kurių daugumai vadovavau aš. Dalyvavau 18 tarptautinių mokslo bei studijų projektų, paskelbiau per 100 mokslinių straipsnių, esu penkių monografijų, vadovėlių autorė ir bendraautorė. Parengiau devynis mokslo daktarus.

Jūsų vadovaujamoje katedroje vykdoma ypač daug tarptautinių projektų. Dėl ko įsitraukiate į šį darbą?

Dalyvavimas projektuose man yra įdomi patirtis, kurią galiu perduoti savo studentams. Remdamasi konkrečiais projektais ir pavyzdžiais, galiu dėstyti studentams teritorijų planavimo ypatumus ir subtilybes, iš savo patirties papasakoti, kokios planavimo kliūtys, kaip jas įveikti, kaip surasti pusiausvyrą tarp augimo ir aplinkos išsaugojimo.

Šiandien atsiveria naujos galimybės bendradarbiauti rengiant projektus kartu su buvusių Tarybų Sąjungos šalių universitetais. Prieš ketverius metus konferencijoje Sankt Peterburge susipažinome su Kijevo ir Maskvos aukštųjų mokyklų specialistais, aptarėme bendradarbiavimo galimybes. Taip gimė idėja įsijungti į Švedų instituto finansuojamą projektą, kuriame pareiškė norą dalyvauti Stokholmo karališkasis universitetas, taip pat Maskvos valstybinis geodezijos ir kartografijos universitetas bei Kijevo nacionalinis statybos ir architektūros universitetas. Šiame projekte kartu su švedais esame darnios plėtros studijų konsultantai – mokome kolegas iš Kijevo ir Maskvos, kaip perteikti darnios plėtros idėjas savo studentams. Švedams sunku vertinti situaciją Rusijoje ar Ukrainoje, jiems sunkiai įsivaizduojamos tos problemos, kurios iškyla atliekant projektavimo darbus, tuo tarpu mums kaimyninių šalių problemos lengviau suprantamos. Galima sakyti, esame tarsi tas tarpininkas, besistengiantis surasti kompromisą tarp Vakarų ir Rytų šalių urbanistinės patirties, suformuluoti šalims priimtinus sprendimus, urbanistinius modelius, galinčius pagerinti gyvenimo kokybę ir sukurti racionalią apgyvendinimo sistemą.

Esame tarptautinių projektų ESPON atstovas Lietuvoje, iš ES finansuojamų projektų rengiame mokymo platformą – organizuojame elektroninius mokymus „Moodle“ aplinkoje. Mokymai skiriami tiek studentams, tiek ir specialistams iš Aplinkos apsaugos ar Vidaus rei-

kalų ministerijų bei įvairių kitų aplinkos planavimo organizacijų. Dar norėčiau paminėti tarptautinį projektą Co2o/Bricks, kuriame mes dalyvaujame kartu su kitų Baltijos šalių specialistais. Tai ES finansuojamas tarptautinis projektas, kurio tikslas – padėti pritaikyti šiuolaikines technologijas atnaujinant ir apšiltinant istorinius pastatus, nesumažinant jų vertės ir autentiškumo. Projekto ekspertų grupė rengia istorinių pastatų atnaujinimo ir energetinio efektyvumo padidavimo teisinę ir norminę bazę. Rengiami bandomieji projektai, teikiamos rekomendacijos ir ruošama mokymo medžiaga. Šią patirtį perduosime Lietuvos specialistams, statybininkams, sieksime supažindinti juos su naujausiomis technologijomis, skirtomis paveldosauginę vertę turinčių pastatų atnaujinimui.

Esate sukūrusi ir daugybę bendrųjų miestelių planų.

Teritorijų bendrųjų planų rengimas – man asmeniškai įdomus kūrybinis procesas, reikalaujantis žinių, loginio mąstymo, intuicijos ir patirties. Labai džiaugiuosi, kad turiu puikią darbuotojų komandą, kurios kiekvienas narys sugeba dirbti savarankiškai.

Nuolat dalyvaujame viešuosiuose konkursuose dėl miestų ar miestelių teritorijų bendrųjų planų rengimo ir, laimėję konkursą, nedelsiant imamės darbų: vykstame susipažinti su vietove, lankomės seniūnijose ar savivaldybėse ir susirenkame būtiną informaciją, vykdomė vietinių gyventojų, visuomeninių institucijų ir verslo atstovų apklausas, norėdami identifikuoti poreikius ir išsiaiškinti, kaip jie vertina savo gyvenimo miestelyje kokybę, ko pasigenda ir ką norėtų pakeisti. Visa ši informacija yra būtina, siekiant užtikrinti, kad suplanuota aplinka atitiks miesto gyventojų, verslo ir visuomenės interesus šiandienos ir ateities tikslų požiūriu. Rengdami miestų ir miestelių bendruosius planus, pagrindinį dėmesį skiriame miestelių erdvinės struktūros optimizavimui, viešųjų erdvių sistemos kūrimui, susisiekimo ir inžinerinių tinklų formavimui, apleistų ūkinių teritorijų konversijai ir kt. Atliekame gyventojų skaičiaus prognozę: sprendžiame, kiek gyventojų turėtų būti ateityje, pagal tai apskaičiuojame, kiek reikės naujų būstų ir papildomo gyvenamojo ploto. Kurdami miestelio bendrojo plano strategiją, atsižvelgiame, kokią vietą šis objektas užima bendroje urbanistinėje sistemoje – Lietuvos bendrajame plane.

Šiuo metu projektuotojai linksta atsisakyti besaikio plėtimosi, grįžtama prie racionalaus žemės naudojimo. Registrų centro duomenimis, urbanizuotos teritorijos Lietuvoje užima 2,2 proc., o realiai – 4 proc. Taigi nesutvarkytų, neįregistruotų, „laisvamaniškų“ teritorijų yra labai daug, dėl to miestelių ribos tarsi išplaukia. Būtent

teritorijų bendrieji planai ir nustato miestų bei miestelių plėtros ribas.

Turbūt galima sakyti, kad urbanistinis planavimas yra tai, ką tikrai pajunta kiekvienas žmogus?

Teritorijos tvarkymas, gyvenamosios aplinkos planavimas yra artima kiekvienam žmogui. Gerą, apgalvotą ar neapgalvotą urbanistinį planavimą žmogus „jaučia“ kiekvieną dieną... Kur turi praeiti pėsčiųjų ar dviračių takai, kur turi būti įrengti laiptai, kaip reikia sutvarkyti parką, kokie jame turi augti želdynai? Nepriklausomybės laikotarpiu atsirado daug naujų urbanistinio planavimo problemų, ieškoma naujų urbanistinių iniciatyvų ir modelių, paremtų darnios plėtros principais. Kuriant naujus miesto plėtros modelius, didžiausias dėmesys skiriamas idėjoms, paremtoms gamtos ir žmogaus harmonijai.

Dar viena Jūsų veiklos sfera – rekreacinių zonų planavimas. Kuo, Jūsų nuomone, mes esame unikalūs? Ar tikrai tapsime turizmo šalimi?

Vienu metu, kurdami rekreacinius projektus, daug dirbome su Turizmo departamentu. Kiek keistai atrodavo: visuomenė įsivaizduoja, kad turizmas Lietuvoje bus tikra panacėja ir kad visos teritorijos bus „turistinės“. Taip, deja, nėra. Lietuvoje yra rajonų, kurie turi didelį potencialą turizmui. Pavyzdžiui, Zarasai, Molėtai, Ignalina, Lazdijai, Varėna, Kretinga, Palanga, Šilutė, Neringa. Tuo tarpu Kelmė, Pasvalys, Joniškis tokio potencialo neturi. Mes mėgstame viską standartizuoti, taikyti šablonus, o kuriant turizmo planus, tai visai netinka. Rengiant turizmo planus pirmiausia stengiuosi susitikti ir pasikalbėti su vietiniais gyventojais, miestelio šviesuoliais, bendruomenės aktyvistais, stengiuosi įsiklausyti į jų nuomonę bei interesus. Bandau pritaikyti užsienyje pamatytus geros praktikos pavyzdžius ir idėjas. Stengiuosi atrasti krašto specifiką, vietovei būdingus elementus ir juos išryškinti, ir jokių būdu nesunivelijuoti – tai yra planavimo esmė. Pavyzdžiui, darant Anykščių bendrąjį planą, būtina atspindėti miesto įvaizdį, kurį suformavo literatūrinis paveldas, Šventosios upės vingiai, gražios apylinkės ir kūrybingi žmonės. Mano nuomone, nereikia tikėtis, kad vien tik gerai apgalvotas turizmo planas leis pritraukti didelius turistų srautus į Lietuvos miestelius. Lietuva iš tiesų gali didžiuotis švaria gamta. Palyginti su kitomis šalimis, mūsų krašte yra mažas vandens užterštumas: galime maudytis beveik visose upėse, ežeruose. Tuo mes esame patrauklūs. Tačiau pagrindiniai turistų srautai ir ateityje orientuosis į didžiuosius miestus – Vilnių, Rygą, Taliną, Sankt Peterburgą. Gal dar į Klaipėdą ir Ka-

liningradą. Tikėtis, kad užsieniečiai su dviračiu važiuos į kokį nors mažą miestelį, būtų naivu. Nors, žinoma, bus ir viena kita tokių turistų grupė. Ilgą laiką dirbdama projektuose kartu su užsieniečiais, pastebėjau jų požiūrį: jiems buvo įdomios dvi Lietuvos vietovės – Vilnius ir Neringa, dar kartais – Trakai. Iš kultūros paveldo objektų juos domina Kuršių nerija ir Vilniaus senamiestis.

Ir dar norėčiau pridurti, kad visiškai pritariu kai kurių išsivysčiusių užsienio valstybių urbanistinės politikos nuostatoms – miesto plėtros pastangos turi būti nukreiptos ne tam, kad bet kokiomis priemonėmis pritrauktų turistus, o ekonominės veiklos įvairovės kūrimui, nes ji yra svarbiausias gyvenimo kokybės ir stabilumo pagrindas.

Koks Vilniaus miestas atrodo Jūsų, kaip specialistės, akimis?

Vilnius ypatingas ne tik tuo, kad turi gražų senamiestį, bet ir savo parkais, skverais, draustiniais bei kita žaluma. Žaliosios gamtos erdvės užima apie 46 proc. miesto ploto. Kad rastum tiek gamtos, kiek yra mūsų sostinėje, JAV ar kituose pasaulio didmiesčiuose reikėtų važiuoti kelias valandas. Sereikiškių parkas, Vingio parkas, Karoliniškių draustinis – viskas ranka pasiekama, šiuo požiūriu Vilnius labai smagus ir patogus. Galime didžiuotis – Vilniuje oras yra vienas švariausių, palyginti su kitomis Europos sostinėmis. Vilniuje gamybos beveik nėra, didžiausią taršą kelia seni automobiliai, nudėvėtas viešasis transportas. Didesnė problema yra triukšmas, taip pat dar viena svarbi taršos forma – vizualinė tarša. Ar gali žmogus jaustis patogiai, važiuodamas viešuoju transportu, kurio korpusas surūdijęs, o viduje tvyro nemalonūs kvapai?

Vilnius išpuoselėtas ir švarus miestas. Tačiau mane visada nemalonina nuteikia, kai atsiduriu Šnipiškių rajone. Apie Šnipiškių rajono problemas kalbama turbūt jau 40 metų. Tai yra teritorija miesto centre, o ten šiuo metu tarsi kaimo gyvenvietėje bėginėja vištos, šunys... Natūralu, kad ateityje čia bus statomi dangoraižiai, kuriuose įsikurs verslo centrai, parduotuvės, bus įrengti patogūs butai. Žinoma, nenoriu kalbėti apie priemones, kuriomis buvo išgenami vietos gyventojai, bet kažkada tokių problemų buvo ir Senamiestyje.

Turbūt išgirstate nusiskundimų, kad Vilniuje didelės automobilių spūstys. Kaip tai vertinate?

Jeigu palygintume milijoninio miesto transporto grūstis su Vilniaus miestu, tai sostinės eismo tikrai nevadintume grūstimis. Viskas priklauso nuo to, kaip žmonės priima problemas. Jei automobilizacijos lygis padidėjo

penkis kartus, tai natūralu, kad bus ir šiokios tokios spūstys. Vilnius yra radialinės struktūros miestas – visi ryšiai eina per miesto centrą. Tiesa, dabar situaciją keičia statomi aplinkkeliai. Mano, kaip urbanistės, požiūris yra kitoks: spūstys Vilniuje gali būti vadinamos spūstimis tik tada, kai atsitinka avarijos, kai viena ar daugiau eismo juostų yra užblokuojamos. Džiaugiuosi, kad Vilniuje į daugelį vietų galima nuvykti viešuoju transportu, nueiti pėsčiomis ar kiek pavažiuoti dviračiu. Kai prieš 30 metų rašiau disertaciją apie dviračių eismą Vilniaus mieste, tema atrodė tarsi „iš kosmoso“. Šiandien sostinėje yra nemažai patogių dviračių takų, o dviratininkų skaičius sparčiai auga.

Kurdama urbanistinius planus susiduriate ir su vienu dideliu barjeru – teritorijų saugojimo ir plėtros klausimu.

Taip, neaiškios teritorijų saugojimo ir plėtros ribos – viena iš didžiausių urbanistinio planavimo problemų.

Saugomų teritorijų Lietuvoje yra tiek daug – 12–14 proc. teritorijos. Saugome viską, kartais net pernelyg daug. Žinoma, paveldą būtina saugoti, bet yra ir kita šio klausimo pusė – labai plačios apsaugos zonos. Dažnai apibrėžiamos labai didelės ribos, neatsižvelgiant, kiek šioje teritorijoje yra iš tiesų vertų saugoti objektų. Taip ir stūkso miestų centruose naujai gyvybei neprikelti apiešti pastatai, vien todėl, kad jie atsidūrė saugomos teritorijos ribose.

Projektuodama su tuo labai dažnai susiduriu: neaišku, kaip mes turime apsaugoti kultūros paveldą, kaip mes turime saugoti gamtinį karkasą, kaip ten galima elgtis, ką leidžiame ir ko neleidžiame. Įstatymas traktuojamas įvairiai: vienoje institucijoje traktuojamas laisviau, kitoje – itin griežtai. Tuomet visada lieka vietos interpretacijoms.

Kalbant apie darnią plėtrą, turime vieną esminę problemą – surasti balansą tarp to, ką saugome, ir tarp to, ką galime realiai padaryti. Manau, kad trūksta vieno dalyko įstatymo traktavimo, trūksta bendros strategijos: jas rašo visi, bet visai nederina tarpusavyje. Nevyksta dialogas tarp Lietuvos kultūros paveldo saugotojų ir architektų, projektuotojų bei statybos įmonių. Gyventojai nori pokyčių, nori, kad pastatai būtų pritaikyti patogiam gyvenimui, kad teritorijose būtų rekreacinės zonos. Aš manau, kad miestuose reikia saugoti vertingus istorinius objektus, bet ne išstisus didžiulius plotus (kaip tai atsitiko Kaune), nes tose teritorijose sovietmečiu statytuose namuose gyvena daugybė žmonių, kuriems privalome užtikrinti gyvenimo kokybę ir darną.

DALYVAVIMAS PROJEKTUOSE

Daugiau kaip 80 projektų Lietuvoje vadovė, kurių užsakovai: Aplinkos ministerija, Statybos ir urbanistikos ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, Vilniaus, Kauno, Alytaus, Klaipėdos ir kt. Lietuvos miestų bei rajonų savivaldybės.

Su kitais parengė daugiau kaip 30 Lietuvos rajonų, miestų ir miestelių bendrųjų planų, turizmo plėtros (Anykščių r., Varėnos r., Aukštaitijos nacionaliniame parke, Pietų Lietuvos regione, Klaipėdos apskr. ir kitur), eismo tyrimo ir optimizavimo (Utenoje, Pasvalyje, Panevėžyje, Naujojoje Akmenėje, Vilniuje ir kitur), viešojo transporto veiklos plėtros (Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Klaipėdoje ir kt.), dviračių transporto perspektyvų Lietuvoje projektus ir studijas.

TARPTAUTINIAI PROJEKTAI

COOLBRICS. INTEREG II projektas 2011 05 09–2013 12 31.

Pagrindiniai partneriai: Vokietija, Estija, Latvija, Lenkija, Rusija, Baltarusija, Švedija, Suomija ir kt. Vilniaus Gedimino technikos universiteto dalies vadovė – prof. dr. M. Burinskienė.

VISBY. 2010 10–2012 12. Dėstytojų ir studentų mobilumo projektas, finansuojamas Švedijos instituto. Pagrindiniai projekto partneriai: Švedija, Stokholmo KTH, Lietuva, VGTU, Rusija, Maskvos MIGAIK, ir Ukraina, Kijevo architektūros ir statybos universitetas.

ESPONTRAIN. 2011 04 26–2013 01 31. Europos Sąjungos „Espan“ programos projektas. Pagrindiniai partneriai: Graikija, Italija, Čekija, Estija, Bulgarija, Rumunija, Kipras, Malta, Slovėnija, Lietuva.

Dalyvavo 12 kitų tarptautinių projektų.

DĖSTOMI DALYKAI

Miestų plėtros valdymas, Susisiekimo infrastruktūros planavimas, Kelių ir gatvių tinklo planavimas, Miestotvarka.

MOKSLINIŲ INTERESŲ KRYPTIS

Darnios miestų ir regionų plėtros modeliavimas, prognozavimas. Susisiekimo sistemos ir taikomųjų priemonių plėtotė.

MOKSLINĖS PUBLIKACIJOS

Paskelbė daugiau nei 100 mokslinių straipsnių, kurie publikuoti tarptautiniuose ir Lietuvos periodiniuose leidiniuose, dalis jų įtraukta į ISI duomenų bazes. 5 monografijų, 6 vadovėlių bei metodinių leidinių autorė ir bendraautorė. 5 tarptautinių mokslo žurnalų redakcinių kolegijų narė. Parengė devynis mokslo daktarus.

Jūsų nuomone, kodėl sprogo nekilnojamojo turto burbulas?

Po nepriklausomybės paskelbimo šalyje buvo sunaikintos ir įvairiais būdais išgrobstytos stambios įmonės, nebeliko gamybos, tuo tarpu statybos sektorius augo itin sparčiai. Tuo pakilimo laiku kartu su nekilnojamuoju turto statybos sektorius užėmė 15 procentų Lietuvos BVP. Lietuviškas mentalitetas mums diktavo – investuokite į nekilnojamąjį turtą, nes tai saugiausia investicija. Taigi ir ėmėme investuoti... Augant nekilnojamojo turto paklausai, ėmė „pūstis“ būstų kainos, kurios toli gražu nebeatitiko realios būstų rinkos vertės. Nekreipdami dėmesio į nerealiai aukštas būstų kainas, gyventojai skolinosi iš bankų pinigus ir pirko nekilnojamąjį turtą. Prisiminkime,

kad bankai tuo metu labai lengvai dalijo kreditus. Šią idilę sugriovė atėjusi ekonominė krizė: bankrutavo įmonės, sustojo statybos, žmonės neteko darbo ir nebegalėjo mokėti bankams, parduoti būstą už buvusią „išpustą“ kainą tapo nerealumu, krito nekilnojamojo turto kainos, rinkoje atsirado perprodukcija. Situacija nekilnojamojo turto rinkoje „kaito“...

Kodėl apie sprogsiantį burbulą neįspėjo miestų planuotojų specialistai?

Architektai, urbanistai turėjo daug darbų ir buvo užimti naujais projektais, laiko visuomenės švietimui neliko. Ir šiandien nemanau, kad žmonės buvo apgauti. Juk prievartos nebuvo, buvo kiekvieno žmogaus laisvas

gu jie neliks čia, tai kam tada kuriama plėtra ir kam tas darnus miestų vystymasis? Turime nustoti aimanuoti, reikia skubiai peržiūrėti prioritetus ir susitelkti prie svarbiausio – šiuolaikinėmis technologijomis ir inovacijomis pagrįstos verslo aplinkos ir naujų darbo vietų kūrimo.

Kaip ekspertė, ką galėtumėte patarti žmonėms, perkantiems nekilnojamąjį turtą? Kokį būstą įsigyti jaunai šeimai Vilniuje?

Jaunai šeimai rekomenduočiau įsigyti būstą Vilniaus mieste, o ne užmiestyje. Manau, kad gyvenimas užmiestyje šeimoms, auginančioms nepilnamečius vaikus, sukelia pakankamai daug nepatogumų. Ką patarčiau pensininkams? Pensininkai svajoja apie ramybę užmiestyje. Bet atėjus tam tikram amžiui, vis daugiau reikia sveikatos priežiūros paslaugų, o ir vairavimo įgūdžiai tampa nebe tokie geri. Manychiau, kad vyresniojo amžiaus žmonėms taip pat vertėtų grįžti ten, kur išvystyta infrastruktūra ir būtiniausios paslaugos yra lengvai pasiekiamos. Pastebiu, kad mes, lietuviai, svajojame apie neapbrėpiamas gamtos erdves, norime gyventi didmiestyje ir jaustis kaip kaime, tačiau neįvertiname, kad tokios urbanistinės plėtros išlaidos visuomenei yra labai brangios ir neracionalios. Aš pati esu už kompaktišką miestą. Esu įsitikinusi, kad Lietuvoje racionaliausias miestų ir miestelių plėtros modelis – esamų miesto struktūrų ir teritorijų įsisavinimas, didinant esamo užstatymo intensyvumą, o ne naujų teritorijų plėtra.

O koks Lietuvos miestelis Jus žavi asmeniškai?

Man patinka Birštonas. Šis miestas patrauklus savitumu, ramybe, gražiais želdynais. Įspūdį daro gražiai sutvarkytas Marijampolės centras. Lietuvoje daug miestelių, kurie su urbanistų pagalba galėtų atsiskleisti iš naujo. Labai daug potencialo turi Žemaitijos sostinė Telšiai, su tyvuliuojančiu Masčio ežeru, Telšių vyskupija, miestas ant septynių kalvų, tarsi Roma.

Ką vadinate atgijusiais Vilniaus perliukais?

Tymo kvartalą.

Kokie sostinės architektūros paminklai yra užmiršti, niokojami ir verti naujo požiūrio?

Labai gaila šiuo metu merdėjančios Misionierių bažnyčios. Tikrai nepelnytai užmiršti šiandien stovi ir Sporto rūmai.

Simo Bernoto nuotraukos

apsisprendimas. Todėl nereikėtų ieškoti kaltų, turime būti atsakingi patys už save ir už savo poelgius. O apskritai visuomenės švietimo trūksta visose srityse – pradedant šeimos finansų planavimu ir baigiant transporto ir urbanistikos problemomis. Mes nežinome savo istorijos, nežinome, kas mes esame, nelankome istorinių vietovių, menančių didingą šalies praeitį.

Aš manau, kad šiuo metu Lietuvoje grėsmingiausias procesas yra ne sprogęs nekilnojamojo turto burbulas, bet emigracija. Lietuva turi padaryti taip, kad jauniems žmonėms norėtųsi gyventi čia. Jau keletą metų stebimi labai nepalankūs demografiniai procesai: mažėja gyventojų skaičius, didėja jaunų žmonių emigracija, vyksta spartus gyventojų senėjimo procesas. Ar mes išliksime kaip tauta? Jeigu mes nepritrauksime jaunų žmonių, jei-

KODĖL NAUDINGA ATSIGRĘŽTI Į ATVIRĄJĄ PROGRAMINĘ ĮRANGĄ?

Kas yra atvirasis kodas? Prieš gerą dešimtmetį atvirųjų programų idėjas Lietuvoje pradėjęs skleisti judėjimas „Atviras kodas Lietuvai“ šiandien jau turi veiklos rezultatus. Nepaisant to, daugeliui atvirojos programinės įrangos sąvoka lieka nežinoma. Apie atvirąsias programas ir jų atveriamas galimybes pokalbis su VGTU Kūrybinių inovacijų laboratorijos vedėju Žilvinu Jančoru.

Ridas Viskauskas

Ką turime galvoje, sakydami atviroji programinė įranga?

Aiškinimui, kas yra atviroji programinė įranga, reikėtų paskaitos. Šis pavadinimas išreiškia kūrimo bendradarbiaujant ideologiją. Ji kilo tarp programinės įrangos kūrėjų, todėl priskiriama informacinių technologijų (IT) sričiai. Šiuo metu ji kitais pavadinimais (pvz., laisvoji muzika, laisvasis menas) plinta įvairiose srityse. Idėja paprasta: kūrėjas dovanoja savo kūrinį visuomenei. Svarbus dalykas, kurį apibrėžė judėjimo pradininkas Ričardas Stalmanas (Richard Matthew Stallman, JAV, Masačusetso technologijų institutas), yra ne nemokamumas, o laisvė (anglų kalboje *free* reiškia ir nemokamumą, ir laisvę). Dauguma ir Lietuvoje įsivaizduoja, kad atviroji programinė įranga yra nemokama, o esminis jos požymis – laisvas prieinamumas. Kūrėjas sukuria programinę įrangą ir leidžia ją naudoti visiems norintiems, nepriklausomai nuo tikslų, galima ją dalytis, tobulinti. Ideologijai artimos bendruomeniškumo idėjos. Taip istoriškai susiklostė, kad atvirosios programinės įrangos judėjimą paskatino stiprėjančių IT monopolijų įtaka. Iki tol programinę įrangą kūrė programuotojai ir dalijosi ja kaip šeimininkės maisto receptais. Kai kompanijos „American Telefon & Telegraf“, „ITT“ ir „Microsoft“ pradėjo prekiauti programine įranga, pradėjo plisti ir atvirosios programinės įrangos judėjimas. Nuosavybinę programinę įrangą platinančios įmonės, pastebėjus klaidų, draudžia programuotojams jas taisyti. O atvirosios programinės įrangos bendruomenė kuria, tobulina programas ir naudoja jomis.

Bet ir bendruomenėje yra struktūra, lyderis, dalijimasis darbais. Jei koks neišmanėlis pateiks niekinį siūlymą...

Natūralu, bendruomenė nekuria vieno produkto, pavyzdžiui, „Open Office“ ar „Mozilla“. Net susikūrus verslo įmonei, kompanijai, bendruomeniškumas išlieka – įmonė gauna atsiliepimus, bendrauja, forumuose aptaria problemas. Kai pradėjau domėtis atvirosios programinės įrangos ideologija, ji man pasirodė panaši į žydų kolektyvines gyvenvietes – kibucus. Jei materialiam pasaulyje komunos nepasiteisino, tai skaitmeniniame – taip. Esminis skirtumas – dalijimasis. Jei aš dalysiuosi obuoliais iš savo sodo, tai galėsiu dalytis tol, kol jie pasibaigs. Jei sukūriau kokią nors programėlę, galėsiu dalytis ją neribotai. Skaitmeninė kopija beveik nieko nekainuoja, originalas, gaminant kopijas, nenukenčia. Čia rimtas psichologinis virsmas. Piratavimas (nors šis žodis man nepatinka), arba plitimas internete, vyksta todėl, kad

kopijavimas yra lengvas, o kopija beveik nesiskiria nuo originalo. Nuo kopijos gali daryti kitą kopiją, iš esmės niekas dėl to nenukenčia. Sakoma: „Pavogei programinę įrangą.“ Ką tai reiškia? Pasidarei programos kopiją, originalas juk liko. Taip iš naujo atgimsta bendruomenės ideologija. Tai ne materialus, o skaitmeninis produktas. Šis procesas plinta ir menuose – savo skaitmeninę nuotrauką galiu dalytis visiems, vaizdo klipą galiu paskelbti „YouTubė“, kad visi pamatytų, ir pats jokių nuostolių nepatiriu. Pasaulis patiria supratimo virsmą. Atvirosios programinės įrangos judėjimas labiausiai erzina autorių teisių (angl. *copyright*) šalininkus. Kaip vertinti: „pavogei“ ar „nepavogei“? Jei parsisiuntei filmą ir jį pažiūrėjai, ką prarado autorius? Greičiausiai, nieko. Autorius turėtų džiaugtis, kad jo filmas yra žiūrimas. Potencialius pinigų prarado platintojas. Bet diskutuotina, ar visi, žiūrėję filmą nemokamai, būtų pirkę bilietus. Greičiausiai tik nedidelė parsisiuntusiųjų dalis būtų pirkusi bilietus ir žiūrėjusi. Kai kurios korporacijos lobsta, nes atkurti ir platinti skaitmeninį produktą yra pigu, o pelnas didelis. Tačiau bendruomenės suprantą, kad tai yra antpelniai ir nelabai sąžiningas būdas surinkti pinigų... Jei visi kurtų ir dalytųsi, turėtume daugiau kūrinių, kuriais galėtume naudotis.

Kodėl judėjimas prasidėjo JAV? Todėl, kad ši šalis iš pradžių pirmavo IT srityje, joje susiformavo didžiosios programinių technologijų kompanijos. Dabar visame pasaulyje yra atvirosios programinės įrangos judėjimo pasekėjų. Kartais programinę įrangą kuria neformalios grupės (jei neprekiuojama, banko sąskaita nereikalinga): susitaria trys ar penki specialistai įvairiose pasaulio šalyse, atidaro savo interneto puslapį, kelia ten programinę įrangą, ši plinta... Korporacijoms tai nepatinka, nes su tokiais programinių produktų gamintojais įprastais būdais nėra kaip kovoti. Neformalios kelių žmonių iniciatyvos ar hobbio nenupirksi, nepaduosi į teismą, neinicijuosi bankroto...

Atvirosios programinės įrangos idėjas Lietuvoje pradėjo skleisti judėjimas „Atviras kodas Lietuvai“ (AKL), kuris susikūrė 2001 metais.

Judėjimas gyvas ir dabar. 2004–2005 metais vadovavau šiai visuomeninei organizacijai. Anksčiau dirbau informacinių technologijų versle. 2004-aisiais susitikome su prof. Raimundu Kirvaičiu, tuometiniu VGTU mokslo prorektoriumi. Jis išreiškė poziciją, kad ir universitetui reikia šių idėjų, žinių, ir įkalbino kurti Atvirojo kodo institutą. Kuo daugiau įsitraukiau į universiteto veiklą, tuo mažiau laiko liko verslui. Dabar dirbu tik universitete.

Universiteto politikai įtakos padaryti nepavyko, nors būta kalbų, kaip viso universiteto IT strategiją formuoti naudojant daugiau atvirųjų programų. Esu parašęs straipsnį „Atvirosios programos: socialinis reiškiny, nauja vadyba, nauji verslo modeliai“, kodėl mokymo ir švietimo procese reikėtų naudoti atvirąsias programas.

Lietuvoje susiduria dvi jėgos: biudžetus ir vadybininkus turinčios įmonės, kurios proteguoja savo produktus, ir atvirosios programinės įrangos bendruomenė (visuomeninės organizacijos), kuri veikia savanorystės pagrindais. Kova nėra lygi, nors skleidžiant atvirosios programinės įrangos idėjas pasiekta nemažai. Daug žmonių naudoja „Linux“, „Open Office“ ir kitomis sistemomis. Aukštosios mokyklos taip pat turėtų naudotis tokiomis programomis. Pateiksiu pavyzdį. Yra nuosavybinė programa „Photoshop“ ir atviroji programa „Gimp“. Abi jos skirtos nuotraukoms ir paveikslėliams redaguoti. Ar tikrai universitetui reikia pirkti nuosavybinę programinę įrangą tam, kad galėtų mokyti studentus? Nesiginčiju su dizaineriais, kurie dirba su „Photoshop“ programa. Privačių kompanijų reikalas, kokia programine įranga naudotis. Mokymo procese, jei perkame vienos kompanijos produktus, atliekame tos kompanijos vadybos darbą, nes pratiname jaunimą prie konkretaus produkto. Tokiu atveju ne universitetas turėtų pirkti programinę įrangą, o tos programinės įrangos gamintojas turėtų primokėti universitetui už tai, kad studentai mokomi naudotis jo produktu. Mokymui reikėtų naudoti atvirąją programinę įrangą, nes minėtų programų veikimo principai yra tie patys, skiriasi tik funkcijos. Taigi, universitetui nereikėtų pirkti ir proteguoti jokios programinės įrangos, tada nebūtų interesų konflikto. Rinkdamasis laisvę, neproteguoju jokios kompanijos, kuri stengiasi uždirbti.

Aukštojo mokslo sistemoje reikėtų naudoti atvirosius produktus. Dėstytojai ir studentai galėtų dirbti ir namuose, nereikėtų pirkti brangių licencijų. Tai išspręstų daug studijų proceso problemų. Džiaugiuosi, kad nuotolinio mokymo sistema „Moodle“ galų gale išstūmė kitas programas. VGTU „Moodle“ pradėjo naudoti kaip pagrindinę nuotolinių studijų programą. Taigi atvirosios programos plinta, įsitvirtina, konkuruoja su produktais, kuriuos mums siūlo pirkti kompanijos. Įvairių kompanijų pardavėjai daro didžiulę įtaką ne tik švietimo sistemai, bet ir politikams, vyriausybei. Visai Lietuvai būtų naudinga imti naudoti atvirąją programinę įrangą. Kuo mažiau pirkime programinės įrangos iš užsienio, tuo labiau gerės šalies importo ir eksporto balansas. Naudodami atvirąją programinę įrangą, atsisakysime tam tikros importo dalies. Kita vertus, tie, kurie naudoja atvirąją programinę įrangą, būna labiau išprusę, nes reikia įdėti daugiau pastangų – ne viskas paduodama ant

lėkštutės... Taigi pinigus galėtume investuoti į save, į bendruomenės žinias ir gebėjimus. Vietoj išleistų pinigų importui, didintume savo vidinį potencialą. Lietuvoje buvo judėjimų, bandančių skatinti šias idėjas, bet dėl „Microsoft“ ir kitų kompanijų lobizmo tai buvo nuslopinata, nes sulaukta kaltinimų nesąžininga konkurencija.

Šiuo metu nesu aktyvus kovotojas. Turiu daug projektinės veiklos kūrybinių industrijų srityje. Kūrybos ir inovacijų srityje vyksta panašūs procesai, kalbama apie laisvąsias inovacijas, dalijimąsi idėjomis. Kyla daug klausimų. Kaip traktuoti produktus, sukurtus įvairiose Europos Sąjungos šalyse už ES struktūrinių fondų lėšas? Ar tai gali būti mano nuosavybė, jei produktai sukurti už visų ES žmonių sumokėtus mokesčius? Manychiau, kad tokie produktai turėtų būti platinami nemokamai, nes žmonės mokesčių pavidalu jau už juos sumokėjo. Programinė įranga neturėtų būti parduodama antrą kartą ir niekas iš jos neturėtų pelnytis. Tarkime, iš visų mokesčių mokėtojų pinigų finansuojamos muziejaus statybos. Pavyzdys – Valdovų rūmai Vilniuje. Ar visuomenė, kuri už jų statybą, eksponatų įsigijimą jau sumokėjo, turi papildomai mokėti, kad pamatytų, kas rūmuose yra? Žinoma, yra eksploataavimo išlaidų (personalo išlaikymas, pastato priežiūra ir t. t.), bet bilietų kaina neturėtų atpirti investicijų. Realus pasaulio problema – visur išlaidos. Skaitmeninėje erdvėje gerokai paprasčiau. Jei sukurta interneto svetainė ir joje įdėta medžiaga už ES lėšas, ar galima dar kartą imti mokesį, kad žmonės ją pamatytų, parsisiųstų? Manychiau, ne. Tai turėtų būti visiems pasiekama. Laisvių elektroninėje erdvėje turi daugėti.

Kitas žingsnis – laisvieji standartai. Tai, kas naudojama atvirosios programinės įrangos idėjomis, kuriama griežtai laikantis laisvųjų standartų. Laisvasis standartas – aprašymas, pagal kurį visi gali padaryti ką nors ir gaus vienodą rezultatą. Štai interneto fenomenas: jis buvo sukurtas JAV. Interneto protokolai buvo skelbiami atvirai (norintys prie šito tinklo gali prisijungti tokiais pat principais). Bet kuris išmanantis žmogus galėjo pasidaryti įrenginį, prisijungti prie tinklo ir susisiekti su kitais įrenginiais. Atsirado daug gamintojų, kurie gamino interneto protokolais paremtą įrangą, galinčią jungtis prie tinklo. Atsirado daug vartotojų, kurie jungėsi prie tinklo. Taip susiformavo fenomenas – didžiausias pasaulyje tinklas, kuris neturi jokio savininko. Niekam net nekylo mintis, kad turi kainuoti buvimas internete. Kai sakome, kad mokame už internetą, tai reiškia, kad mokame interneto tiekėjui, kuris mus laidu prijungia prie plataus vandenyno. Pats vandenynas yra laisvas. Prisimenu, 1992 metais kai kas bandė mane įtikinti, kad internetas neturi ateities, kad X25 protokolu paremtas nuosavybinis tinklas yra prižiūrimas, saugus ir užkariaus visą

rinką... Nepraėjo ir penkeri metai, kai tinklas X25 buvo pamirštas, o internetas išpopuliarėjo. Tai gražus pavyzdys, ką gali laisvė, ką leidžia padaryti laisvieji standartai. Toliau laisvųjų standartų klausimas visuomenei bus aktualesnis. Standartizuojasi beveik viskas ne tik skaitmeninėje erdvėje, bet ir kasdieniame mūsų gyvenime. Tarkime, būtų nutiesti keliai, kuriais galėtų važinėti tik BMW markės automobiliai, visi kiti turėtų važiuoti šunkeliais. Absurdas. Standartų klausimas ir reiškia, kad jei kas nors yra sukurta, pavyzdžiui, infrastruktūra, tai ji turi būti laisva visiems, nepriklausomai nuo automobilio markės ir gamintojo, odos spalvos, lyties... Esminis klausimas: visuomenė nori eiti laisvės kryptimi ar nori turėti dar daugiau monopolijų? Lietuvoje jau aiškiai pajutome, ką reiškia monopolijos įvairiose srityse. Tik laisvųjų standartų ir galimybių atvėrimas, leidžiantis dalyvauti tam tikruose procesuose, gali atskleisti tikrą laisvę. Mano didžiausias noras ir siekiamybė, kad laisvės būtų kuo daugiau.

Atvirosios programinės įrangos kūrėjas nėra gyvas šventa dvasia – reikia save ir šeimą išlaikyti, nepaisant kūrybos motyvacijos...

Altruizmas, pozityvi intencija žadina norą sukurti ką nors gero ir pasidalyti tuo su pasauliu. Pavyzdys – „Mozilla Corporation“ ir jos naršyklė „Firefox“. Dabar tai – turtinga visuomeninė korporacija. O kadaise, interneto sprogimo pradžioje, buvo tokia kompanija „Netscape“, kuri, kovodama su „Microsoft“, bankrutavo. Nelikus kompanijos, neliko ir autorinių teisių jų kurtam produktui – „Netscape“ naršyklei. Kompanijoje dirbo apie 1 000 programuotojų. Keletas jų nusprendė, kad gerą produktą galima toliau tobulinti atvirosios programinės įrangos principu. Į šį pasiūlymą atsiliepė apie 15 programuotojų, kurie toliau dirbo be atlygio. Produktas pakeitė pavadinimą ir tapo „Mozilla“. Žmonėms jis patiko, jie naudojo jį. Susikūrė korporacija, kuri šiandien valdo šimtus milijonų dolerių. Iš kur pinigai? Labai įdomus verslo modelis, nors kompanija nededa reklamos į savo puslapius ir produktus. Jų produktas „Firefox“ – geras. Jei kokia nors kompanija nori vykdyti veiklą internete, jai reikia naršyklės, kurią gamina „Mozilla“. Bet ši gal nelabai tinka, tad reikia kvalifikuotų programuotojų. Ką geriausia samdyti, kad pakoreguotų naršyklę? Be abejo, pačius kūrėjus. Taigi produktas platinamas laisvai, o jo modifikacija konkrečiai kompanijai kuriama už pinigus. Pagrindinis naršyklės tobulėjimas vyksta užsakovų dėka.

Atvirosios programinės įrangos šalininkų požiūris: pelną gauni dirbdamas savo darbą, bet ne saugodamas savo teises. Kai kurie atvirųjų programų kūrėjai dirba

JAV valstybinėje agentūroje NASA ar kitose didelėse kompanijose. Tarkime, reikia sukurti specifinę programą. Žinoma, NASA moka programuotojams gerus atlyginimus. Sukūrus tokią programą, leidžiama ja naudotis ir kitiems vartotojams – tereikia ją pataisyti. Tai kainuoja nedaug pastangų, o rezultatas – gera programa. Tiesiogiai pinigų už tai niekas nemoka, bet pinigais prisideda kompanijos, kurioms reikia tokios programinės įrangos. Stipriai galėtų prisidėti ir valstybės. Panašūs procesai vyksta ir dėl įvairių fondų paramos. Lietuvoje erzina tai, kad, jei konkrečiai įstaigai sukuriamą programą, ji tampa tos įstaigos nuosavybe, nors yra sukurta už visų pinigų. Vokietijoje, Prancūzijoje, Australijoje, Olandijoje ir kitose šalyse privaloma paskelbti kompiuterines programas, sukurtas už valstybės pinigus.

Mechanizmų, kaip uždirbti, yra daug. Vienas jų – palaikymas. Sukuri programą ir platini ją laisvai. Natūralu, žmonėms kyla klausimų, reikia pagalbos diegiant ją ar naudojant, ir už šias paslaugas jau galima imti pinigus. Atvirosios programinės įrangos judėjimas neignoruoja pinigų, nedeklaruoja komunizmo. Idėja yra tokia, kad žmogus turi gauti atlygį už konkretų darbą, o ne už tai, ką vieną kartą padarė, o paskui sėdi ir saugo savo teises... Galima gauti atlygį už konsultacijas, pagalbą. Vartotojai už tai mielai moka. Kitas atvejis: nusipirkau programinę įrangą, bet man reikia pagalbos ir... dar kartą tenka mokėti. Kodėl? Paaiškėja, kad nusipirkai tik licenciją

naudotis, o kitos paslaugos kainuoja papildomai. Dar keisčiau, kai parduodamų programų gamintojai kreipiasi į vartotojus: „Atsiųskite klaidos aprašymą.“ Atvirosios programinės įrangos bendruomenėje yra natūralu, kad programos kūrėjas įspėjamas apie klaidą, kurią reikia pataisyti... Dabar tokią praktiką taiko ir kompanijos, kurios pardavinėja savo įrangą. Naudodamasis atvirąja programine įranga, gausiu naują versiją, kurioje klaida bus pataisyta, o prekiaujanti kompanija pasiūlys naują versiją nusipirkti. Žinomi tokie *Apache* (*Apache* – serverių sistema. Tai grupės žmonių, kuriančių serverius, pavadinimas. Jų serveriai užima daugiau kaip 50 proc. rinkos) žodžiai: „Vartotojai, sumokėję už programinę įrangą, nenori klaidų taisyti veltui.“

Kokius projektus Atvirojo kodo institutas vykdo šiuo metu?

Jau baigiamas nacionalinės kompleksinės programos projektas „Aukštojo mokslo studijų plėtra Lietuvos kūrybinėms ir kultūrinėms industrijoms“, kuriame dalyvauja VGTU, Vilniaus dailės akademija, Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir Vytauto Didžiojo universitetas. Kitas prasidėjęs projektas – „Kompleksinis aplinkos veiksnių poveikis kūrėjui“ (KAVA). VGTU Mechanikos fakulteto Pramonės įmonių valdymo katedros doc. dr. Rolandas Strazdas, VGTU Kūrybinių industrijų fakulteto Kūrybos

verslo ir komunikacijos katedros vedėja doc. dr. Jūratė Černevičiūtė ir aš sudarėme neformalią komandą ir, nors priklausome skirtingiems VGTU padaliniams, vykdome tuos pačius projektus. Pradėjome naują Link menų techninės kūrybos fabriko projektą, kuriame dalyvaus Kūrybinių industrijų, Verslo vadybos, Mechanikos, Elekttronikos ir Fundamentinių mokslų fakultetai. Esu *pasmerktas* vadovauti projektams... Vienu metu vykdomi trys ar keturi projektai. Kitai veiklai nelieta jėgų. Elekttronikos fakulteto magistratūros studentams dėstau atvirosios programinės įrangos idėjas. Studentai susipažįsta su atvirosiomis sistemomis, programine įranga. Atviroji programinė įranga yra ne technologija, o ideologija.

Atvirojo kodo institute nėra sekretorių ir asistentų...

Ne, pagal darbuotojų skaičių tai labai mažas institutas. Kai nevykdome projektų, liekame dviese su direktoriumi prof. habil. dr. Romanu Martavičiumi. Kai vykdom projektus, prisijungia dar trys ar keturi žmonės. Vykdam auditą buvo pripažinta, kad, norint pasiekti mūsų išsikeltus tikslus, trūksta darbuotojų etatų. Pasiekiami rezultatai yra geri, pagrindinis instituto tikslas – skleisti atvirosios programinės įrangos ideologiją; savo studentų neturime, didžiausią įtaką darome Elektronikos ir Kūrybinių industrijų fakulteto studentams.

Simo Bernoto nuotraukos

APIE ATVIROJO KODO INSTITUTĄ

Įkūrimas. 2004 m. VGTU buvo įkurtas Atvirojo kodo institutas. 2014 m. institutas reorganizuotas į Kūrybinių inovacijų laboratoriją.

Ryškiausi Atvirojo kodo instituto darbai: tarptautinė konferencija „Kaip sukurti atvirą žinių visuomenę“ (2005 m. balandžio 5 d. Vilniuje); projektas „Elektronikos ir informatikos inžinerijos krypties magistrantūros studijų programų ir doktorantūros pertvarkymas ir atnaujinimas VGTU“ (2006–2008), kurio metu magistrantūros studijų programoje Informacinės elektroninės sistemos sukurta specializacija Atvirojo kodo sistemos, išleista Žilvino Jančoro bei Mykolo Okulič-Kazarino knyga „Laisvieji informaciniai sprendimai: mokomoji knyga“ (2008). Institutas dalyvavo parengiant Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų Nacionalinės kompleksinės programos projektus: „Aukštojo mokslo studijų plėtra Lietuvos kūrybinėms ir kultūrinėms industrijoms“, „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų studijų ir mokslo tyrimams bei meninei praktikai skirtos technologinės ir informacinės infrastruktūros kūrimas ir atnaujinimas“, „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų tyrėjų kvalifikacijos tobulinimas ir kompetencijos ugdymas“.

SA *Absolventai*

MINDAUGAS STATULEVIČIUS: „TIKIU ZEFYRO TEORIJA“

„Tikiu zefyro teorija“, – sako Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacijos (LNTPA) direktorius Mindaugas Statulevičius, pristatydamas mokslininkų atliktą eksperimentą: priešais vaikus buvo padėta lėkštė zefyrų ir jų buvo paprašyta skanėsto kurį laiką nevalgyti. Jeigu vaikams pavyktų išlaukti, jie po testo zefyrų gautų daug daugiau. Tie, kurie atsispyrė pagundai, gyvenime pasiekė daugiau. Ši teorija, anot M. Statulevičiaus, veikia ir moksle, ir darbe. Interviu su VGTU absolventu – apie mokslą, paklojusį pamatus ateičiai, ir apie nevienadienes galimybes.

Kristina Buidovaitė

Į VADYBĄ TUOMET, KAI TEISININKŲ IR VADYBININKŲ JAU PER DAUG

Studijas rinkausi kaip tik tuomet, kai garsiai buvo kalbama, kad Lietuvoje paruošiama per daug teisininkų ir vadybininkų, o VGTU Verslo vadybos fakultetas buvo išleidęs tik pirmąją absolventų laidą. Bet programa man pasirodė įdomi, be to, be vadybos, universitetas siūlė studijuoti ir techninius mokslus – gauti fizikos, mechanikos, medžiagų atsparumo, matematinio modeliavimo, braižybos pagrindų. Žinojau, kad tokių žinių prireiktų pramonėje, verslo įmonėse, nes anuomet niekas neplanavo, kur atsidurs baigęs studijas. Nors daugumai buvusių kolegų sekasi tikrai gerai: šiandien jie sėkmingi verslininkai ar vadovai.

Grįžtant prie vadinamosios zefyro teorijos – laikas parodė, kad mokėjimas susitelkti į tikslą duoda savų rezultatų. Studijuojant galiojo nerašyta taisyklė: bakalauro

studijose dvejus metus mokytis, o paskui ieškoti darbo, nes nemaža dalis studentų buvo atvykę iš kitų miestų. Vis dėlto palankiausias laikas dirbti buvo magistrantūros studijos: mums buvo suteikta galimybė individualiai susidėlioti studijų grafiką, ruošti paskaitoms, lankyti praktinius užsiėmimus ir dirbti. Laimėjo tie, kurie turėjo tikslą.

MĖGSTAMO DARBO REZULTATAI NENUVYLĖ

Pirmasis mano darbas buvo Vilniaus savivaldybėje Ekonomikos departamente. Čia – dirbant įdomiame, progresyviame ir aktyviame kolektyve – man pavyko pritaikyti universitete įgytas žinias. Magistrantūroje pasirinkau finansų prognozavimo ir valdymo specializaciją, o pirmieji darbai savivaldybėje ir buvo su tuo susiję – dirbau su investiciniais projektais Vilniaus mieste.

Tuo metu įvairūs investiciniai projektai buvo tik pradėti plėtoti. Dirbant savivaldybėje teko įgyvendinti įvairių projektų: nuo technologinių iki socialinių, taip pat – sporto objektų. Pirmiausia tekdavo parengti konkretaus projekto galimybių studiją. Vieni pirmųjų buvo verslo ir valdžios partnerystės – gana naujo projektų vykdymo modelio – projektai, pvz., pirmoji statybinių atliekų tvarkymo aikštelė. Statybinės atliekos tuo metu buvo metamos bet kur. Į rinką atėjus privačiai įmonei, statybinės atliekos pradėtos perdirbti į skaldą ir kitas medžiagas – taip buvo sukurta darbo vietų, mokami mokesčiai savivaldybei. Be galimybių studijų, man teko organizuoti konkursus, dalyvauti vertinant pasiūlymus, skelbti laimėtojus, prižiūrėti, kaip vykdomos sutartys. Kartu su latviais, estais, suomiais, vokiečiais įgyvendinome tarptautinius projektus – užsienio investicijų skatinimo programas Vilniaus mieste.

Teko prisidėti ir prie Vilniaus pristatymo pasaulyje. Jau 25 metus kasmet kovo mėnesį Kanuose, Prancūzijoje, vyksta viena didžiausių nekilnojamojo turto ir investicijų paroda MIPIM. Turbūt ruošdamasis šiai parodai ir pradėjau aktyviau domėtis nekilnojamuoju turtu (NT). Daug metų teko organizuoti Vilniaus savivaldybės dalyvavimą toje investicijų parodoje, rengti konkursinę medžiagą, atrinkti kompaniją, kuri paruoštų visą pristatymo koncepciją. Šioje parodoje buvo pristatomas ne tik Vilnius, bet ir Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys, Elektrėnai. Ši paroda – pagrindinė vieta, kur susitinka investuotojai, plėtotojai, finansuotojai, miestų vadovai. Mūsų verslo įmonės jau iš pat pradžių labai teigiamai žiūrėjo į dalyvavimą, ir dabar kasmet vykstame į tą parodą.

Dalyvaudamas šioje parodoje susipažinau su investicijomis į nekilnojamąjį turtą, šio sektoriaus specifika ir verslo kūrimu. Į LNTPA mane pakvietė buvusi asocia-

cijos vadovė, VGTU doc. dr. Dalia Bardauskienė, daug prisidėjusi prie stipraus ryšio tarp asociacijos ir VGTU palaikymo. LNTPA dirbu nuo 2007 metų. Pradėjus dirbti, mano veikla buvo ekonominė analitika: vadovavimas ES projektams, bet prieš dvejus su puse metų teko perimti vadovavimą asociacijai.

SU ALMA MATER RYŠIAI NENUTRŪKO

LNTPA ir VGTU ryšys visada buvo artimas. 2007 metų gegužę kartu su Aplinkos ministerija, Lietuvos statybininkų asociacija, Lietuvos architektų sąjunga, VGTU ir kitais partneriais įsteigėme neformalųjį judėjimą – Darnios plėtos akademiją (www.dpakademija.lt). Tai – virtuali, atvira bendravimo erdvė, kviečianti mokytis ir mokytis patiems.

Akademija organizuoja keletą kasmetinių renginių: vienas žinomiausių – konkursas „Už darnią plėtrą“, kurio metu apdovanojami geriausi NT plėtos projektai Lietuvoje. Dešimt ekspertų, įvairių sričių profesionalų, aplanko ir įvertina NT projektus per darnios plėtos prizmę: tiek patį pastatą, tiek aplinką ir jos sutvarkymą.

Lietuvoje prestižinį Darnios plėtos akademijos apdovanojimą yra gavę daugiau nei dvidešimt NT objektų. Kitame daug dėmesio sulaukusiame geriausiai tvarkomų viešųjų erdvių ir aplinkos prie pastatų sutvarkymo konkurse „Už darnią aplinką“ gali dalyvauti visi norintieji: savivaldybės, NT plėtotojai. Šiemet konkursas sulaukė daugiau nei 60 dalyvių.

VGTU aktyviai palaiko mūsų veiklą: vertinimo komisijose dalyvauja VGTU atstovai, šios priemonės aktyviai viešinamos. Akademijos veikloje dalyvauja VGTU rektorius prof. dr. Alfonsas Daniūnas. Kartu su universitetu esame išleidę vadovėlį „Darnus nekilnojamojo turto vystymas“.

Mes atkreipėme dėmesį, kad aiškos NT plėtotėjo sampratos iki šiol nėra. Nors jis turi dalyvauti visame NT projektų įgyvendinimo cikle: nuo pat žemės sklypo parinkimo, žemės teisinių klausimų sprendimų, registravimo, konkursų paskelbimo, statybos vykdymo, priežiūros, statinio pardavimo arba valdymo, nuomos, administravimo.

Aukštosiose mokyklose ruošiami NT tarpininkai, statybininkai, matininkai, finansuotojai. O specialybės, kuri leistų plačiau pažvelgti į visą NT projekto įgyvendinimo ciklą kontekstualiai, žinoti, kam statai, nes statybų sektoriuje ypač svarbu gerai išmanyti visą NT situaciją, skatintų domėtis demografijos problemomis, ypač statant miesteliuose, regionuose, mažesniuose miestuose, nėra.

Džiaugiamės doc. dr. D. Bardauskienės pradėtu bendradarbiavimu su VGTU Statybos ekonomikos ir nekilno-

jamojo turto vadybos katedros prof. Artūru Kaklauską, kurio požiūris proaktyvus. Taigi, bendradarbiavimas su VGTU yra labai glaudus, artimas ir sėkmingas. Dauguma NT plėtotojų yra baigę VGTU, jų prisiminimai apie *Alma Mater* patys šilčiausi.

2010–2012 metais, vykdant ES lėšomis finansuojamą projektą „Statybos ir nekilnojamojo turto specialistų imitacinio mokymo centro įkūrimas“, kartu su VGTU buvo parengtas ir išleistas vadovėlis „Darnus nekilnojamojo turto vystymas“. Tikimės, kad pirmasis toks vadovėlis taps pagrindu naujoms studijų programoms tiek VGTU, tiek partnerių universitetuose Didžiojoje Britanijoje ir Baltarusijoje. Šis leidinys svarbus tuo, kad jame pirmą kartą apibendrintos akademinės ir nekilnojamojo turto verslo praktikų žinios – sukurta puiki mokomoji medžiaga tiek studijų programai, tiek būsimai studentų praktikai šiame sektoriuje. Vadovėlyje plačiai apžvelgti darnaus nekilnojamojo turto plėtos proceso teoriniai ir praktiniai uždaviniai, pateikti konkretūs pavyzdžiai, kurie padės ugdyti socialiai atsakingus jaunos specialistus.

SUVIENIJO GERIAUSIUS

LNTPA įkurta 2004 metais. Ją įkūrė 26 NT plėtos kompanijos, asociacijos narių skaičius nuolat keitėsi. 2007 metais asociacijos veikloje dalyvavo 56 nariai, po ekonominės krizės, kuri labiausiai ir buvo jaučiama statybų sektoriuje, narių skaičius kito: šiuo metu asociacija jungia 29 narius, ir, džiugu paminėti, kad jų kasmet vis daugėja. Asociacija vienija NT plėtotojus bei įmones, kurios yra greta NT plėtos: tarpininkus, matininkus, narių sąrašas – vienas iš didžiųjų šalies komercinių bankų, teisininkų kontora. Mes neužsitarome NT plėtotojų, statybininkų rate. Manau, kad VGTU bus pirmoji akademinė bendruomenė, kuri taps mūsų visateisiu nariu. Tai būtų labai dėsninga.

Viena asociacijos veiklos kryptis – verslo aplinkos gerinimas: darbas su valstybinėmis institucijomis, įstatymų projektų rengimas, pastabų rengimas esamiems teisės aktams, dalyvavimas įvairiose darbo grupėse, sprendžiant tiek teisėkūros, tiek probleminius klausimus. LNTPA bendradarbiauja su Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija, savivaldybėmis. Daugiausia idėjų NT plėtos sektoriuje įgyvendinama kartu su Vilniaus miesto savivaldybe. Antroji kryptis yra LNTPA narių žinių stiprinimas ir kvalifikacijos kėlimas. Darnios plėtos akademijoje organizuojame diskusijas, seminarus, įvairius mokymus. Mūsų nariai gauna tiesioginę naudą, dalyvaudami tokiuose mokymuose, kelia savo kvalifikaciją.

Trečioji veiklos kryptis – Darnios plėtos akademijoje skiriamas dėmesys visuomenei ir bendruomenėms,

neužsidarant viduje, bet skleidžiant žinias ir užmezgant kontaktus su NT pirkėjais, kurių daugelis turi konkrečią savo nuomonę. Akademija – puiki platforma diskusijai ir rezultato radimui.

ABEJINGŲ NEKILNOJAMOJO TURTO TEMAI NĖRA

Kiekvienas mano, kad žino, kaip reikia pastatyti namą, geriausiai įsivaizduoja, kur ir kaip reikėtų gyventi. NT tema spaudoje sulaukia bene daugiausia komentarų. Iki šiol mes vis dar gyvename 2003–2008 metų prisiminimais, kuomet žmonės puolė statyti, pirkti NT, tačiau dalis nusivylė, nudegė.

Asociacija yra ekspertinė organizacija: mes jungiame atsakingiausius NT rinkos veikėjus. Žinoma, buvo laikas, kai NT verslu stengėsi, kaip kartais šmaikštaujama, užsiimti visi, kas galėjo, – ir picų kepėjai, ir taksi vairuotojai. Mes stengiamės diegti supratimą nuo būsto pasirinkimo iki jo valdymo, išlaikymo, realizavimo, stengiamės mokyti besirenkančius būstą, neatsisakome neatlygintinai konsultuoti žmonių, jei šie kreipiasi rinkdamiesi būstą. Privalomi tapę pastatų energetiniai auditai, pasyvūs ir aktyvūs namai, būstų kainos, atitinkančios jų kokybę, vietos perspektyva, kur žmogus renkasi būstą, ir pan. – visą tai siūlome vertinti, renkantis būstą, tiek kaip gyvenimo erdvę, tiek kaip investiciją.

Lietuvoje žmogus vidutiniškai keičia būstą du, tris kartus per gyvenimą, o pasaulyje – keturis ir daugiau kartų. Lietuvoje žmonės dar nedrąsūs keisdami būstą, yra prie jo prisirišę. Toks jau mūsų mentalitetas.

Be to, žmonės dažnai klausia: pirkti būstą ar nuomoti? Vakarų Europoje daugiau nei 50 proc. žmonių būstą nuomoja, tam sudaromos civilizuotos sąlygos: suteikiamos garantijos, savivaldybės aktyviai dalyvauja nuomos procese, nuomotis būstą netgi skatinama. Lietuvoje nuomos rinka kol kas privačiose rankose, o tai sudaro sąlygas nemokėti mokesčių ir pan. Vietos pasitempti tikrai yra. Būtina spręsti ir būsto jaunimui prieinamumo klausimą. Kol kas tik atsargiai užsimenama apie municipalinio būsto projekto galimybes. Taigi, klausimai, susiję su NT, svarbūs aktyviajai visuomenės daliai, kuri ne tik komentuoja, bet ir dalyvauja NT veikloje.

NEKILNOJAMOJO TURTO RINKA – GYVENTOJŲ LŪKESČIŲ ATSPINDYS

NT rinka yra viena jautriausių rinkų vartotojų pasitikėjimo ir jų teigiamų lūkesčių prasme. Jei gyventojų lūkesčiai gerėja, jie įgauna pasitikėjimo, tuomet pradeda aktyviau dairytis būsto. Paskutinius dvejus metus NT

rinka iš tiesų atsigauja. Iš esmės, kiek būstų pastatoma, tiek ir parduodama. Bent didžiuosiuose šalies miestuose. Būstai, kurie liko neparduoti sunkmečiu, taip pat perkami vis aktyviau, dalis jų patenka į nuomos rinką, dalis galėtų patekti į socialinio ar municipalinio būsto fondą, tačiau valstybei ir savivaldybėms vis pritrūksta pinigų šio modelio įgyvendinimui. Rinka šiuo metu aktyviausia Vilniuje. 70–80 proc. daugiabučių namų statoma ir butų parduodama čia, antroje vietoje – Klaipėda, trečioje – Kaunas (dėl noro gyventi nuosavuose namuose).

Tie NT plėtotojai, kurie išlaukė, kol baigėsi ekonominė krizė, susimodeliavo savo verslą taip, kad galėtų išgyventi sunkmetį ir pasiūlyti rinkai naujų produktų, tik laimėjo. Krizė išaugino vartotoją, jo reikalavimus, ir tai labai gerai. Anksčiau kai kurie gyventojai butus pirkdavo, kai matydavo tik jų brėžinius, vėliau dalis labai nusivildavo. Dabar pastebime, kad apžiūrimi bent 4–5 objektai, aktyviai domimasi NT plėtotėjo istorija, pastato energetinėmis savybėmis, konsultuojamasi su specialistais.

Šiuo metu ypač aktyviai diegiamos naujos energijos efektyvumo technologijos. NT ateitis – išmanieji namai, ir Lietuva žengia koja kojon su Vakarų Europa. Labai įdomūs pavyzdžiai – loftai. Vakarų Europoje arba Amerikoje loftų populiarumas sumažėjęs, tuo tarpu Lietuvoje jis vis dar auga. Loftai įrengiami tose teritorijose, kur sutvarkyta infrastruktūra – ne miesto periferijoje, kur reikia toli važiuoti, galvoti, kaip vaikai keliaus į darželį ar mokyklą. Loftas gali tapti prieinamu pirmuoju būstu. Galbūt todėl jie tokie populiarūs, nes lietuviams ypač svarbu turėti savo būstą.

Vilniuje šiuo metu vykdomi bent 25 būsto plėtros projektai. Iki 2015–2016 metų tvaraus atsigavimo laikotarpis NT rinkoje turėtų išsilaikyti. Žinant, kad ekonomika vystosi ciklais, NT rinka atsilieka iki dvejų metų nuo jų. Jeigu nekartosime praeities klaidų, artimiausią dešimtmetį galėtume prognozuoti tvarų augimą.

Kasmet Lietuvą palieka po 10–15 tūkst. gyventojų. Regionai, mažesni miesteliai tampa tikru skauduliu. NT plėtotojams ir valstybei būtina dirbti išvien, kad periferijoje gyvenantiems žmonėms būtų galima pasiūlyti darbo vietas, kokybišką būstą. Kai kurių rajonuose esančių namų situacija labai prasta, ypač ten, kur gyvena 20 šeimų, o dabar likusios tik 5, namai apleisti, butai nešildomi, neprižiūrimi – tokiu atveju bendras namo degradavimas daug greitesnis. Akademinės visuomenės, kaip ir verslo atstovų, balsas turėtų būti nuolat girdimas. Jie turėtų kelti klausimą, ką mes darome su būstų fondu, ar neikišame pinigų į kiaurus namus, nežiūrėdami šiek tiek plačiau.

MIESTŲ PLĖTRA Į PAKRAŠČIUS

Miestų plėtra į pakraščius yra brangus malonumas, už kurį reikia susimokėti. Nereikia tikėtis, kad, jei statai namus už miesto, nori gyventi prie miško, į tavo kiemą atvažiuos autobusas, netoliese bus įkurtas darželis ar mokykla. Miestas palaiko plėtrą tose teritorijose, kur išvystyta infrastruktūra. Vilniuje išskirtos keturios prioritetinės zonos: centrinė miesto dalis, dešinysis Neries krantas ir Konstitucijos prospektas, skirtas komercijai, Pilaitės ir Perkūnkiemio–Ukmergės kryptis – būstui. Šiuo metu čia daugiausia sukoncentruota miesto plėtra.

Pakilimo metais pastatytų individualių namų kvartalų dalis yra apleisti, neišnaudoti, perimti bankų ir pan. Jie yra tarsi tik kaip paminklai nedarniai, nesubalansuoti chaotiškai plėtrai. Ta plėtra priminė varlės šokinėjimo teoriją: plėtotojai nusipirko pigesnius žemės sklypus, pastatė daugiabučius namus, nežiūrėdami į priekį. Asociacija pasisako už darnią plėtrą, civilizuotus sprendimus, plėtrą ten, kur miestas gali prisidėti prie gerovės sukūrimo ir plėtojimo.

Žinoma, niekas negali uždrausti statyti namo už miestyje, bet svarbu įvertinti, kiek kainuos komunikacijos, kelių valymas, apšvietimas ir t. t. Kiekvienas turi už tai susimokėti. Ne veltui gyvenimas mieste tampa vėl madingas Vakarų valstybėse, kur vertinamos energetinės ir kuro sąnaudos.

Šių metų parodoje Kanuose Oslo meras kalbėjo apie tai, kad žmonės sugrįžta į miestų centrus. Pas mus geriausias sugrįžimo į miestus pavyzdys – Klaipėda. Miesto bendrajame plane buvo suplanuota antro miesto dydžio teritorija tarp Klaipėdos ir Palangos, prie kelio pradėjo kurtis gyvenvietės, buvo statomi individualūs namai. Tačiau dalis žmonių pavargo nuo gyvenimo užmiestyje, vis aktyviau grįžta į miesto centrą, ten, kur gali greitai nuvesti vaikus į darželį, mokyklą, nueiti į darbą. O miestai investuoja į viešąsias erdves, sukuria jaukią aplinką miesto centre. Tad nereikia lėkti už miesto, kad gautum tą patį patogumą.

Kaune sunku pasiūlyti daug būstų daugiabučiuose, nes kauniečiai nori gyventi individualiuose namuose. Šis miestas – chrestomatinis pavyzdys: Kauno apskritis nepraranda gyventojų, bet pats Kaunas mažėja, nes žmonės keliai į rajonus. Miestas praranda mokesčių mokėtojus, mokesčiai mokami rajonui, nors gyventojai kasdien atvažiuoja į miestą ir darbo metu naudoja jo infrastruktūrą.

Vilniuje garsiausiai kalbama apie tai, kad gyventojai aktyviau deklaruotų gyvenamąją vietą mieste. Sostinėje gyvena 525 tūkst. gyventojų, bet dienos metu jų būna apie 700 tūkst. Tai – pulsuojantis miestas.

MOKESTIS PATS SAVAIME NEREIKALINGAS

Mokestis pats savaime egzistuoti negali, jis turi turėti tam tikrą paskirtį. Dar viena mokesčio savybė – niekas nenori jo mokėti. Jei žmogus mato, kad už savo mokamus mokesčius gauna tiesioginę naudą, mato prasmę jį mokėti, jį lengviau įtikinti solidarizuotis, kad galėtų prisidėti prie miesto ar valstybės gerovės. Mano nuomone, dabartinė NT ir žemės apmokestinimo sistema nepalanki, kad žmogus suprastų, jog jis prisideda prie miesto gerovės kūrimo ten, kur jis gyvena.

NT mokestis yra savivaldybių mokestis ir renkamas bendrai, neatsižvelgiant į seniūnijų teritorijas. Tačiau reikėtų nepamiršti to, kad ten, kur surenkama daugiausia mokesčių, ir turėtų būti nukreiptas miesto dėmesys. Jei atsirado gyvenamųjų namų kvartalas, mokyklos, darželiai, tas kvartalas turėtų įgyti darnų veidą.

NT mokestis yra tapęs savotiška skolų dangstymo priemone, bet ne naujų investicijų paskata. Asociacija veikia dešimt metų, bet mokesčių tema iki šiol išlieka viena aktualiausių. Asociacija laikosi pozicijos, kad reikėtų įvesti bendrą NT mokestį, sujungiant žemės ir NT mokestį, kad nebūtų dviejų atskirų mokesčių. Dabar numatyta po dvidešimt kelias išimtis, kas tų mokesčių nemoka. Kartais šio mokesčio nemoka pelningos ir sėkmingai rinkoje veikiančios įmonės. Mes siūlome išplėsti NT apmokestinimo mokėtojų ratą, pirmiausia įtraukiant savivaldybių, valstybės įmones, kurios taip pat naudoja si kurta miesto infrastruktūrą. Jei šios įmonės mokėtų NT, tuomet ir jų turtas taptų efektyviai naudojamas.

Kartu su Lietuvos pramoninkų konfederacija pradėjome kelti visuotinio NT mokesčio klausimą. Žinoma, tai labai socialiai jautrus klausimas, kažką atleisti nuo jo reikės, priklausomai nuo turto vertės, savininko socialinės grupės. Galbūt nuo mokesčio galėtų būti atleisti įsigijusieji pirmąjį nekilnojamąjį turtą. Reikia diskutuoti ir plėtoti šią idėją. Be to, tai puiki galimybė žmogui ir valstybei kitaip pasižiūrėti į savo valdomą turtą. Valstybei priklausančių administracinių patalpų užimtumas šiuo metu yra maždaug 60 proc. Ar mes galime leisti tokią prabangą?

Mes iki šiol turime kalėjimą miesto centre. Jau antirus metus besitęsiantis naujo kalėjimo statybos konkursas viešosios privačios partnerystės būdu su perspektyva iškelti ir Lukiškių kalėjimą iš Vilniaus centro yra sveikintina iniciatyva, tačiau tokių projektų reikėtų kuo daugiau. Jie labai domina šalies investuotojus – tuomet ir NT rinka galėtų suaktyvėti. Pavyzdžiui, Vokietijoje, Belgijoje kalėjimuose yra įrengiami viešbučiai, pramogų zonos. NT plėtotojai pasiruošę ir Lietuvoje kažką panašaus sukurti.

SA *Jaunoji VGTU karta*

EGLĖ RADVILĖ ŠVEDAITĖ: „PATI DIDŽIAUSIA AVANTIŪRA — GYVENTI“

Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Informacinių technologijų ir sistemų centro vadovės Eglės Radvilės Švedaitės gyvenime – daug ypač skirtingų atradimų. Užuoat pasirinkusi vieną ar du geriausius ėjimus, ji iki šiol ieško, bando, renkasi. Nors sakoma, kad gyvenimas be vieno tikslo – klaidžiojimas, vis dėlto ribų atsisakymas ir ėjimas taip toli, kaip niekad nė nebūtum manęs, gali tapti tikrąja gyvenimo filosofija.

Kristina Buidovaite

Apie pasirinkimus, kurie padiktuoja viso gyvenimo scenarijų – interviu su VGTU Informacinių technologijų ir sistemų centro vadove Egle Radvile Švedaite.

Šiandien Jūs esate VGTU Informacinių technologijų ir sistemų centro vadovė, tačiau, matyt, mūsų pokalbį derėtų pradėti ne nuo informacinių technologijų, bet baleto?

Būdama penkerių metų pradėjau lankyti baleto klasę. Tiesa, dar nežinojau, kas yra baletas, tiesiog tuo metu jau šoko mano sesuo. Mama buvo įsitikinusi, kad jos dukterys privalo gražiai vaikščioti, išmokyti dirbti komandoje, siekiant bendro tikslo. Baleto klasė mane išmokė, kaip didelėmis pastangomis galima pasiekti bet kokią tikslą.

Man, šokant baletą, teko nemažai keliauti. Viena įdomesnių kelionių – pas popiežių Joną Paulių II. Per audienciją pas popiežių kartu su seserimi šokome pagal giesmę „Ave Maria“. Kelios dešimtys tūkstančių tikinčiųjų norėjo mus paliesti, nes jiems buvome panašios į angelus. Išsaugojau nuotrauką, kurioje popiežius Jonas Paulius II mus apkabino.

Baletas yra didžiulė konkurencija ir sunkus darbas. Mama juokauja, kad baletas išmokė mus nesirgti. Baleto šokėjos negalėdavo susirgti, nes jei devynis mėnesius buvo statomas spektaklis, tu gavai pagrindinį vaidmenį ir susirgai, tuomet tavo darbas tuoj pat bus pamirštas. Dublerių eilė visą laiką stovėjo tau už nugaros, treniravosi ir laukė šio momento.

Dėl milžiniškos konkurencijos nebuvo galima susilaužyti ar pasitempti kojos, priaugti svorio, nes tą pačią minutę galėjai netekti vaidmens. Tačiau šokdama aš išmokau daugelio svarbių dalykų: konkuruoti ir dirbti su draugais, estetikos, artistiško, bendro darbo. Be to, mūsų vadovės nuolat akcentavo discipliną. Discipliniskumas gyvenime man taip pat padėjo.

Be abejo, ir šiandien aš galiu šokti. Kurį laiką neapilankius Operos ir baleto teatre, mane ištinka kultūrinis badas. Žinoma, aš negaliu spektaklio stebėti neįvertinusi, ar nepadaryta klaidų, ar nesudrebėjo scenos užuolaidos, ar nesuklydo šokėjos...

Ar buvo momentų, kai norėjote nebešokti?

Vieną dieną tėvai man pasiūlė lankyti dailę, bet manęs ta idėja nesusužavėjo. Jie greitai persigalvojo supratę, kad aš turiu polinkį į šokį ir muziką, be to, mūsų baleto šokėjų komanda jau buvo susiformavusi, tad mums su seserimi leido tęsti mokslus baleto klasėje.

Po to, kai išardžiau tėčio IMB kompiuterį, kuris tuo metu buvo labai brangus, pradėjau lankyti dar ir kompiuterių mokyklą. Man labai patiko kompiuterį ardyti ir vėliau surinkti. Žinoma, tėvai mane rasdavo ne tik prie kompiuterio, bet ir garaže ką nors virinančią arba plakančią dalį. Šiuo metu mano pomėgis virinti šiek tiek pasikeitė – aš pati lydaus sidabrą ir kuriu papuošalus.

Tuo metu, kai pradėjote lankyti kompiuterių mokyklą, kompiuterį ne kiekvienas turėjo namuose?

Kompiuterių mokykloje aš mokiausi pačių paprasčiausių dalykų: pavyzdžiui, kaip naudotis „Windows“ operacine sistema. Man pradėjus mokytis, namuose taip pat atsirado kompiuteris, nes maniau, kad, neturint jo, neįmanoma atlikti namų darbų. Tuo metu kompiuteris kainavo labai brangiai.

Kompiuterių mokykloje užsiėmimai vykdavo tris kartus per savaitę. Juos buvo sunku suderinti su baleto pamokomis, bet aš daug programavau, mokiausi visko, kas tik buvo įmanoma. Mane iki šiol žavi informacinės technologijos. Renkantis, ką studijuoti, nebuvo net minties, kad galėčiau rinktis ne inžinerinę informatiką Vilniaus Gedimino technikos universitete (VGTU).

O kodėl vis dėlto Jūs pasirinkote studijuoti techniš- kajame universitete?

Dar mokantis mokykloje fizikos mokytojas per pamokas akcentuodavo, kad Lietuvoje yra tik vienas praktinis universitetas – VGTU (tuo metu VSI – aut.). Jis vis sakydavo, kad, jei norite ko nors praktiškai išmokyti, reikia rinktis būtent techniškąjį universitetą. Nė karto nesigalėjau jo paklausi. Čia studijuoti susirinko žmonės, kurie norėjo ne klausyti, o daryti, ir mūsų grupė buvo labai gabi: daug informatikų dabar dirba didžiosiose kompanijose. Be to, VGTU man visą laiką asocijavosi su technologiniu prestižu.

Dirbti Jūs pradėjote net ne studijų metais, o tik baigusi mokyklą?

Mokykloje aktyviai dalyvavau moksleivių iniciatyvose. Man pradėjus dirbti, tėvai labai nesidžiaugė, jiems atrodė, kad nukentės studijos, bet, žinodami mano gyvenimo būdą, tėvai suprato, jog aš susitvarkysiu. Studijas ir darbą derinau ketverius metus.

Pradėjau dirbti naujai įsikūrusioje įmonėje. Pagrindinė mano užduotis buvo bet kada išspręsti iškilančias problemas. Pavyzdžiui, Kroatijoje, dalyvaudama nardymo kursuose, į jachtą būtinai pasiimdavau kompiuterį: išsprendžiu kokią nors problemą, tuomet neriu, panardau maždaug valandą, tuomet vėl sprendžiu kažkokią problemą, atsiliepiu telefonu ir nardau toliau.

Prisimenu, kaip Paryžiuje mano sesuo ir mama pozuoja prie Triumfo arkos, o aš kalbu mobiliu telefonu, nes įmonėje sudegė serveris.

Iš pradžių norėjau dirbti kaip laisvai samdomas darbuotojas. Tačiau, atėjus į įmonę, man pasakė, kad gali pasiūlyti tik tinklų ar sistemų administratoriaus pozicijas. Įmonė tuo metu kaip tik rinko komandą elektroniniam projektui. Taip aš atsidūriau darbe, kuriame turė-

jau įrodyti, kad tikrai galiu dirbti, nors studijų grafikas buvo labai griežtas.

Viskas prasidėjo nuo to, kad reikėjo sukurti elektroninį formatą atvaizduoti salės planui ir sujungti kompiuterio tinklus naujai įmonei, surinkti serverį. Visa tai man buvo aišku ir pažįstama. Taip atsirado projektas www.bilietai.lt. Kartu su įmonės kolektyvu keliavau iš vienos pozicijos į kitą: buvau IT administratorė, IT vadovė, strateginės veiklos vadovė, įmonių grupės IT vadovė.

Studijos ir darbas papildė vienas kitą. Daug ką turėjau išmokyti du kartus, nes praktikoje kartais yra vienaip, o universitete – kitaip. Pavyzdžiui, matematinės analizės kursas, kuris man sekėsi puikiai, versle mane išmokė mąstyti. Taigi kai kurias studijose įgytas žinias taikiau netiesiogiai. Dirbti ir studijuoti labai paprasta nebuvo. Svarstydamas studijuoti magistrantūroje, apsisprendžiau rinktis neakivaizdines studijas. Mokslus tęsiau VGTU Fundamentinių mokslų fakultete – pasirinkau procesų valdymo studijas. Mano pasirinkimas buvo tikslingas ir kryptingas.

Tuo metu įmonėje dirbau su puikiu ir labai kantriu vadovu. Jis daug laiko skyrė man aiškindamas verslo subtilybes. Ne kartą teko lankytis posovietinėse šalyse, kad suprasčiau, kaip jose vertinamas verslas, informacinės technologijos. Pavyzdžiui, jei Kijeve dingsta elektra, darbuotojai išeina gerti kavos. Aš blaškausi nežinodama, ką daryti, nes neveikia serveriai, o vietiniai darbuotojai mąsto labai paprastai: juk jie vis tiek pradės veikti.

Prioritetų skirtumai man davė labai daug naudos ir patirties. Juolab kad aš norėjau nardyti, nusipirkti motociklą, šaudyti, todėl turėjau daug dirbti.

Baletas, kompiuteriai, šaudymas ir motociklai – labai skirtingi pomėgiai...

Mano močiutė, gyvenusi Rygoje, buvo aktyvi baikerė. Aš vis girdėdavau istorijas apie tai, kaip ji, pavyzdžiui, li-

gonio nespėjus su arkliu nuvežti į ligoninę, jį vežė motociklu. Man tai atrodė labai žavinga. Motociklais susidomėjau būdama 15 metų, kai kaime visi vaikinai važinėjo motociklais *Java* ar *IŽ*.

Pirmiausia man motociklą rūpėjo išardyti, vėliau jį surinkti ir tik tuomet važiuoti. Pirmą kartą sėdau prie motociklo *Honda* vairo, pradėjau važiuoti, tuomet išgirdau šaukiantį kolegą, kad neveikia motociklo stabdžiai. Tuo metu nežinojau, kaip motociklą sustabdyti. Vienoje pusėje pamačiau skardį ir upelį, kitoje – užtvanką, turėjau rinktis, kur pasukti. Pasirinkau upelį.

Pirmasis mano pasivažinėjimas nebuvo labai sėkmingas, tačiau vėliau atsirado noras išsilaikyti teises ir važiuoti per Vilnių apsirengus tinkama apranga. Važinėjimas sportiniu motociklu man buvo pats puikiausias vienišių sportas.

O ginklais, karo filmams žavėjau visuomet. Du kartus per savaitę lankydavau šaudymo pamokas. Aš propaguoju praktinį šaudymą, esu Nacionalinės praktinio šaudymo asociacijos narė, „Red Dot“ praktinio šaudymo moterų sidabro laimėtoja.

Nardymas taip pat atsirado iš poreikio daryti kažką ekstremalaus. Pirmą kartą panėrusi Kipre nelikau sužavėta. Tačiau panėrus 10–20 kartų, pradėdi matyti, kas vyksta aplink. Nelieta jokio diskomforto.

Panėrus prie nuskendusio laivo, negali atsitrengti į sieną, nes viskas gali pradėti byrėti ir tu nematysi kelio atgal. Turi mokėti panerti, plūduriuoti, nieko neliesti, viską stebėti. Smagus jausmas panerti į pasaulį, kuriame nereikia ištaisyti serverio klaidų, gali tiesiog mėgautis tuo, ką matė labai mažai žmonių.

Kuris panėrimas po vandeniu Jums buvo pats įsimintiniausias?

Sužavi kiekvienas nėrimas, nes visada gali atrasti kažką nauja.

Nerdama visuomet sunaudoju labai daug deguonies. Dažniausiai jos man po vandeniu pritrūksta. Tuomet turiu priplaukti prie draugo, kuris neria kartu, ir parodyti, kad man baigėsi oras. Jis man duoda atsarginį deguonies balionėlį, ir nardome toliau.

Kartą su vyru nuvykę į egzotišką šalį susiruošėme nerti, ir man priskyrė nepažįstamą kolegą. Baigėsi deguonis, priplaukiau prie jo, rodau, kad man baigėsi oras, o jis išsigandęs man nedavė atsarginio deguonies balionėlio. Teko plaukti ir ieškoti arčiausiai buvusio naro, kuris tą deguonies balionėlį man duotų. Tokia situacija nebuvo labai smagi. Vienu metu net pati išsigandau. Po šios istorijos, nerdama kartu su nepažįstama kompanija, perspėjau, kad man gali baigtis oras, todėl paprašysiu atsarginio balionėlio.

Nuskendusiame laive susidaro oro tarpai, 40–50 metrų po vandeniu gylyje gali išlįsti į zoną, kur yra oro, tik negali tuo oru kvėpuoti. Toks nėrimas ne mažiau įspūdingas. Taigi, svarbiausia – su kuo tu neri: esu plaukusi net virš minų lauko.

Labai smagu nardyti Lietuvoje, čia netrūksta gražių vietų, tik dėl gėlo vandens sunku daug ką pamatyti.

Jūs esate ne tik VGTU Informacinių technologijų ir sistemų centro vadovė, bet ir Lietuvos universitetų rektorių konferencijoje (LURK) informacinių technologijų (IT) srityje atstovaujate visiems Lietuvos universitetams. Papasakokite plačiau apie savo veiklą LURK IT.

Aš buvau išrinkta vadovauti LURK Informacinių technologijų (IT) komitetui. Komitetuose sprendžiami įvairūs aktualūs konkrečios srities klausimai. IT sritis nėra nauja, tiesiog VGTU ilgą laiką neturėjo centralizuoto IT centro ir žmogaus, kuris galėtų kalbėti apie aktualias šio sektoriaus problemas. Pati LURK IT mintis – suburti pagrindinius universitetų IT žmones ir panagrinėti aktualias problemas, taip pat priimti konkrečius sprendimus,

bendrus, visapusiškai naudingus visiems, o ne konkrečiai vienam ar kitam universitetui. Tą aš ir noriu padaryti būdama Informacinių technologijų komiteto pirmininke. Inicatyva mane lydi visą gyvenimą. Tačiau ji mane truputį ir gadina, nes aš vadovaujuosi principu: „Pakeiskime pasaulį.“

Bet noras pakeisti, patobulinti pasaulį būdingas IT specialistui?

Iš tiesų ne. Aš vadovaujuosi tokiu principu: kaip žinoti, ar IT veikia? Jei tu nežinai, kas yra IT, arba nesi susidūręs su komandos nariais, vadinasi, veikia. O kada sistemos veikia? Kai jų nekeiti. Kai jas atnaujini, tobulini, keiti, turi išspręsti labai daug problemų.

Aš visada noriu pagerinti, optimizuoti, tad ir problemų neišvengiu. Dar detaliau: svarbu ne tiek žinoti, kada tai veikia, kiek žinoti, kada tai gali neveikti...

Šie metai – veiklos IT metai. Taigi po truputį keičiame pasaulį. Sukurti idėją ir sugalvoti, kaip ją realizuoti, yra daug sudėtingiau, nei tik realizuoti. Jei idėja ateina greitai, jai įgyvendinti prireikia mažai laiko. Tačiau viskas turi būti logiška, susieta, apgalvota, pasverta.

Jūs esate informatikos inžinerijos doktorantė. Kokia Jūsų daktaro disertacijos tema?

Daktaro disertacijos temos užuomazga – mano bakalauro darbas, kuriame bandžiau suprasti tam tikrus elektroninės komercijos parametrus. Pagrindinė daktaro disertacijos tema: žmogus konkrečius veiksmus atlieka greičiau, kai tai yra patogiu. O kaip padaryti, kad būtų patogiu – labai didelis mokslas. Man kilo klausimas, o ką apie tai galvoja mūsų smegenys. Mes atliekame tam tikrus veiksmus, tačiau kaip suprasti, kada juos atlikti yra patogiu. Naudojant specialią įrangą, galima matuoti bangas, iš tų bangų galima kažką spręsti. Šiuo metu nusprendžiau tyrinėti vaikus, tai yra tuos, kuriems *Word* programa nėra kasdienybė. Norėčiau ištirti, kaip vaikų smegenys supranta, kas patogiu, o kas ne. Paskui rezultatus palyginsiu su užsienio mokslininkų tyrimais, kurie jau atlikti.

Disertacijos žavesys yra tas, kad aš nežinau, kaip tirti ir kas pavyks. IT valdyme žinau, ką darau ir kas bus, o čia ne. Kita vertus, jei žinočiau, neliktų atradimo džiaugsmo. Manau, kad svarbu pasirinkti labai siaurą sritį ir problemą, nes tokie tyrimai – neabejotina ateitis. Aš negaliu aplenksti milijardus į tyrimus investuojančių įmonių, tačiau jų atlikti moksliniai tyrimai galėtų padėti man moksliniame darbe.

E. Radvilės Švedaitės asmeninio archyvo nuotr.

SA *Jaunoji VGTU karta*

LIETUVOJE YRA VIETOS DOKTORANTAMS

Lietuvoje yra vietos doktorantams. Tuo tvirtai įsitikinęs VGTU jaunas mokslininkas Šarūnas Skuodis. Buvęs nacionalinės irkluočių rinktinės narys, profesionalus sportininkas, o dabar – Geotechnikos katedros doktorantas savosios Alma Mater privalumus įvertino apsilankęs Europoje garsiaame universitete.

Edita Jučiūtė

Šiais metais gilinote savo žinias Miuncheno technikos universitete (MTU). Ar būdamas stažuotėje šiame universitete pajutote, kad ten studijų sistema skiriasi nuo mūsų?

Doktorantai tikrai ruošiami kitaip. Pirma, jie neturi jokių disertacijos pabaigimo terminų. Antra, doktorantai negauna stipendijos. Katedros neturi reikalų tvarkytojų, todėl doktorantai ateina keletui metų padirbėti šiose pareigose. Katedrų reikalų tvarkytojais dirba tam, kad išmokyti korektiškai rengti dokumentus, iš esmės susipažintų su mokslo vadyba. Tada penkerius ar šešerius metus dirba kokiam nors mokslo projekte ir nieko nedaro dėl savo disertacijos, nors yra oficialus doktorantas. Normalu, kad per dešimt dvylika metų parašoma disertacija, ir ji rašoma laisvu nuo darbo laiku. Doktorantai tikrai labai daug dirba, didžioji dalis net nepabaigia doktorantūros, bet išeina dirbti į įmones, su kuriomis buvo atliekami projektai. Įmonės taip sau užsiaugina specialistą. Taigi įstoti į doktorantūrą ten lengva, bet pabaigti yra labai sunku. Kolegos Miunchene tai įvardijo kaip problemą – jiems labai sunku išlaikyti daktarus universitete. Yra ypač gabių doktorantų, kurie mažiau dirba projektuose, o daugiau dirba eksperimentinį darbą. Jie turi galimybę dalyvauti disertacijų konkursuose ir keleriems metams gauti finansavimą. Tokių doktorantų Vokietijoje yra vienetai. Tuo metu, kai buvau stažuotėje, MTU tokią valstybinę stipendiją buvo gavęs tik vienas doktorantas. Vokietijoje doktorantai sulaukia mažiau ir disertacijų vadovų dėmesio: disertacijas vadovai pamato beveik

galutines. Beje, stažuotės Vokietijos doktorantams irgi neprivalomos... Štai neseniai buvau vienoje Getingeno įmonėje, kurioje sutikau doktorantą, po septynerių metų pagaliau apsigynusį disertaciją. Jam tai tikrai neatrodė problema.

Jūsų žvilgsniu, kuo skiriasi mokslo tyrimų infrastruktūra VGTU ir šiame universitete?

Mūsų laboratorija, palyginti su Miuncheno technikos universiteto, yra labai maža. Pavyzdžiui, MTU vien geotechnikos laboratorija įrengta 20 tūkst. kvadratinį metrų erdvėje. Po mėnesio, praleisto stažuotėje, pagaliau sugebi nepasiklysti... Jei mes turime odometrą, tai turime vieną, bet labai geros kokybės, skirtą mokslui, o Miuncheno technikos universitete jų yra net 50. Ten mokslininkai atlieka labai daug verslo užsakomųjų darbų. Visi odometrai labai paprasti, bet intensyviai naudojami, vyksta nuolatinis tyrimų konvejeris.

Būdamas stažuotėje Vokietijoje pastebėjau kitokią darbo sistemą, skyrėsi ir pati bendravimo kultūra. „Kaip ten pas jus gyvena Putinas?“ Išgirdęs tokį klausimą, prisimeni, kad vokiečiai yra stambios ekonomikos šalis. Žmonės dar ne visada žino, kas yra Lietuva. Iš mažos šalies atvykę doktorantai turi sunkiai įrodinėti, kad yra nors ko nors verti. Pavyzdžiui, tik atvykus į Miuncheno technikos universitetą man pasiūlė padaryti pristatymą apie rašomą disertaciją. Kai per šešias minutes pristaciau pagrindinius savo disertacijos klausimus, sulaukiau klausimų lavinos, kuri tęsėsi porą valandų. Klausinėjo įvairių dalykų, akivaizdžiai netikėdami, kad žmogus, atvažiavęs iš kažkokios Lietuvos, ką nors išmano... Įrodinėti vokiečiams doktorantams turbūt būtų buvę daug paprasčiau, tačiau kai įdedi pastangų, tai ir su dėstytojais pradedi bendrauti kolegialiai.

Ar dar svajojate pamatyti kitų garsių universitetų laboratorijas?

Jei pavyks gauti finansavimą, kitą stažuotę norėčiau atlikti kitame Vokietijos universitete – Darmštate.

Pabuvęs stažuotėje labai garsioje Vakarų Europos universitete, turbūt kitaip pradėjote vertinti ir VGTU...

Kartais iš studentų bakalaurantų išgirstu tokį sakinį: „Mokomės VGTU, bet čia nieko gero.“ Bet tokie studentai tikrai nebuvo išvažiavę į kitus universitetus ir negali palyginti, kokias geras sąlygas turi savajame universitete. Mano nuomone, VGTU turime tokią infrastruktūrą moksliniams tyrimams, kad kitų aukštųjų mokyklų labo-

ratorių mokslininkai gali tik pasvajoti. Turime daug ne vienodų, o skirtingų funkcijų prietaisų, daug modernios ir senos, bet laiko egzaminus išlaikiusios įrangos.

Kas būtų Jūsų siekiamybė – mokslininko karjera čia ar visgi karjera užsienyje?

Tikrai nenoriu niekur išvažiuoti. Lietuvoje palankios sąlygos mokslui. Yra tik vienas faktorius – Lietuvos rinka yra pernelyg maža, ypač lyginant su universitete turimos įrangos pajėgumais. Nežinau, ar dėl nusistovėjusios tvarkos, ar įstatymų, ar žmonių požiūrio, bet vis dar juntamas mažokas verslininkų domėjimasis. Jiems dažnai atrodo, kad statybos sektoriuje moksliniai tyrimai nėra reikalingas dalykas, užtenka tik pačių primitiviausių skaičiavimų. Žiūrint į ateitį, mano nuomone, daug perspektyvų turi dalyvavimas europiniuose projektuose. Tai yra vienintelis kelias panaudoti mūsų turimą įrangą. Sakoma, kad Roma didžiuojasi Vatikanu, taip ir mūsų mokslininkai gali didžiuotis universitete turima gelžbetonio, medinių konstrukcijų, geotechnikos, tiltų įranga. Tikrai turime itin modernios įrangos. Be abejonės, nereikia tik didžiuotis, reikia ir dirbti.

Ar galime sakyti, kad Statybos fakultete turima įranga yra mažas studentų inžinierių rojus?

Doktorantai savo disertacijai gali pasidaryti viską čia, pačiame universitete, net nereikia važiuoti į stažuotes. Bet stažuotės, be abejonės, yra gerai, nes doktorantai susipažįsta su kita studijų sistema, realiai pamato, kaip ji veikia, susipažįsta su darbo projektuose patirtimi. Grįžus iš tokių stažuotčių, bandai pritaikyti tai ir savo universitete.

Tai ar tikrai Lietuvoje doktorantams yra vietos?

Lietuvoje vietos yra bet kam. Tai patyriau pats. Kai pradėjau profesionaliai irkluoti, turėjau per mažai irkluotojui reikalingo ūgio ir per mažai svorio, standartinis irklautojo ūgis yra 1,96–2,05 m, o svoris – apie 100 kg. Didesnis žmogus šiame sporte savaime yra fiziškai stipresnis. Bet dėjau daug pastangų ir išvažiavau į pasaulio čempionatus. Dėl traumos nebegalėjau tęsti sportininko karjeros, bet mano kolega, su kuriuo kartu irklavome, Londone vykusioje olimpiadoje buvo šeštas. Jei nebijai dirbti, dedi pastangas, rezultatai ateina. Mano nuomone, taip yra ir su doktorantūros studijomis Lietuvoje. Ateinu į universitetą kiekvieną dieną, visą dieną dirbu ir nesiskundžiu, kad neturėjau laiko pasidomėti ir nuodugniau išanalizuoti vieną ar kitą mokslinę temą.

Vėliau atsiranda net geros materialinės sąlygos. Iš kitų doktorantų išgirstu, kad jiems trūksta pinigų. Mano nuomone, jei nebijosi darbo, dėsi pastangas, vieną dieną vis tiek tave pastebės.

Norite pasakyti, kad doktorantai gali gerai pragyventi finansiškai?

Šiuo metu nedalyvauju jokiame projekte, man užtenka dirbti laboratorijoje, dar turiu paskaitų. Paskaitos labai pakelia žinių lygį, nes tą patį dalyką priverčia išstudijuoti dar kartą ir labai gerai (juokiasi – red.). Be to, kai paskaitose reikia plačiajai auditorijai aiškiai ir paprastai paaiškinti kokį nors dalyką, prireikia ir oratorinio meno gebėjimų. Dar vienas geras dalykas yra tai, kad nors mes ir nedirbame Miuncheno technikos universitete, garsinčiame savo bendru darbu su verslu, čia taip pat turime užsakomųjų tyrimų. Jei verslo įmonės kreipiasi į universitetą, tai dažniausiai būna nestandartinės situacijos. Nestandartinė situacija iš mokslininkų pareikalauja ir inžinerinių žinių, ir kūrybiškumo, arba pasakyčiau paprastai – gerai palaužyti galvą. Bet jei pavyksta išspręsti kokią nors išskirtinę situaciją, gaunamos ir papildomos lėšos. Žinoma, vienas doktorantas to nepadarytų, bet padedant katedros darbuotojams, mokslininkams – taip. Mano nuomone, universitete natūraliai vyksta kartų kaita ir katedros pačios suinteresuotos užsiauginti specialistą, kad ir mes vėliau galėtumėme padėti ką nors užauginti. Labai džiaugiuosi, kai žmonės kartais koku nors moksliniu klausimu tiesiogiai kreipiasi į mane. Ir kreipiasi turbūt dėl to, kad pelniau pasitikėjimą, kad kažką žinau. O įrodyti, kad ką nors gebi, manau, galima tik darbu. Doktorantai kartais išvažiuoja į užsienį ir išgirstu, kaip jie ten sunkiai dirba. Tuomet man kyla mintis, kodėl sunkiai nepadirbėjus Lietuvoje? Juk galbūt taip sunkiai dirbant Lietuvoje galima ir kalnus nuversti...

Ar tenka iš vyresnės kartos dėstytojų, universiteto senbuvų išgirsti, kad Jūsų, jaunųjų mokslininkų, karta nori labai greitos karjeros?

O kas gali nenorėti greitos karjeros? Galbūt dalis mano kartos žmonių dėl to ir vengia inžinerinių mokslų ir pasuka link socialinių. Be abejonų, inžineriniai mokslai reikalauja daug daugiau pastangų. Tai gana sunkus kelias į karjerą. Pastebiu, kad mano kartos doktorantai į universitetą ateina su skirtingais interesais. Vieni dirba įmonėse ir sprendžia kažkokią opią, su įmonės veikla susijusią problemą, rašo iš to disertaciją. Įmonė taip užsiaugina specialistą, o universitete atliekami tyrimai turi tiesioginį ryšį su realiais verslo klausimais. Kiti dok-

torantai dirba tik universitete. Norėčiau pasakyti, kad vyresnioji karta neturėjo galimybių naudotis tokia įranga, kokia galime naudotis mes, dabartinė karta. Tiesiog buvo kitokios technikos galimybės.

Kokia Jūsų disertacijos tema? Kodėl pasirinkote būtent šią temą?

„Morfologinių parametrų įtaka grunto mechaninėms savybėms. Eksperimentiniai ir skaitiniai tyrimai“. Šią temą pasirinkau dėl to, kad dar niekas iš mūsų katedros netyrinėjo grunto dalelių nano-lygyje, o pasauliniu mastu tai yra aktualu, nes diskrečiųjų elementų metodas vis labiau populiarėja.

Papasakokite apie disertacijos rašymo kasdienybę, užkulisius. Kaip jas rašo Jūsų karta, doktorantai, su kuriais Jūs bendraujate?

Aš pats turiu labai daug darbo laboratorijoje, nes reikia atlikti daug eksperimentinių bandymų. Kita disertacijos dalis – grunto modeliavimas dalelių lygyje. Todėl, kai vyksta ilgi bandymai, galiu modeliuoti grunto elgseną. Kitiems doktorantams yra šiek tiek kitaip, nes jie dirba kitomis temomis, t. y. dominuoja eksperimentai, metodų kūrimas ar modeliavimas. Dabartinė doktorantų karta gali padaryti didesnio dydžio skaičiavimus, nes tai leidžia turima technika. Taigi, tą patį uždavinį ar problemą galima išspręsti daug tiksliau.

Ar rašydamas disertaciją patiriate nuosmukių, kai nežinote, kuriuo keliu einate, kai nepavyksta kažko įrodyti?

Nuosmukiai yra dažnas reiškinys. Kai ką nors nori sukurti, patobulinti ar ištirti, tai pirminiai bandymai 100 procentų nepavyksta... Prie to jau pripratau. Bet po visų nesėkmių, ypač po brangiai kainuojančių, antrą kartą toje pačioje vietoje klaidos nebedarai. Taip po truputį ir plečiasi žinių akiratis. Tai, kad kas nors nepasiseka, man netrukdo, ateinu kitą dieną į universitetą ir žinau, kad pasiseks. Tiesiog žinau, kad aš pasieksiu tikslą, nesvarbu, kiek tai man užims laiko.

Kalbant apie paskaitas, ar pastebite, kaip skiriasi Jūsų ir dabartinės kartos suvokimas, požiūris į studijas? Ar yra kažkokių bendrų tendencijų?

Man asmeniškai patinka mokytis ir išmokyti tai, kas yra reikalinga. Bendra tendencija – greitas atsakymų ieškojimas internete. Kiekvienoje studentų grupėje yra

žmonių, kuriems įdomu mokytis arba kurie siekia savo tikslų, žinių, kita dalis galvoja, ką čia padaryti, kad nereikėtų nieko daryti...

Esate už klasikinę dėstymo metodiką ar visgi ieškote dabar populiarių alternatyvaus mokymo metodų?

Aš esu už klasiką, nes taip studentai geriau supranta informaciją. Visada studentų paklausiu, kaip jiems geriau: ar su kreida rašyti ant lentos, ar rodyti skaidres? Didžioji dauguma balsuoja už rašymą ant lentos su kreida. Be abejonės, vizualumas paskaitose būtinas. Pavyzdžiui, jei skaičiuojame polinius ar sekliuosius pamatus, visada su studentais nueiname į laboratoriją pažiūrėti, kaip tai atrodo, kokie metodai yra. Tačiau tam vizualumui reikalingas ir savas laikas. Galiu parodyti skaidres, kuriose dėl grunto nuosliaužos nugriūna namas. Tai labai įdomu, vizualu, interaktyvu, bet studentas, parėjęs namo, nesugebės suskaičiuoti, dėl ko nugriuvo tas namas. Jam tai bus per sudėtinga. Neišmokius elementarių dalykų, nesuvokiama esmė. Tai tas pats, kaip leisti mokinį į pirmą klasę, o po to čia pat, dar nemokantį skaityti, leisti į ketvirtą.

Su VGTU Jus jau sieja nemažai studijų metų. Kaip prasidėjo studijos?

Nuo 13 metų intensyviai sportavau, mokslai lyg ir nuėjo į antrą planą. Tuo metu, kai baigiau mokyklą ir atėjo laikas studijuoti, buvo populiari statybos inžinerija. Kadangi buvau pasiekęs gerų sporto rezultatų, tai man padėjo įstoti į VGTU. Pirmus du kursus mokiausi prastai, nes vis dar dalyvavau pasaulio irklavimo čempionatuose, sporto varžybose atstovavau universitetui. Nepaisant to, kad per savaitę turėjau po keturiolika treniruočių, man tai buvo labai malonus gyvenimo etapas. Žinoma, mano pažymiai koreliavo su mano pastangomis... Vėliau gavau traumą. Kai neturi ką veikti, o energijos yra daug, ieškai nišų savirealizacijai. Matyt, dėl to pradėjau gilintis į studijų dalykus. Trečiame, ketvirtame kursuose studijuodavome labai įdomius dalykus, todėl rimtai susidomėjau geotechnikos mokslais.

Profesionalus sportas baigėsi, nes patyrėte traumą...

Mediciniškai tai skamba sudėtingai. Kalbant paprastai, tiesiog nuo stuburo atplyšo raumuo. Kai lauke vėjuota ir oro temperatūra siekia tik 10–13 °C, bangos pradeda virsti per valti, per irkluotojų galvas. Nuo to labai sušąli, sušąla raumenys ir starto metu išgirdus: „Attention. Go!“,

raumenys įsitempia. Buvau tikrai labai sušalęs, o pasiduoti varžovams negalėjau, ir nuo to „Go!“ patyriau traumą. Traumą gydžiausi metus, kad universitete galėčiau išsėdėti visą paskaitą. Jei dėstytojai paskaitos metu nepadarydavo penkių dešimties minučių pertraukos, man tai tapdavo didžiule kančia. Į kai kurias paskaitas dėl to net negalėdavau eiti, nes po to tiesiog nebūčiau galėjęs atsistoti. Paskui traumą išsigydžiau, bet tik kaip paprastas žmogus, o ne profesionalus sportininkas. Didžiajam sportui reikalingos daug didesnės fizinės galimybės.

Su trauma teko susitaikyti...

Kai atsitinka tokios nelaimės, labai greitai su tuo susitaikai. Pakeiti ir gyvenimo kryptį.

Ką juntate dabar pamatęs sportinę valtį?

Nostalgiją...

Ar po darbo nėra noro įsitraukti valtėlę į upę?

Fiziškai tai jau neįmanoma. Dabar greitai temsta. O prožektorių Neryje nėra... Taip susiklosto aplinkybės, kai susidėliojau savo prioritetus ir suskaičiuoju, kiek valandų turi para... Irklavimui reikia mažiausiai trijų valandų. Tai man dabar per didelė prabanga. Nors noro irkluoti, žinoma, yra visada.

Be to, smagiam pairklavimui reikia ir komandos. Komanda, kuri irklavo kartu su manimi, išsibarsė, nes keturvietės valtys trise nepairkluos... Taip likau vienas.

Jūs pats pajutote tą jausmą, kai sportininkai, baigę karjerą, lieka vieni, suseraga depresija? Tai yra sportininkų gyvenimo realybė?

Taip, tik dauguma sportininkų suseraga savaip. Vieni depresija suseraga taip, kad kaip išprotėję treniruojasi, kiti sportą meta staigiai ir visiems laikams. Aš pats mažiau profesionalų sportą po truputį mažindamas treniruotes. Tai buvo panašu į žalingo įpročio atsisakymą, pažū mažiau mažinau pasiplaukiojimų dozę. Vėliau buvo atėjęs toks laikotarpis, kai nesitreniravau, bet dalyvaudavau varžybose. Buvo įdomu pažiūrėti, kokie bus rezultatai, jei nesitreniruoji.

Būdamas profesionalus irkluotojas turbūt įgijote įgūdžių, kurių prireikia ir akademinėje aplinkoje?

Įgijau psichologinės patirties. Gana lengvai atlaikau psichologinę įtampą.

Pavyzdžiui...

Kai einu į konferenciją skaityti pranešimo, man, kaip kitiems, neskauda skrandžio, nedreba balsas ir rankos. Man dabar lengva susikonscentruoti, nes sportuojant su mumis nuolat dirbdavo psichologai. Reguliariai lankydavau psichologo konsultacijas, kuriose išgirdavau racionalių patarimų, kaip elgtis įvairiose situacijose, sužinojau, kas yra pasąmonės galia.

Kas yra pasąmonės galia sporte?

Jei sportininkas labai daug sportuoja, taip išsenka, kad, pavyzdžiui, dėl deguonies trūkumo ar didelio krūvio netenka sąmonės ir neatsimena, kaip finišavo. Judesiai taip jauja į pasąmonę, kad jis finišuoja automatiškai. O paskui jam pasakoja, kad jis finišavo... Žiūrovai, žiūrėję nuo kranto, to net nepastebi. Tai vadinamasis labai didelis išsikrovimo lygis. Dėl to mums kiekvienam atskirai buvo skirtas psichologas. Nes jei vienas komandos na-

rys sugeba susitvarkyti su įtampa, o kitas – ne, tai jau nebe komanda.

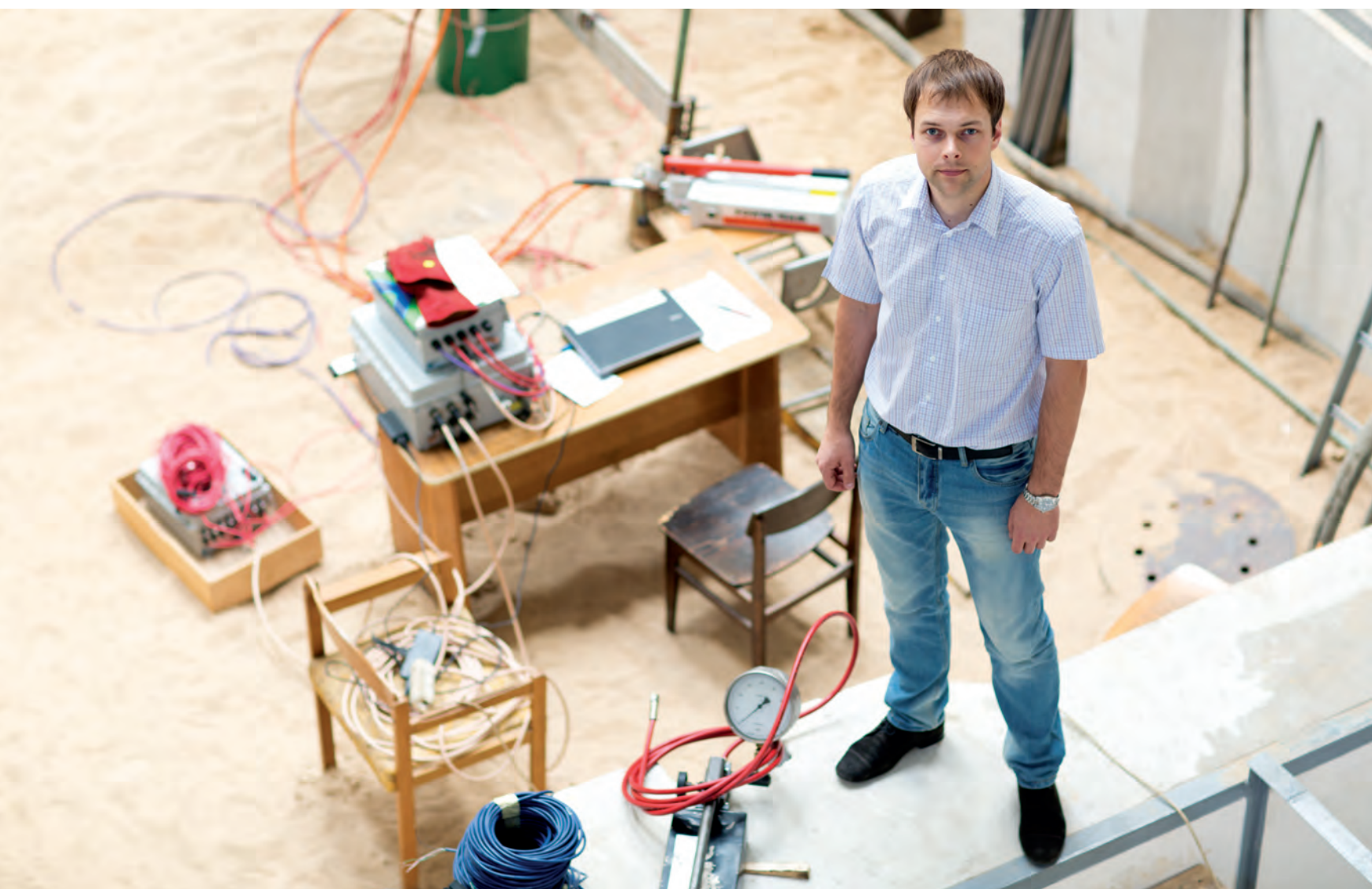
Apskritai, mano nuomone, kiekvienas žmogus, kuris dirba ką nors profesionaliai, jis kažką daro kitaip nei paprastas žmogus. Kad kažko daugiau pasiektum, turi daugiau ir geriau dirbti. Žmonės nori pasiekti rezultatų ir investuoja į tuos rezultatus. Investuoja savo laiką, darbą ir pastangas. Tai, mano manymu, ir yra pasąmonės galia.

Dabar Jūs investuojate ne į sportą, o į darbą universitete...

Kai irkludavau, Mama man vis sakydavo: „Kiek tu tą vandenį maišysi? Vis tiek iš to nieko gero nebus.“ Taigi dabar universitete stengiuosi, dirbu tiek pat, kiek ir sportuodamas.

Pasikeitė tik vienas dalykas – vandens jau nebemaišau...

Aro Radevičiaus nuotraukos

NUKALTI BEGALYBE...

„Nežinau, kaip, esant dabartinei politinei kultūrai, nukalti Laisvę, – sako daugiau nei 100 skulptūrų autorius, skulptorius, Architektūros fakulteto doc. dr. Valdas Bubelevičius. – Su amžiumi optimizmo vis mažėja, nes suprantu, kad daugumos darbų vis tiek nepadarysiu.“ Skulptorius atskleidžia, kad jo gyvenime būta ir depresijų, bet tam yra geri vaistai – darbas.

Edita Jučiūtė

Žiniasklaidoje dažnai išgirstame apie įvairius menininkus ir jų darbus. Tuo tarpu skulptoriai dažniausiai tyli, mažai kada viešai išreiškia savo nuomonę, lyg būtų nusikalę kokią bronzinę uždagą...

Skulptorių darbas užima labai daug laiko. Rimtas skulptūros kūrinys brandinamas metus ar gerokai ilgiau. Kai skulptoriai intensyviai dirba, interviu neduoda. Tik tada, kai yra rezultatas, galima kalbėtis. Kai surengiame parodas, simpoziumus, tada duodame ir interviu. Štai neseniai vyko skulptūros simpoziumas „Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo pergalei prie Mėlynųjų Vandenų 650 metų“. Buvau šio simpoziumo kuratorius, tad teko bendrauti su žurnalistais. Dar šiek tiek viešai kalbėjau, kai vyko Lukiškių aikštės projekto konkursas. Bet paminklų konkursų ydingumas pagal viešųjų pirkimų įstatymą tęsiasi...

Buvote Lukiškių aikštės projekto konkurso dalyvis. Kokia Jūsų nuomonė apie šį konkursą?

Profesionalūs skulptoriai buvo pasipiktinę. Išsakėme savo nuomonę oficialiai. Ministerija gavo laišką ir nuo Lietuvos dailininkų sąjungos, ir nuo Skulptorių sekcijos. Aš ir skulptoriai Rytas Jonas Belevičius, Gediminas Karalius bei kolegos iš Kauno dalyvavome radijo laidoje ir išsakėme vieningą savo nuomonę. Konkursas buvo pras-tai organizuotas. Darbus vertino ne profesionalų komisi-ja, bet žmonės, kurie vadovavosi pagal viešųjų pirkimų įstatymą. Buvo bandoma išmesti kai kuriuos konkurso dalyvius. Aš taip pat buvau išmestas iš konkurso už tai, kad nebuvo vizualizuota, kur bus užrašai ant paminklo. Tuo tarpu konkurso sąlygose buvo prašoma nurodyti, kur bus užrašai. Aš ir buvau nurodęs aiškinamajame rašte, kad bus laikotarpių pavadinimai su užrašais pjedestalo dalyje iš keturių pusių. Paskui varčiau „Lietuvių kalbos žodyną“ ir radau, kad žodis „nurodyti“ turi reikšmę „nu-pasakoti, nusakyti“, bet tikrai ne „vizualizuoti“...

Būdamas Lietuvos dailininkų sąjungos Skulptorių sekcijos pirmininkas, siūlėte Vilniuje įkurti skulptūrų parką?

Nėra kito kelio, kaip tik statyti mieste skulptūras ir žmones pratinti prie meno, prie minties, kad menas yra šalia, mūsų gyvenimuose, o ne tik muziejuose. Pavyzdžiui, Telšiuose skulptūros labai gerbiamos pačių mies-tiečių, jas netgi girtuokliai saugo, neduok, Dieve, kas palies bronzą... Kai žmonės įpranta prie meno šalia, tai tampa norma, nebebūna ir mankurtų, ir bendras kultū-ros lygis kyla.

Vilniuje taip pat labai reikėtų skulptūrų parko. Tam tiktų erdvė Sereikiškių parke arba Reformatų skvere. Ten, kur buvo kapinės, būtų galima pastatyti paminklą Radviloms. Dar viena įdomi erdvė skulptūroms – Tau-rakalnis, jei ten savo veiklą plės Tautos namai. Gerą iniciatyvą rodo dabartinis Lietuvos dailininkų sąjungos Vilniaus skulptorių sekcijos pirmininkas Rytas Jonas Belevičius – Balsiuose kuriamas mitologinis skulptūrų parkas.

Jums rūpi Vilniaus miesto estetika. Galbūt esate tik-ras vilnietis?

Taip, gimiau Vilniuje, Vilniaus gatvėje, arba tiksliau – Šv. Jokūbo gimdykloje. Mokiausi Vilniaus 23-iojoje mo-kykloje, bet po Romo Kalantos įvykių ją teko pakeisti. Kaune man nukirpo ilgus plaukus ir... paprašė išeiti iš mokyklos (šypsosi – red.). Baigiau 21-ąją, ten tik užbai-giau dešimtą ir mokiausi vienuoliktoje klasėje.

Jautėte dėl to nuoskaudą?

Šiokia tokia nuoskauda buvo. Su klasės draugais, žinoma, buvo nemalonu skirtis. Bet jie mane palaikė – protestuodami, kad mane meta iš mokyklos, irgi nusi-kirpo plikai. Tada tam, kad nesėčiau neigiamų reiškinių, mokyklos vadovybė dar labiau panoro mane išmesti iš mokyklos. Apskritai mūsų mokykla tais laikais turėjo laisvės pojūtį: atsimenu per paradą su išvirkščiais kai-liniais vilkintį Vytautą Kernagį arba kaip dainuodavome mokyklos šokiuose: „O Lietuva, Lietuva, kada būsi lais-va...“

Kada apsisprendėte tapti skulptoriumi?

Nuo dešimties metų lankiau dailės mokyklą. Septin-toje klasėje, o dailės mokykloje trečioje, kai skulptūrą man dėstė jauna skulptorė, vėliau ir profesorė, Dalia Matulaitė. Ji pasiūlė padaryti skulptūrą iš medžio, o po to iškart iš akmens. Pirmąjį darbą padariau, atsimenu, iš nemažo riedulio. Nukalta galva buvo panaši į Petro I... Man labai patiko įveikti medžiagą, todėl jau septinto-je klasėje apsisprendžiau tapti skulptoriumi. Kadangi diplominio darbo skulptūros srityje nebuvo, teko dary-ti tapybos darbą. Bet profesorė Dalia Matulaitė mane įkalbėjo pabandyti padaryti ir skulptūrą. Nukaliau vio-lončelininką. Buvo gana sudėtinga figūrinė kompozicija. Gaila, kad tie darbai iš dailės mokyklos greitai dingę.

Iš pirmo karto į Dailės institutą neįstojau. Tais lai-kais buvo labai didelis konkursas. Gavau ne visai gerą charakteristiką, kurioje buvo rašoma, kad nebuvo poli-

„Rakai į begalybę“. 12-os skulptūrų ciklas. 2010

„Rakai į begalybę“. 1995

„Darius ir Girėnas“. 1982

„Lietuvos karalius Mindaugas“. 2005

tiškai subrendęs. Todėl „pasibrandinimui“ buvau išsiųstas į armiją. Patekau į Minsko priemiestį, Stepianką, į seržantų mokyklą, vėliau – į Kijevą, Borispolį. Beje, su „Mėlynųjų Vandenių mūšio“ paroda važiuosime į Kijevą, kuriame nesu buvęs nuo 1976 m. Tarnaudamas tapau divizijos dailininku, su rekomendacija iš ten galėjau stoti į Karinę dailės akademiją. To atsisakiau ir vėl stojau į Dailės institutą. Įstojau paskutiniu numeriu, po pirmojo semestro pagal studijų rezultatus tapau pirmuoju. Kai buvo skirstomi darbo paskyrimai, vėl atsidūriau paskutinis... Paskyrė mane dėstyti į Telšius. Ten dėsčiau vienus metus ir vėliau grįžau į Vilnių. Jei ne dailė, matyt, mano gyvenimas būtų pakrypęs visai kitaip. Šiandien neįsivaizduoju ir kitokio savo gyvenimo būdo.

Su kokia medžiaga Jums dirbti patinka labiausiai?

Visada labai mėgau akmenį. Bet vėliau pradėjo skaudėti stuburą, sąnarius... Perėjau prie bronzos liedinimo, įvaldžiau lipdymo iš vaško techniką. Labai įdomus darbas. Pasiruošdavau vašką pagal kietumą arba vasarai, arba žiemai. Kai „prisilieji“, dirbi su mašinėle, kokias kečurias valandas padirbi, rankos tirpsta, tinsta. Tada vien

rankomis dirbi, nes tai nekenkia. Šiandien iš akmens galėčiau padaryti tik autorinį „pradirbimą“, o akmens mases nukaltų meistrai. Dirbant didesnį bronzos dirbinį, jau irgi reikėtų samdytis meistrų. Atsakingiausias vietas, be abejo, padaryčiau aš.

Į Lietuvą buvo atėjusi moda skulptūras daryti iš įvairių šiukšlių. Padaroma paroda, eksponatai surenkami ir vėl virsta šiukšlėmis. Man patinka akmenys su tekstūra, kurios nebeatkartosi. Pabandykite surasti analogiškos tekstūros akmenį! Todėl mėgstu daryti unikalios darbus. Pirkėjai kartais juos nori pirkti kaip serijinį darbą. Tada kokiam nors milijonieriui patariu pasitaupyti...

Kaip gimsta skulptūros? Turiu mintyje pačią idėją, stilių.

Stilius gimsta iš turinio. Kol negauni impulso iš sapno arba vizijos, tai ir nepradedi daryti. Kai tą viziją palaikai smegenyse, kad išsikristalizuotų, kad galėtum įsivaizduoti visus skulptūros kampus bei formas, tada pradedi idėją realizuoti. Bet aš čia pasakoju tik apie vieno darbo gimimą. Paraleliai atsiranda daug daugiau idėjų ir gali jų plėtoti dešimtimis. Be to, žiūriu ir į studentų darbus,

„Vincas Kudirka“, 2003

„Į žvaigždes“. Partizano motinai. 1992

atsimenu juos, tiesiog atsiveria platus erdvinio mąstymo gebėjimas. Kita vertus, svarbu ir praktinis idėjos įgyvendinimas. Domiuosi, ar yra galimybė realizuoti idėją per kokį nors konkursą. Pagrindinis rėmėjas esi pats sau. Kažką užsidirbi, vėliau vėl investuoji į savo darbus. Simpoziumų pinigai nėra dideli, dažniausiai tenka pridurti ir savo lėšų. Gyvenu iš vienkartinų, autorinių skulptūros darbų, kurių pakartoti beveik neįmanoma.

Universitete turite erdvę, į kurią ateina dirbti ir Jūsų studentai.

Tai pusiau mano dirbtuvė, pusiau studentų architektų laboratorija, kurioje jie susipažįsta su skulptūros menu. Dėstau skulptūros kompoziciją. Ne, nebūtinai juos kviečiu lipdyti. Nurodau studentams kaip sugalvoti idėją, padaryti darbo modelį, kaip tai daro profesionalūs skulptoriai bendraudami su architektais konkursuose ar vykdydami užsakymus: kai darbas skiriamas interjerui ar eksterjerui, prašau ir trumpo darbo aprašymo, vizualizacijos. Taip būsimieji architektai ruošiami dirbti su užsakovais, planuoti ir profesionaliai pateikti savo idėją. Architektūra – erdvės, žmogaus gyvenimo būdo val-

dymas, bet aukštasis pilotažas, akcentai yra skulptūra, kuri savyje turi didelį idėjos ir medžiagos estetikos krūvį.

Studentams skulptūros darbus leidžiu atlikti patvarkioje medžiagoje tiek skulptūros studijoje, tiek technologškai padedant meistrams. Po peržiūrų kaupiami tik geriausi vizualizacijos planšetai, profesionaliai (tam samdau žmogų) nufotografuotos skulptūros skaitmeninėse laikmenose kaupiamos skulptūros studijoje, kaip gerų darbų pavyzdžiai.

Pasirenkamųjų disciplinų skulptūros programa yra laisva tema. Kai kurie studentai turi savitų erdvinį plastinių pamastymų, idėjų, tikslų ir norų. Padedu jiems išsigryninti ir suformuluoti sau individualią užduotį, profesionaliai ją realizuoti peržiūrai.

Novacijų siekiantiems siūlau „lego“ skulptūras „Rak-tai į begalybę“, kur einame į visiškai naujus kūrybinius metodus su daugiau nei trimis matavimais ir įvairių paralelių paradoksus. Šias kompozicijas įvairiais skaitmeninių technologijų būdais transformuojame į kitas dailės kryptis.

Praktika parodė, kad tokia kūrybinio bendradarbiavimo su studentais forma atskleidžia vis naujus spektrus raiškoje, asmenybėje.

„Broliai Vileišiai“. 2007

„Kazimieras Būga“. 2006

Indoeuropeistikos baltiškas šaknis, kalbą, mitologiją, vietovardžius tyrinėja dešimtys pasaulio universitetų. Todėl vienu iš rimčiausių savo pasiekimų laikau privalomą skulptūros programą baltų genčių tema. Jau „išdirbta“ metodika semestrai – istorinės, mitinės, ženklinės, daiktinės archeologinės, ornamentinės ir kitos medžiagos rinkimas, eskizai, paveldo transformavimas nūdienos poreikiams. Stengiuosi pabrėžti architektūros studentams, kad mes gyvename Lietuvoje, o čia gyvena baltų gentys. Sakau jiems: „Pasiskiepykite baltų menu, ieškokite jame idėjų, kurias šiandien galite išreikšti tai komajame mene.“

Ar Jūsų studentai pasiskiepija baltišku suvokimu?

Pasiskiepija šiek tiek, bet rezultatų lauksime ateityje.

Jūsų kūryboje taip pat juntamas baltiškas poveikis.

Mane savu laiku „paskiepijo“ profesorė Dalia Matulaitė. Siuntinėjo mane į muziejus. Labai daug piešdavau: dievukus, rakandus, asociacijas, kurios kildavo. Tai buvo pirmapradis mokymas. Vėliau Dailės instituto profesūra dar rimčiau žiūrėjo į baltišką kultūrą. Ir dar nacionaliniu aspektu. Tai perduodavo ir savo studentams. Modernizmą mes jau studijavome kitaip... Tuomet Klaipėdos M. Mažvydo parkas darė didžiulę įtaką, Algirdo Boso skulptūra „Martynas Mažvydas“ man darė nepaprastą įspūdį. Galima sakyti, kad tai buvo lietuviška skulptūros mokykla. Kai kas sako, kad tokios mokyklos nėra, bet, mano nuomone, jos kontūras prasišviečia. Stiliškai, kaip skulptorius, dabar jau nebegaliu pasakyti, koks mano darbų stilius. Siekiant organiškos saviraiškos, viskas tampa ribiniu ir individualiu stiliumi.

Jūsų kūryboje labai dažna patriotinė tema, daug dėmesio skiriate ir baltiškiems ženkams. Kodėl Jums Lietuvos istorija atrodo tokia svarbi?

Tikėjimo tema įskiepyta tėvukų, ypač kai vežiodavo mane, vaiką, vasaromis pas senelius į Dzūkiją ir Aukštaitiją. Gamta, pasakojimai ir senelio radijas, per kurį išgirdavau kažką tarsi iš visai kito pasaulio: „Kalba Amerikos balsas iš Vašingtono...“

Vėliau veikė aplinka, Mokytojai ir pamąstymai, o ką aš būčiau daręs tais laikais... o ką galiu dabar ar ateityje. Patriotinė tema man – baltų, Lietuvos istorijos puslapių užpildymas vizualizuojant juos erdvėje. Baltų genčių ženklai yra neišsenkantis nuosavas aruodas, kuriame savo darbus galime brandinti kiekvienas, tuo įgydami įkvėpimo ateičiai.

„Aušra“. Kristijonui Donelaičiui. 2012

„Herkus Mantas“. 1992

Kita Jūsų skulptūrų tema – moteris, moters figūra. Ką norite perduoti šiomis skulptūromis?

Moters tema – tai gyvybė, meilės šaltinis. Per stilizuotą moters kūną galima pavaizduoti Žemę, Tėvynę, upę...

Kurie skulptūros darbai Vilniuje Jums patinka?

Man didelį įspūdį darė ir vyresniosios kartos skulptorių klasikų darbai – Gedimino Karaliaus „Rytas“, prie kurio aš dabar gyvenu. Labai patikdavo Algimanto Kuzmos Trakų gatvėje dar iš medžio pastatytas sargybinis, Kazimiero Valaičio „Vėtrungė“ Lazdynų rajone, Vilniaus universitete Jono Meškelevičiaus bronzinės bibliotekos durys ir t. t., visų neišminėsi.

Kokios erdvės Vilniuje Jums pačios artimiausios?

Šalia centrinio gastronomo kiemo (Lietuvos kooperacijos sąjungos kiemas), kur buvo krepšinio ir ledo rutulio aikštelė... Pagrindinė mano vaikystės erdvė – Centras ir Senamiestis. Paskui gyvenau Lazdynuose, tai buvo man tarsi savotiška tremtis, bet palei Nerį Karoliniškių parkas – fantastika. Vilnius – gražus miestas. Bet atsirado daug naujadary, kurie kvepia komercija. Vilniuje labai reikėtų skulptūrų parko. Tam tiktų Sereikiškių parkas arba Reformatų skveras.

Apie Žaliojo tilto skulptūrų likimą savo nuomonę turbūt turi visi, kurie susiję ar nesusiję su skulptūra. Ar galite pakomentuoti Jūs?

Galiu. Žiūrėdamas į Žaliojo tilto skulptūras, pagalvoju, kokią gyvenimo mokyklą teko pereiti jos skulptoriams. Tai – mūsų profesūros kūryba. Jėga priverstos profesūros kūryba.

Noriu pasakyti, kad šios skulptūros yra aukšto profesionalumo. Kodėl reiktų užmiršti ar bijoti savo istorijos? Juk prievartą patyrė ir Salomėja Nėris ir kiti menininkai. Tegul skulptūros stovi ten, kur ir buvo pastatytos – ant Žaliojo tilto, galbūt su primontuota lentele, kokiomis aplinkybėmis jos buvo pastatytos. Nenorėčiau, kad jos būtų kurs nors išvežtos. Kažkas sovietinės skulptūros pasiima kaip savo nuosavybę ir daro iš to verslą, nors garsūs to meto menininkai sunkiai dirbo, kad jos stovėtų viešosiose erdvėse.

Atsimenu prof. G. Jokūbonio pamokymus. Jis yra sakęs: „Valdai, daryk ne tik, kas tau yra ant dūšios. Vieną darbą daryk kaip duoklę, kad kitus darytum Tėvynei. Tada ir pinigų turėsi, ir Lietuvai daug padarysi.“ Pagalvoju, kad jis buvo savaip teisus ir tai realizavo.

Ar tikite, kad skulptūra yra provokuojantis menas?

Provokuojantis? Gal. Nes labai daug darbo įdėta. Ir tūriai – jausmo, minties, energijos koncentrato – labai dideli.

O metalo vamzdis Vilniuje, dešiniajame Neries krante?

Problema yra ne pats vamzdis, bet tai, kad nėra jo prasminės vertės. Vamzdžių skulptūrų mene būna, bet tai būna sugalvota organiškiau. Čikagoje pastatyti didžiuliai vamzdžiai – fontanai, dideli kaip kriokliai. O sudėtingos metalo skulptūros apima net visą gatvę. Padaryti geri dizaino sprendimai, efektas yra didelis. O čia iš metalo laužo paimtas kažkoks vamzdis ir susuktas naujais varžtais. Jis reikšmių ar simbolių taip ir neįgyja: kaip jį suvokti, ar čia miesto kanalizacijos vamzdis? Mums prof. G. Jokubonis buvo įskiepijęs, kad skulptūra turi turėti pagrindinę plastinę idėją, bet jei iš skulptūros galima daryti anekdotą, tai tokia ten ir skulptūra...

Vadinasi, skulptoriai savo darbe negali klysti?

Gali klysti. Jei skulptorius eina į nežinią, gali ir suklysti, gali ištikti ir kūrybinė nesėkmė. Gali sugalvoti daug formų žaismo, o paskui to nesuvaldai. Tad paprasčiausiai reikia palaukti, subręsti.

Jums taip nutinka?

Būna. Tada iš naujo turi išlieti detales, virinti, kankintis, būna daug papildomo darbo. O yra sunkiai padarytų darbų, kurie guli patvoryje. Dar prieš Lietuvos nepriklausomybę iš akmens sukūriau 6,3 metro aukščio moterį-koplytstulpį „Lietuva“. Ją iš manęs tuometis Lietuvos dailininkų sąjungos Dailės fondas vogė, bet atsitiesiau. Dėl tam tikrų ambicijų taip to darbo ir nepastačiau. Guli jis dabar Dvarčionyse. Ketverius metus tą darbą dariau, vienus metus teisčiau. Manau, kad ši moteris mane labiausiai užgrūdino ir užaugino. Norėčiau „Lietuvą“ pastatyti Aukų gatvelėje, prie Lukiškių aikštės, kaip ištverusią 25 m. tremtį, paniekintą, bet likusią nenugalėtą.

Kuo skiriasi profesionalus skulptorius nuo liaudies meistro, dievdirbio?

Kuo ypatingi liaudies meistrai? Nuoširdumo jausmu. Ypatingas jų muzikalumas, erdvės ir ritmo pajutimas. Liaudies meistrai turi savo temperamentą, o svarbiausia – nuoširdumą. Turėjau studentą, kuris norėjo išdrožti

„Olaivės“. 2010

„Angelas“. 2001–2013

„Princesė“. 1995

„Requiem lietuviškai minčiai“. 2013

šv. Jurgį. Sakau jam: „Jeigu nori, tai ir drožk.“ Ir išdrožė. Tas nuoširdumas labai paperka. O profesionalas turėtų eiti dar toliau, pirmiausia, mastelio aspektu, ir turi įvaldyti pačias įvairiausias medžiagas. Liaudies meistras turbūt neįveiktų Kauno IX forto skulptūrų mastelio, bet ar to reikia.

Kiekviena meno forma vis modernėja. Skulptūros menas tarp moderno atrodo tarsi mamutas. Ar skulptoriai turi kitų kūrybos perspektyvų?

Perspektyvų yra. Svarbu, kokias formas nori atrasti. Pavyzdžiui, ateities forma – skulptūrų nuskaitymas ir didelės holograminės kompozicijos. Kodėl nepabandyti sukurti kompiuterinių skulptūros žaidimų? Apie tai kaip tik labai rimtai mąstau. Ruošiuosi kitam savo kūrybos etapui. Turiu dar ir patriotinių darbų: išliesiu bronzoje brolius Vileišius, Vincą Kudirką, Mindaugą.

Jei kai kurie mano kūriniai ir „neatsistoja“ miestų aikštėse, nejuntu dėl to savo kaltės. Kuo toliau dirbu, tuo geriau veikia fantazija, nematau jai galo. Kaip sakau, duok, Dieve, viską spėti iki gyvenimo pabaigos. Gyvenu nuolatiniam mąstymo ir kūrybos procese, gal jėgos jau šiek tiek senka, bet vaizduotė nė kiek nesilpnėja. Kaip tik dabar pradėdau jausti, kiek daug visko nespėsiu. Suprantu talentingus menininkus, kurių ar valdžios, ar laikotarpis „nespėja“ suvokti. Kaip sako kinai, negerai gimti permainingu laiku.

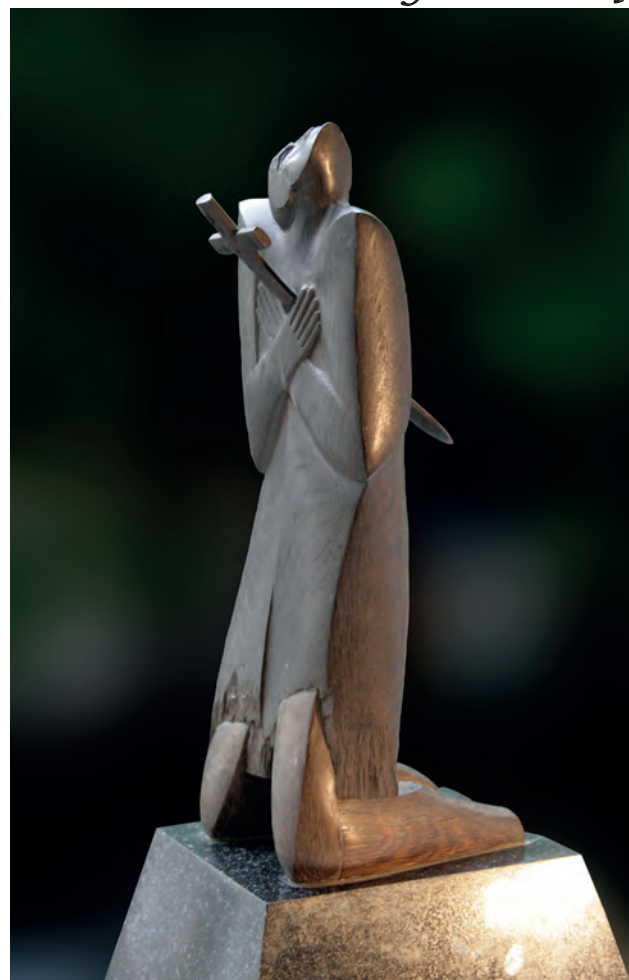
Dabar Jūs dažnai atpažįstamas ir kaip skulptūrų ciklo „Raktai į begalybę“ kūrėjas. Kaip išsirutuliojo šių skulptūrų idėja?

Idėja gimė palaipsniui, stebint ir eksperimentuojant su savo ankstesne plastika. Tiesiog pradėjau abejoti, kad skulptūra yra tik trimatė forma. Kurdamas skulptūrą „Akimirka“, pasiekiau, kad keturiais eksponavimo būdais ji keistų ir idėją. Kitimas ir laikas mane suintrigavo. Ilgiau nei trejus metus brandinau triptiko „Raktai į begalybę“ idėją. Kiekvienas darbas turi po 8 kompozicines galimybes keistis trimatėje erdvėje, bet kartu tarpusavyje jos gali sudaryti ir begalę jungčių. Bežaisdamas įvairiausiomis kompozicijomis galimybių ribos neapčiuopiau – iki begalybės... Vėliau ši idėja išaugo iki dvylikos skirtingų savarankiškų kompozicijų.

Architektūros studentams dėstydamas skulptūrą kaip vieną iš užduočių siūlydavau išgauti kuo daugiau „Raktų į begalybę“ kompozicijų. Rezultatai pateisino lūkesčius ir studentų fantaziją. Studijuodami su studentais fotografuodavome, filmuodami įvairias kompozicijas, išbandėme jų tūkstančius.

„Lietuva“. 1990

„Lietuvos nepriklausomybės kovoms atminti“. 1996

Skulptūrų ciklas „Raktai į begalybę“ padarytas iš vyro ir moters figūrų...

Besigilindamas į vyro ir moters figūrų išraiškos galimybes, suradau juos jungiančią rakto formą, kaip jungties grandį, galinčią kartotis ir visose kitose kompozicijose. „Raktai į begalybę“ per 12 mano kūrybingiausių metų sukėlė begalę pamąstymų ne tik apie skulptūrą, bet ir apie piešinį, fotografiją, kiną, kompiuterinę grafiką, tapybą, dizainą. Būsiu nekuklus drįsdamas teigti, kad skulptūra yra visų vizualinių menų karalienė...

Kalbant apie meną, kas Jums yra amžini dalykai, tikrosios gyvenimo vertybės?

Kalbant apie vertybes mene, manau, kad svarbiausias tikslas – surasti ir plėtoti savitą plastinę kalbą santykiuose su laiku. Tiek į praeitį, tiek ir į ateitį. Tai nėra mada. Unikumas gali būti plastinių idėjų sąveikos paradoksas, gal ir antgalimybių ribos, gal tik nujaučiant

transformaciją į kitas meno ir mokslo erdves, visiškai kitas galimybes. Nors ne menininkams vertybės laike būna patikrintos pridėtų nulių skaičiumi. Kalbant ne apie meną, mano gyvenimas – nespėjau dar iki galo mirtelt – toks trumpas...

Kokio dar su skulptūra susijusio darbo imtumėtės su malonumu?

Dar imčiausi skulptūrų simpoziumo kuratoriaus darbo, būtų įdomi M. K. Čiurlionio tema. Norėčiau skulptūros forma išreikšti jam pagarbą. Būtų įdomu ne pats kūrėjo portretas, bet jo idėjos, jo begalybės pojūtis. Žinoma, jei galvoji, kad sukursi begalybę, turbūt laikas važiuoti į durnanamį (juokiasi – red.).

Meno teoretikai, profesoriai manęs klausia: „Ką, jau kuri begalybę?“ Tada jiems atsakau: „Ne, aš tik kuriu raktus į begalybę. Ne aš juos sukinėsiu, nes man laiko truks arba būsiu jau Anapilyje...“

Simo Bernoto, Antatolijaus Jakimovo, Juozo Valiušaičio nuotraukos

MOKSLINIŲ TEKSTŲ VERTĖJAS: „KALBĄ, KIENO JI BEBŪTŲ, REIKIA MYLĖTI“

„Keliuosi ir gulu su anglų kalba“, – prisipažįsta VGTU leidyklos „Technika“ anglų kalbos redaktorius ir vertėjas Gintaras Vaidogas, į anglų kalbą verčiantis ne tik sudėtingus mokslinius tekstus, bet ir randantis laiko egzaltuotos senosios anglų literatūros grožiui.

Kaip tikina pašnekovas, lietuvių kalba yra klampė ir ne itin lanksti vertimams, ir atskleidžia, kad taip taisyklingai savo gimtąją kalbą kalbėti, kaip kalba angliškai, taip ir neišmoko.

Edita Jučiūtė

Kodėl sumanėte išversti tokį sudėtingą, sakyčiau „aukštosios mados“, literatūros kūrinį – Fransiso Beikono esė?

Kadaise ypač mėgau versti iš anglų į lietuvių kalbą tai, ko nevertė kiti vertėjai. Todėl ir pasirinkau Lietuvos skaitytojams dar nežinomas Fransiso Beikono (Francis Bacon) esė, kurios buvo parašytos Renesanso epochoje

vyravusia anglų kalba su tam laikotarpiui būdinga frazeologija ir sakinių struktūra. Buvo įdomu, norėjosi prisiliesti prie kitokios anglų kalbos, įgyti naujų potyrių.

Gyvendamas Anglijoje girdėjau kalbant, kad anais laikais patys anglai filosofo esė gražiai perrašydavo, įrėmindavo ir kabindavo ant sienos kaip paveikslus. Visada domino prieš keletą šimtmečių gyvenusio šio neeilinio žmogaus mintys. Mane žavi Fransiso Beikono naudoja-

mos metaforos ir jo primenamos vertybės, artimos mums visiems. Jų reikėtų siekti ir jomis vadovautis kiekviename žingsnyje. Fransiso Beikono kūryba man siejasi su Seneka ir antikos literatūra. Nors buvau gavęs pasiūlymų tęsti darbą ir išversti daugiau šio autoriaus kūrinių, tuo metu tyrinėjau slengą – neoficialių žodžių ir posakių, nelaikomų norminiais, vartojimą. Taigi, padėjau Fransiso Beikono tekstus į stalčių. Bet šiandien šie kūriniai man vėl atrodo svarbūs, todėl norisi pasidalyti autoriaus išsakytomis mintimis su visais.

Į anglų kalbą verčiate VGTU mokslininkų straipsnius, knygas. Kuo Jus žavi šis darbas? Ką naujo atrandate?

Nauja yra jau vien tai, kad tekstai skirtingi, vadinasi, būtinai surasi kažką naujo. Pastaruoju metu verčiu nedaug. Anksčiau verčiau daugiau, ir ne tik VGTU mokslininkų darbų. Dabar daugiau laiko praleidžiu redaguodamas angliškų tekstus. Darbas žavus tuo, kad leidžia atskleisti daugiau kalbos aspektų, taip padedant autoriams taisyklingai perteikti jų išsakytas mintis: matydamas jau išverstą tekstą, stengiesi padaryti jį patrauklų ir suprantamą skaitytojui. Nepaisant garsių pasaulio mokslininkų liaupsių lietuvių kalbai, ji yra labai archajiška, klampi ir ne itin lanksti vertimams. Deja, yra kaip yra. Esame lietuviai, todėl privalome kalbėti lietuviškai. Tik gaila, kad taip taisyklingai savo gimtąją kalbą kalbėti, kaip kalbu angliškai, taip ir neišmoksiu. Vieno gyvenimo šiam tikslui pasiekti – mažoka.

Kurį laiką gyvenote Anglijoje. Kuo Jus žavi anglų kultūra? Gal galite paaiškinti, iš kur, Jūsų nuomone, yra gimęs angliškasis elgesio ir literatūros aristokratiškumas?

Anglų kultūra, kaip ir dauguma, yra savita. Tikrai džiaugiuosi, kad man teko gyventi šioje šalyje prieš dvidešimt metų. Kalbant apie aristokratiškumą, reikėtų prisiminti, kad patį terminą, nors ir kilusį iš senovės Graikijos, dažnai vartojame įsivaizduodami būtent Angliją. Taip pat reikėtų pabrėžti, kad aristokratiškas elgesys dažnai yra neatsiejama monarchinės kultūros dalis, o monarchija, nors ir neturinti šiomis dienomis realios valdžios, anglams yra šventas reikalas. Aristokratiškosios anglų literatūros, kaip itin ryškios kultūrinio paveldo dalies, šaknų reikėtų ieškoti amžių glūdumoje. Tas jausmas ir mintis buvo perduodami iš kartos į kartą daugelį amžių, o šių dalykų samplaika formavo elgesio normas, kurios po to buvo perkeliamos į popieriaus lapą. Mane visada žavėjo anglų pagarba min-

čiai ir žodžiui. Manau, šis reiškinys taip pat yra aristokratiškumo požymis. Anglams tai jau gė į kraują, todėl pašaliečiui dažnai būna sunku tai suvokti.

Kalbėdamas apie anglų pagarbą minčiai ir žodžiui, norėjau pabrėžti, kad jų literatūra, pavyzdžiui, tokie autoriai kaip V. Šekspyras (W. Shakespeare), Č. Dikensas (Ch. Dickens) ir dar daugelis kitų, kaip ir kiekviena kita verta dėmesio išsakyta idėja yra tarsi tikroji aristokratiškos minties saugykla netgi ir mūsų dienomis. Patys anglai, mėgstantys atvirai diskutuoti visur ir apie viską, niekada nesibodėjo savo literatūros, kaip išskirtinės kultūros paveldo dalies ir kaip vienos iš sričių, kurioje visuomet buvo ir yra juntama aristokratiškumo dvasia.

Iš anglų kalbos vertėte garsios lietuvių mokslininkės Marijos Gimbutienės tekstus.

Dar studijuojant Vilniaus universiteto Istorijos fakultete vertimai man buvo ne tik žinių šaltinis, bet ir postūmis judėti toliau į priekį – ruošiausi studijuoti doktorantūroje. Deja, surinkęs visus reikiamus dokumentus, persigalvoju – po poros metų išvykau gyventi į Angliją. Tiesiog pamaniau, kad niekas niekur neaprapuls, o aš dar spėsiu apsiginti disertaciją vėliau (mano diplominis darbas „Lietuvių kryžių kilmės aiškinimas“ buvo vienintelis tokio pobūdžio darbas Lietuvos istoriografijoje per paskutiniuosius 50 metų). Istorijos studijos davė daug naudos – rašant baigiamąjį darbą, teko versti iš keleto užsienio kalbų, bet daugiausiai iš anglų. Laikiau save M. Gimbutienės pasekėju, todėl išverčiau visą tuometėmis sąlygomis prieinamą šios autorės pateiktą mokslinę medžiagą į lietuvių kalbą, pradedant enciklopedinio pobūdžio tektais ir baigiant jos autoriniais darbais. Dalis mano diplominio darbo buvo išspausdinta ir prieinama platesnei skaitytojų auditorijai.

Drįsčiau pasakyti, kad Marija Gimbutienė – tikriausiai labiausiai žinoma ir pati iškiliausia visų laikų lietuvių mokslininkė, archeomitologijos pradininkė. Juk ne veltui ji yra vadinama viena įtakingiausių XX amžiaus mokslininkų archeologijos srityje. Manau, kad ji buvo ir dar ilgam liks neaplenkiama Europos priešistorės ekspertė. Jos mokslinių darbų palikimas itin gausus, todėl iš tikrųjų sunku pasakyti, ar aš buvau pagrindinis jos darbų vertėjas.

Gal galėtumėte papasakoti apie Jūsų darytus Marijos Gimbutienės tekstų vertimus?

Tuo metu skaičiau ir verčiau tai, kas buvo prieinama ir reikalinga mano baigiamajam darbui. Jos moksliniai atradimai pasakoja apie senąjį priešistorinį periodą –

Žvilgsnis kitaip

neolitą, todėl galbūt didžiausią įspūdį padarė ypatingas mokslininkės gebėjimas siėti archeologijos radinius ir senąją pagoniškąją mitologiją.

Ar verčiant Marijos Gimbutienės tekstus nebuvo pagundos kiek savaip pakreipti vertimą?

Marijos Gimbutienės veikalai nėra grožinė literatūra, todėl apie jokiais interpretacijomis net užuominų nekilo. Be to, verčiant į kitą kalbą, labai sudėtinga visiškai išlaikyti originalo kalbos autentiškumą, jau nekalbant apie tai, kad kai kurie šios autorės veikalai iš pradžių buvo parašyti gimtąja kalba ir tik po to išversti į anglų kalbą.

Esate prisilietęs ne tik prie Marijos Gimbutienės, bet ir daugelio kitų mokslininkų tekstų. Jūsų nuomone, ko reikia, kad mokslinis tekstas ir jo vertimas sulauktų tikro populiarumo užsienyje?

Versti mokslinius tekstus išties nėra taip jau paprasta, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio. Ir ypač tada, kai verti iš lietuvių kalbos, kurioje gausu linksniuojamųjų kalbos dalių, didelę veiksmazodžių įvairovę, o kilmininko linknis taip plačiai paplitęs. Vilniaus Gedimino technikos universitete vyrauja techninė mokslinė kalba, kuri nėra vien tik terminų kratinys. Jai galioja tos pačios lietuvių kalbos gramatikos, sintaksės, skyrybos taisyklės, kaip ir kitiems tekstams. Bet, ko gero, pats svarbiausias dalykas yra suvokimas apie tai, ką verti. Jei nėra suvokimo, kaip vyksta vienas ar kitas procesas arba koks ryšis yra tarp vieno ar kito objekto, vertimas nebus pakankamai aiškus. Kitas labai svarbus aspektas yra gebėjimas teisingai sudaryti terminus. Šiuo atveju reikalingos specifinės vienos ar kitos srities terminologijos, terminografijos, leksikologijos, leksikografijos ir panašios žinios. Taigi visi elementai ir suponuoja tą visumą, kuri reikalinga, kad mokslinis darbas skaitytojui būtų aiškus ir suprantamas.

Ar dirbdamas vertėjo darbą susiduriate su neišverčiamumo problema?

Be jokios abejonės. Bet tai tik skatina ieškoti ir surasti. Kita vertus, turiu puikių kolegų vertėjų, tikrų profesionalų, puikiai žinomų tiek Lietuvoje, tiek ir už jos ribų. Jie visada stengiasi suprasti ir padėti.

Kiek procentų, Jūsų nuomone, vertėjo darbe sudaro žinios, o kiek nuojauta?

Nuojauta mano darbe visada padeda. O jai padeda žinios, kurių, šiuo atveju, procentais neišmatuosi. Vi-

sada sakiau ir sakysiu: tai darbas, kurio iki galo atlikti neįmanoma, nes dažniausiai vis tiek rasi ką galėtum tobulinti, keisti. Tai ypač svarbu kalbant apie sudėtingus, įvairias veiklos sritis apimančius tekstus, kurių vertimui konsultacijos su kolegomis kartais yra tiesiog neišvengiamos. Kitas svarbus aspektas šiame kontekste – vertėjo kvalifikacija ir kompetencija. Tai neatsiejami dalykai, kuriuos harmoningai įvaldyti reikia pastangų ir laiko. Juk tikras vertėjas – ne profesija, o gyvenimo būdas.

Ar kruopštus vidutinių gabumų žmogus gali išmokyti verst?

Be jokios abejonės, kad taip. Bet kokybiškas vertimas turi alsuoti gyvybę. Tai lyg meno rūšis – vis dailini, gražini... Svarbu, kad užtektų spalvų – juk kartais net ir atspalvis akis bado.

Ar turite savo mėgstamiausius anglų literatūros autorius?

Skaityti teko daug ir įvairių anglų autorių grožinės literatūros kūrinių, pradedant senąja anglų kalba ir baigiant šiuolaikine.

Maloniausias buvo pats skaitymas originalo kalba. Tai padėjo ir tebebepadeda tiesiogiai prisiliesti prie anglų kalbos, kaip prie nacionalinio paveldo dalies. Sunku būtų įvardyti visus patikusius autorius, nes kiekvienas skleidė savo savitumą ir išmonę, bet norėčiau paminėti Grehemą Gryną (Graham Greene), Viljamą Folknerį (William Faulkner) ir t. t.

Kas įkvepia Jus verst? Į anglų kalbą – noras reprezentuoti Lietuvą, Lietuvos kultūros vertybes ar meilė anglų filologijai?

Kalbant apie lietuvių kalbą, labai norėtusi pacituoti „The New York Times“ dienraščio korespondento Teodoro S. Turstono (Theodore S. Thurston) įvadinę mintį į savo straipsnį: „Lietuvių kalba, kokia sena ji bebūtų, pasižymi nuostabia struktūra, tobulesne už sanskritą ir graikų kalbą, yra žodingesnė negu lotynų kalba ir nepalyginamai įmantresnė, negu bet kuri iš paminėtų trijų...“

Anglų kalba gi yra šiandienos raktas į ateitį. Ji suteikia mums daugiau galimybių ieškoti ir atrasti, taip pat gėrėtis jau pasiektais rezultatais.

Tai lyg du viename – kalbos yra lygios, ir du, triskart lygios, jei išverstos mintys atitinka viena kitą.

Kalbą, kieno ji bebūtų, reikia mylėti, gerbti ir puoselėti – tuomet neliks nei abejonių, nei abejojančiųjų tuo, ką darai.

*Fransiso Beikono portretas. Autorius
Nikolas Hilardas (Nicolas Hilliard),
1578 m. Nacionalinė Londono port-
retų galerija*

FRANSISAS BEIKONAS

(Francis Bacon, 1561–1626), anglų filosofas, istorikas, valstybės veikėjas, empirizmo ir eksperimentizmo mokslo pradininkas.

I. OF TRUTH (APIE TIESĄ)

„Kas yra tiesa?“ – pokštaudamas paklausė Pilotas, bet atsakymo nelaukė. Žinoma, tai turėtų būti svaigus malonumas, kuris, tarsi vergovė, įtvirtina tikėjimą ir sudaro sąlygas laisvai valiai galvoti ir veikti. Ir nors ištišos filosofų kartos jau išėjusios amžinybėn, vis dar yra likę gilios išminties, tebesruvenančios tomis pačiomis gyslomis, tegul ir neturinčiomis tiek daug kraujo, kiek jo turėjo protėviai. Ir tai ne vienintelis sunkumas arba darbas, kurį žmonės atlieka ieškodami tiesos, nes surasta, ji taip suklaidina žmogaus mintis, kad jos atsiduria melo malonėje. Šis klausimas buvo gvildenamas vienoje

iš vėlyvųjų graikų mokyklų, tačiau atsiduri aklavietėje, galvodamas, kaip buvo veikiama, siekiant, kad žmonės pamiltų melą. Nors tai nei poetams teikia malonumo, nei pirkliams – naudos; ir visa tai dėl melo. Ir aš negaliu pasakyti, kad ta pati tiesa yra ryški ir atvira dienos šviesa, kurioje nematyti nei pasaulio kaukių, nei jame vykstančių absurdiškų vaidinimų, nei jo triumfo – tai tik pusė to, ką taip didingai ir elegantiškai atspindi žvaikių šviesos. Galbūt tiesa gali sušvisti kaip perlas, kuris ryškiausiai sužibės dienos metu, bet niekada nespindės taip, kaip deimantas arba raudonasis brangakmenis, kurie skaisčiai tviska įvairiaspalvėmis liepsnomis net ir naktį. Melo įvairovė visada suteikia malonumo. Ar bent

vienas žmogus abejoja, kad jeigu iš jo minčių būtų paimitos niekuo neįpareigojančios nuomonės, panegiriškos viltys, klaidingi vertinimai, įvaizdžiai ir panašiai, vis tiek daugelyje iš jų dar liktų skurdžių, susiraukšlėjusių vaizdų, kupinų melancholijos, ligiustumo ir nemalonės jiems patiems. Vienas dvasiškis labai atšiauriai pavadinęs poeziją *vinum demonum*¹, norėdamas parodyti, kad ji sužadinsią vaizduotę priverčia glaustis melo šešėlyje. Ir tai nėra melas, tekantis mūsų mintimis. Tai melas skęstantis ir nugrimztantis jose, melas, kuris žeidžia, žaisdamas prisiminimais. Vis dėlto šie dalykai slypi iškreiptuose žmogaus sprendimuose ir veiksmuose. Tai tiesa, teisianti save pačią, mokanti, kad, ieškodamas tiesos, būdamas meilės kūrėju ir jos puoselėtoju, tampa tiesos žinių šaltiniu, jos esybe, skleidžiančia tikėjimą. Tai malonumas, atsiskleidžiantis kaip aukščiausias žmogaus prigimties gėris. Juk pirma Dievas įžiebė jausmus, o tik po to davė protą. Jo veikla šventadieniais yra tarsi jo paties dvasios atspindys. Pirmiausia jis suteikė gyvybę materijai ir chaosui, vėliau žmogui, ir galiausiai jo paties išrinktieji tapo jo įkvėpimo objektais. Tačiau viena išdailinta poeto mintis skambėjo ypač išraiškingai. Jis gėrėjosi, kaip „malonu stovėti ant jūros kranto ir žiūrėti į laivus, besiblaškančius jūroje, kaip smagu tūnoti pilnyje ir stebėti per langą tolumoje vykstantį mūšį ir kaip nėra nieko malonesnio, kaip stovėti ir jausti po kojomis tiesos begalybę (ir nebūtinai ant kalvos, kur visada gailvus ir giedras oras), žvelgiant į klaidas, klajones, miglas ir vėtras, besiblaškančias slėnio papėdėje“. Jis kalbėjo apie tai taip dažnai, jog rodėsi, kad vaizdas kupinas gailėsčio, bet jokių būdų ne pakilimo ar pasididžiavimo. Žinoma, kad jis kalbėjo apie rojų žemėje, kuris lydėjo žmogaus protą į gėrį, ramybę į Apvaizdą ir kur viskas priklausė nuo tiesos.

Pereinant nuo teologinės ar filosofinės tiesos prie žemiškųjų dalykų, netgi tie, kurie taip nesielia, turėtų pripažinti, kad suprantamas ir malonus elgesys yra žmogaus garbė, lydinti jį nuo pat gimimo, ir kad melo mišinys yra tarsi priemaiša auksinėje ar sidabrinėje monetose, kuri lyg ir suteikia papildomo spindesio šiam metalui, tačiau iš tikrųjų jį tik gadina. Šie tušti ir nedori poelgiai yra velnio, kuris niekšiška šliaužia atsispirdamas pilvu, o ne kojomis, ženklai. Nėra kitos tokios ydos, kuri taip gėdingai slėptų žmogų, kaip melas arba klasta. Todėl Montaigne², išsiaiškinęs priežastis, labai tiksliai pasakė, kodėl melagingas žodis taip žemina ir atstumia. Jis teigė: „Jeigu gerai apsvarsčius galima pasakyti, kad žmogus meluoja, tai yra tas pat, kas teigti, kad jis yra drąsus prieš Dievą, bet bailys prieš žmones. Dievas atsigręžia į melą, bet vengia žmogaus.“ Be abejo, melo nepadorumas ar tikėjimo spragos negali taip garsiai skambėti,

kaip paskutinis varpų gausmas, kuris perduoda Dievo sprendimus žmonijai. Juk buvo pasakyta, kai „Kristus ateis, jis neras tiesos žemėje“.

¹Vinum demonum (*lot.*) – *demonų vynas*.

²Montenis (1533–1592), *prancūzų renesanso filosofas, esė žanro pradininkas*.

X. OF LOVE (APIE MEILĘ)

Scena labiau dėkinga meilei nei žmogaus gyvenimas. Joje meilė tarsi komedija, nors visuomet buvo ir yra tragedija. Tačiau gyvenime ji pridaro daug nemalonumų, kartais elgdamosi lyg Sirena¹, o kartais lyg Furija². Gali atkreipti dėmesį, kad tarp visų didžiųjų ir pagarbos vertų vyrų (kiek prisimenu tiek antikos, tiek ir šių dienų) nėra nė vieno, kuris būtų beprotiškai mylėjęs. Tai rodo, kad stipri dvasia ir rimtas užsiėmimas tikrai neprisileidžia šios silpnos aistros. Vis dėlto, privalai išskirti Marką Antonijų³, vieną Romos imperijos dvivaldystės laikotarpio valdovų, ir Apijų Klaudijų⁴, įstatymų kūrėją ir leidėją. Pirmasis buvo tikrai gašlus ir nenuosaiokus vyras, o antrasis asketiškas ir išmintingas. Atrodo, kad meilė gali rasti kelią ne tik į atvirą, bet ir į užrakintą širdį, jeigu ji nerūpestingai prižiūrima. Epikūras⁵ yra pasakęs: „Satis magnum alter alteri theatrum sumus“⁶. Žmogus, priverstas mąstyti apie dangų ir kitus didingus dalykus, nedaro nieko, tik klūpo priešais mažą stabą, paversdamas save objektu. Nors burna, kurią turi ir žvėrys, taip pat ir akys buvo duotos kilnesniems tikslams. Keista stebėti šios aistros nesaikingumą ir jos iššūkius, mestus daiktų prigimčiai ir vertinimui. Tik mylėdami nuolat kalbame hiperbolėmis. Taikliai pasakyta, kad „tas gudruolis meilikautojas, teikiantis informaciją savo pasekėjams, yra pats žmogus“, o ypač tada, kai jis įsimylėjęs. Todėl niekada didis žmogus taip absurdiškai negalvojo apie save, kaip įsimylėjęs apie tą, kurį mylėjo. Nuostabiai pasakyta, kad „neįmanoma mylėti ir būti išmintingam“. Ši silpnybė atsiranda ne bet kam, ir ne tiems, kurie mylimi ne taip stipriai, bet tiems, kurie mylimi labiausiai, nebent tai būtų abipusė meilė. Tai paaiškina taisyklė, kad meilė visada atlygina arba savitarpio supratimu, arba vidine slapta panieka. Ji įspėja, kad vyrai turėtų saugotis aistros, per kurią prarandama daugelis dalykų. Vaizduodamas kitokias netektis, poetas sako, kad „tas, kuris teikė pirmenybę Elenai⁷, nebegavo dovanų iš Junonos⁸ ir Paladės⁹“, nes tas, kas pervertina kūniškąją meilę, tą apleidžia ir turtai, ir išmintis. Ši aistra užvaldo

silpnumo akimirkomis, kurios yra ir didi gerovė, ir didelė bėda. Nors pastarasis atvejis sutinkamas rečiau, abu jie uždega meilę, sukeldami aistrą, ir taip parodo ją esant beprotystės kūdikiu. Tokiomis akimirkomis įsižiebia meilė. Tai trukdo, todėl visiškai atskiria ją nuo rimtų gyvenimiškų dalykų ir veiksmų. Jei žmonės įsimyli, apkarsta jų likimai. Jie patys negali pasirinkti teisingo sprendimo. Nežinau kaip, bet kariai yra atsidavę meilei. Tai tiesa, nes, mėgaudamiesi vynu, jie paprastai rizikuoja paskęsti malonumuose. Mylėdama kitus, žmogaus prigimtis slepia savo polinkius ir jausmus. Varžomi jie paprasčiausiai išsilaisvina patys, priversdami žmones tapti tokiais humaniškais ir labdaringais kaip vienuoliai. Žmoniją sukūrė vedybinė meilė, prisirišimas ją ištobulino, o lengvabūdiška meilė pažemino ir padarė ištvirkusią.

¹*Sirena (lot.) senovės graikų mitologijoje – pusiau paukštis, pusiau moteris, kuri savo dainavimu viliodavusi jūrininkus į pavojingas vietas, kur jie žūdavo.*

²*Furija (lot. Furia) senovės romėnų mitologijoje – viena iš trijų keršto ir bausmės deivių.*

³*Markas Antonijus (apie 82–30 m. pr. Kr.) – Romos valstybės veikėjas ir karvedys, Julijaus Cezario bendražygis.*

⁴*Apijus Klaudijus (IV–III a. pr. Kr.) – Romos valstybės veikėjas: cenzorius, konsulas, diktatorius.*

⁵*Epikūras (341–270 pr. Kr.) – senovės graikų švietėjas, materialistiškai aiškinęs pasaulį atomistinio mokslo pagrindu.*

⁶*(lot.) „Vienas kitam esame gana didelis teatras“.*

⁷*Elena – senovės graikų epo herojė, Spartos karaliaus Menelajo žmona, laikoma gražiausia moterimi. Ją pagrobė, kilio Trojos karas.*

⁸*Junona senovės graikų mitologijoje – Jupiterio žmona, dangaus deivė, santuokų ir gimdymo globėja.*

⁹*Paladė – vienas iš senovės graikų deivės Atėnės vardų.*

XLIII. OF BEAUTY (APIE GROŽĮ)

Dorybė kuo aiškiausiai šviečia vėrinyje kaip brangakmenis ir, be abejo, ji yra tai, kas vertingiausia gražiam kūne, nepaisant to, ar jis yra tobulų formų, ar ne. Ir tai suteikia jam daugiau orumo nei grožio. Ar ne akivaizdu, kad labai gražios asmenybės negali pasigirti savo didžiosiomis dorybėmis. Atrodo, kad jau nuo pat prigimtios jomis buvo stropiai rūpinamasi, kad nesuklystų, nors kruopštus triušas ir būtų teikęs daugiau pranašumų.

Tvirtindamos esą išsilavinusios, jos stokoja didžios dvasios. Joms elgsena svarbiau nei dorybė. Bet taip buvo ne visada. Augustas Cezaris¹, Titas Vespasianas², Pilypas Gražusis³ iš Prancūzijos, Edvardas IV⁴ iš Anglijos, Alkibiadas⁵ iš Atėnų, Ismaelis⁶ iš Persijos buvo didžios dvasios asmenybės ir patys iškiliausi savo meto vyrai. Juk grožiui pati išvaizda yra svarbiau nei jos pateikimas, o padorumas ir atlaidumas yra svarbiau nei išvaizda. Tai vertingiausia grožio dalis, kurios negali atskleisti nei paveikslas, nei pirmieji gyvenimo įspūdžiai. Nėra tokio tobulo grožio, kuris proporcingai neturėtų nors dalelės nuostabos. Žmogus negali pasakyti, kuris iš šių dviejų vyrų – Apelas⁷ ar Albrechtas Dureris⁸ – buvo labiau menkavertis. Vienas jų tapydavo personažus pagal geometrines proporcijas, o kitas stengėsi nukopijuoti patraukliausius perlų ieškotojų veido bruožus, kad sukurtų vieną tobulą. Manau, kad tokie personažai nežavėjo nieko, išskyrus patį dailininką, nes niekas geriau už jį negali sukurti veido tokio, koks jis ir buvo. Kūrėjas privalo padaryti tai tikslindamas kiekvieną detalę (kaip muzikantas, kuris sukuria nuostabią muzikinę nuotaiką), o ne laikydamasis kažkokių taisyklių. Jis matys veidus, kai tu, detalizuodamas juos, nerasi nieko naudingo, nors ir atrodys, kad elgiesi tinkamai. Jeigu tiesa, kad esminė grožio dalis yra padorumas, tai nėra joks stebuklas, kad vyresni žmonės atrodo gerokai draugiškesni. „Pulchrum autumnum pulcher.“⁹ Todėl joks jaunuolis negali būti laikomas gražiu, bet atlaidumas ir jo jaunas amžius kompensuoja mielumą. Grožis – kaip vasaros vaisius, kurį nuskynus lengva išniekinti, kol jis dar neprinokęs; ir svarbiausia – tai tvirkina jaunimą, nes amžius čia šiek tiek suklaidina. Bet jeigu jis šviečia ryškiai, tai priverčia dorybes spindėti, o ydas rausti.

¹*Augustas, Gajus Julijus Cezaris Oktavianas (63 m. pr. Kr.–14) – Romos imperatorius, karvedžio Julijaus Cezario įsūnis.*

²*Titas Vespasianas (9–79) – Romos imperatorius (69–79).*

³*Pilypas IV Gražusis – Prancūzijos karalius 1285–1314.*

⁴*Edvardas IV – Anglijos karalius (1461–1470).*

⁵*Alkibiadas – Atėnų politikas (V a. pr. Kr.).*

⁶*Ismaelis (1487–1524) – Senevidų valstybės įkūrėjas, valstybės veikėjas ir karvedys.*

⁷*Apelas (2 a.) – gnostikų sektos įkūrėjas.*

⁸*Dureris Albrechtas (1471–1528) – vokiečių renesanso tapytojas, graveris-drožėjas ir puošybos elementų meistras.*

⁹*(lot.) Gražių žmonių ruduo („senatvė“ – aut.) gražus.*

SA *Žvilgsnis kitaip*

EMOCIJŲ ALCHEMIJA

Žvilgsnis kitaip

„Yra tik du būdai gyventi.

*Vienas – netikėti, kad Pa-
saulyje egzistuoja stebuklai.*

*Kitas – galvoti, kad viskas
aplinkui yra Stebuklas.“*

Albertas Einšteinas

Įspaustos emocijos. Nesurežisuoti jausmai. Meniškas žmogaus portretas. Žiūrint į brandžius talentingo fotografo Simo Bernoto darbus ateina suvokimas, kad fotografija – tikrai toli gražu ne tik mygtuko paspaudimas, bet ir paslaptiinga fotografuojančio ir į jį žiūrinčio žmogaus alchemija. VGTU Kūrybinių industrijų fakulteto absolventas ir šio universiteto fotografas, per objektyvą fiksuojantis žmonių veidus, savaip, meniškai atskleidžia ir jų asmenybę.

KŪRYBINĖS INDUSTRIJOS. Dabar, tik pabaigęs VGTU Kūrybinių industrijų studijas, dar aiškiau supratau garsiąją citatą: „Dirbame darbą, kurio nemylime, perkame daiktus, kurių mums nereikia, kad pasirodytume prieš žmones, kurių nekenčiame...“ Fotografija niekada nebuvo atsieta nuo komercijos. Lietuvos rinka yra per maža labai didelei komercijai. Nepaisant to, žmonės visur ir visada norėjo ir nori būti gražūs. Ką davė kūrybinių

Tapybiška nuotrauka. Geras kadras kartais gimsta spontaniškai, per kelias sekundes. Aplytas automobilio stiklas ir nuotaka...

industrijų studijos? Per jas radau darbą universitete, galimybę bendrauti ir per fotografiją atskleisti universiteto darbuotojų, profesūros, garsių absolventų, studentų asmenybes. Galima sakyti, kad per studijas tapau tuo, kas esu... Kūrybinių industrijų studijos davė suvokimą, kodėl visuomenėje vyksta vieni ar kiti procesai, kartais tai turi net praktinę naudą – neleidžia pasiduoti vartotojiškai kultūrai.

BŪTI FOTOGRAFU. Kai pradėjau fotografuoti, mano darbai tikrai nebuvo geri, fotografiniai sprendimai atsitiktiniai, bet labai daug padėjo mano šeimos palaikymas. Kai mano artimieji pamatė, kiek kainuoja gera fotografija, kiek tenka dirbti, pakeitė nuomonę apie šią sritį. Jie anksčiau tikrai fotografijos nevertino taip, kaip ją vertina dabar.

Vaikystėje sakydavau, kad noriu būti fotografu. Aš pats to visiškai neatsimenu, bet taip pasakoja mano artimieji. Atsimenu, kaip darželyje, pirmosiose klasėse fotografuodavo bendrai nuotraukai, išliko kažkoks romantiškas fotografo įvaizdis – ilgakasiai, su dideliais objektyvais... Atrodė *kietai*. Fotografija mano gyvenime atsirado mokykloje. Dailės mokytoja pasiūlė dalyvauti fotokonkurse, davė savo fotoaparata, keliolikos kadru juostelę ir pasiūlė nueiti į kapines nufotografuoti senus kryžius. Buvo ruduo, nuotraukos turėjo būti dramatiškos. Nelabai ir mačiau jas, konkursui buvo išsiųstos paštu. Bet konkursą laimėjau. Tai buvo 2003-ieji, kai buvo pradėję rasti skaitmeniniai fotoaparatai, telefonai su fotoaparatais...

Nusitaikiau nusipirkti telefoną su fotokamera. Taupiau, taupiau ir nusipirkau. Tada jį pavogė. Kiek vėliau, būdamas paauglys, vėl taupiau, taupiau ir nusipirkau skaitmeninį fotoaparata. Vėl pavogė. Tada vėl taupiau. Nusipirkau tokį patį. Jo jau nepavogė. Paskui atsirado pirmieji mano darbai: suolų dažymai, šiukšlių vežimai, tai, iš ko galėjau nusipirkti naują įrangą. Per vasarą taupiau ir pirkau geresnį fotoaparata – su šviesesniais objektyvais, didesnėmis matricomis. Tada kitą vasarą pardaviau senąjį ir pirkau naują, dar geresnį, veidrodinį. Tada taupiau, taupiau ir nusipirkau gerą objektyvą, blykstę. Ir tada mane pakvietė fotografuoti vestuves...

TIKROS EMOCIJOS. Svarbiausia fotografuojant yra techniniai ir emociniai dalykai. Net ir klausimai apie mėgstamą muziką, laisvalaikį atveria kelią į fotografuojamo žmogaus pasaulį.

Man patinka reportažas, tikros, nesuvaldintos emocijos. Galbūt dėl to pamėgau vestuvinę fotografiją. Kokios buvo mano fotografuotos pirmosios vestuvės? Labai baisu prisiminti tas nuotraukas... Klientams kainavau nedaug, simboliškai. Tiesa, ir klientų reikalavimai buvo minimalūs. Vestuvės buvo labai didelės, net ir dabar

tokių fotografuoti nesiimčiau. Dariau reportažines nuotraukas, gaudžiau gražias emocijas, atsisakydamas tradicinių klišių, pavyzdžiui, jaunųjų fotografavimo ant tiltelio. Jaunieji buvo patenkinti. Ir dabar kartais juos sutinku. Lietuva – tikrai mažas kraštas. Visada įsitikinu, kad buvusius klientus, po metų ar kelių, būtinai susitiksiu. Garantuotai. Dėl to stengiuosi su žmonėmis elgtis sąžiningai.

Kai fotografuoju vestuves, savaitę ar dvi į padarytas nuotraukas nežiūriu. Būna darbinės pagirios. Darbas sunkus ir fiziškai, ir psichologiškai. Vestuvių dieną įtiki tuo, gyveni emocijomis. Vestuvėse dalyvauju tarsi spektaklyje, visur ieškau tinkamos šviesos ir kompozicijos, lyg koks skautas ieškau sprendimų iš keblios padėties. Kartais labai daug išgyvenu emociškai: atsimenu vestuves, kai kartu su jaunaisiais ir jų tėvais norėjo fotografotis ir jaunosios močiutė. Močiutė sunkiai vaikščiojo ir negalėjo prieiti prie jaunųjų. Tada apsiverkusi nuotaka pati atėjo prie močiutės. Močiutė irgi apsiverkė. Visa tai fiksuoji, bet kartu ir išgyveni... Kartais žiūri net ne į žmogų, bet į jo širdį. Kaip aš žiūriu į savo fotografuojamus žmones, taip ir jie žiūri į mane. Kaip šauki, taip ir atsiliepia.

Fotografu gali būti bet kas, kas turi estetinį suvokimą, vizualų mąstymą. Svarbiausia išmokti valdyti fotoaparata. O visa kita yra tai, ką turi savyje įgijęs iki fotografijos. Labai naudinga žiūrėti į kitų fotografų darbus. Pradedi matyti kitų klaidas, į kurias anksčiau nekreipdavai dėmesio. Pavyzdžiui, žiūrėdamas filmą, klausausi ne tik pasakojamos istorijos, bet pastebiu ir kompozicijas, šviesą.

KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ STUDIJOS. Praėjusiais metais kartu su VGTU Kūrybinių industrijų fakulteto, Greifsveldo Kasparo Dovydo Fridricho vardo dailės akademijos ir Varšuvos dailės akademijos studentais dalyvavome festivalyje ZINGST. Festivalyje vyko profesionalios fotografijos ir jaunųjų fotografų darbų paroda. Mūsų, VGTU komandos, daryta nuotrauka tapo festivalio veidu. Bendravome su vokiečių, lenkų studentais. Jie internetiniuose puslapiuose pardavinėja savo darytas nuotraukas, t. y. pardavinėja meną ir iš to gyvena. Ar tai įmanoma Lietuvoje? Niekaip. Sulaukiu užklausų, bet kartais užsakovai siūlo mažiau, nei kainuoja nuvažiuoti iki fotografuojamo objekto. Užsakovai kartais nesupranta, kad tas momentas, kai paspaudi fotoaparato mygtuką, yra tik maža didelio darbo dalis. Egzistuoja dar ir fotografijos preprodukcija ir postprodukcija. Ką davė kūrybinių industrijų studijos? Per studijas radau ir darbą universitete. Galima sakyti, kad per studijas tapau tuo, kas esu...

Kalbėjosi Edita Jučiūtė

Studijų metu vykdytas projektas „Readers“. Kartu su Kūrybinių industrijų fakulteto studentais fotografavome knygynų lankytojus su jų mėgstamiausiomis knygomis. Pasisekimas buvo nelauktai didelis – „Facebook’e“ projektas sulaukdavo 10 tūkstančių žiūrovų per dieną. Nuotraukoje viršuje: Vytukas. Nuotykių knygų mėgėjas. Romantiška siela.

Nuotraukoje apačioje: Vytuko močiutė, puoselėjanti anūko poreikį knygoms. Moters rankose – Viktoro Hugo romanas „Vargdieniai“, priminęs laikus, kai labai trūko knygų lietuvių kalba. Ji atsiminė, kad jaunystėje šį romaną skaitė tik rusų kalba. Močiutės ir anūko pozos išduoda, kokią vietą jų gyvenime užima knygos, nereikėjo daryti jokios dirbtinės režisūros, jokios nuotraukų postprodukcijos

SA

Žvilgsnis kitaip

Nuotraukos centre – netikėtai į kadrą „įkritusi“, nuo kalno besileidžianti džiazo dainininkė Migloko. Fotografija pasakoja ne tik apie dviejų jaunų žmonių istoriją, bet ir apie visą šeštadienio popietę Užupyje. Fotografija – nenukarpyta...

Vėjo palydovai. Aikštę šalia Kauno rotušės labai mėgsta balandžiai. Spontaniškai padėjau fotoaparatą ant žemės, o prieš einančius jaunuosius pakilo būrys balandžių

Pro vienos Užupio kavinės langą. Nemontuotas kadras su visa istorijų mozaika: kažkas už ramybės drumstiną pyksta ant manęs, nuotaka man šypsosi, kavinės lankytojai jai linki laimės...

Ne kartą apsilankydamas šeimoje, pamažu tampa jos nariu. Dar tik ruošiausi fotosesijai, kai pamačiau, kaip išradingai senelis ramina šiek tiek suirzusį savo anūką

Portretas – tai ne tik veidai. Net jei fotografijoje mato-
mi tik siluetai, jos turinys netampa menkesnis. Vaikas
norėjo man parodyti savo triratį, jo kantriai laukia tėvai.
Pastebėjau, kad vaikai iki 2–3 metų niekada „nesifoto-
grafuoja“... Tiesiog elgiasi natūraliai

Išėjau pro kavinės duris, o mane nusekė smalsios,
ilgesingos akys

THE CHAIRMAN OF THE BOARD AT VILNIUS GEDIMINAS TECHNICAL UNIVERSITY: 'MY MISSION — TO PROCLAIM ENGINEERING'

Sigitas Leonavicius, a graduate of Vilnius Gediminas Technical University, has survived all his own business downfalls and lifts in the last two decades. Setting up his own business drastically, from a complete nothing, he is now happy with an emerging Lithuanian business culture and mature business – 'Traidenis' company, a leader in the field of water engineering technology. As a graduate of Vilnius Gediminas Technical University, now already the Chairman of the University Board, Sigitas Leonavicius says that he has come back to his Alma Mater to stimulate young people to choose a profession of an engineer. 'I systematically seek to promote a profession of an engineer. I want an engineer name to have its echo in a society. It should be something that would motivate people from kindergarten or school times. We have a very good potential, our youth is very creative, energetic and diligent. To some purpose our people are always shoved abroad. We usually notice that only when it is valued by others. We must value that here and now,' – the Chairman of the Board at Vilnius Gediminas Technical University states.

EVERYONE HAS HIS OWN UNDERSTANDING OF A CITY

Professor Marija Burinskiene, the Head of the Department of Urban Engineering at VGTU, is sure that, "...it is not important where one prefers to live – in New York, Shanghai or Druskininkai – everyone wants to live comfortably: to have at least a centralised water supply, a warm house in winter and a cool one in summer, to live a short distance from school, work, the theatre or a hospital".

According to the famous urban engineer, economic, social and environmental conditions determine the quality of life. In her interview the professor deals not only with urban problems including the real estate bubble, but also explodes the myths in the culture of many Lithuanian towns. The professor forecasts tourist flows to the biggest cities – Vilnius, Riga, Tallin, St. Petersburg, and perhaps Klaipeda and Kaliningrad too. "It is naive to imagine foreigners cycling to small towns. Working on international projects for such a long time, I have noticed that foreigners are mostly interested in two places in Lithuania – Vilnius and Neringa, and sometimes Trakai. Kursiu Nerija and Vilnius Old Town are at the top of the cultural heritage list for foreigners visiting Lithuania" – says Burinskiene.

WHY SHOULD WE USE OPEN-SOURCE SOFTWARE?

What is open code? “The majority of Lithuanians believe that open-source software is free of charge. Open-source software is created and made available for the general public to use, distribute and develop. It reminds us of an open community. Historically, the influence of IT monopolies gave birth to the open-source software movement. Until that time software was created by programmers who shared this like women shared food recipes. When companies such as AT&T, ITT and Microsoft started selling software, the open-source software movement began” – Zilvinas Jancoras, the Deputy Director of the Institute for Open Source Research at VGTU, explains. Jancoras is convinced that all Lithuanians should start using open-source software. The less software is purchased from abroad, the better the import-export balance is in our country. “On the one hand, open-source software usage will lower our imports but on the other hand, users of open-source software will have to learn how to use it...” – notes the interviewee.

MINDAUGAS STATULEVICIUS: 'I BELIEVE IN A MARSHMALLOW THEORY'

Mindaugas Statulevicius, a graduate of Vilnius Gediminas Technical University, a director of Lithuanian Real Estate Development Association (LNTPA) states that Real Estate Market is one of the most sensitive markets from the perspective of customer expectations. If the expectations of residents improve, they gain self-confidence and thereafter actively begin looking for accommodation. Mindaugas Statulevicius claims that Real Estate Market has indeed been recovering for the last two years. In essence, all dwellings which are built are sold. The crisis has brought up a customer and his requirements and that is perfect. Therefore, modern energy efficiency technologies are being deployed for the time being. A Real Estate future – smart houses; and Lithuania goes hand in hand with Western Europe. 'Approximately 25 housing development projects are being carried out in Vilnius for a moment. A period of sustainable Real Estate recovery should last until 2014–2015. Considering the fact that economics develops in cycles, Real Estate Market falls behind them up to two years. If we do not repeat the same mistakes, we can forecast a sustainable growth,' a Real Estate Development specialist claims.

EGLE RADVILE SVEDAITE: "LIFE IS THE BIGGEST ADVENTURE"

Egle Radvile Svedaite, the Head of the Centre for Information Technology and Systems at VGTU, has made many different discoveries. Instead of accepting one or two solutions, she still tries to search for new ones. On the one hand, life without a goal is just wandering, but on the other, crossing boundaries and going further may become a real philosophy. "It was fun when I took my father's IBM computer (it was expensive one at that time) to pieces and then put it back together again. My parents used to find me not only at the computer, but also in the garage, welding something or hammering out a scythe. Recently, I changed my hobby from welding to melting silver and creating jewelry" – the Head of the Centre for Information Technology and Systems talks about her latest discovery. We learn from Svedaite about the IT specialist's life behind the scenes and the intrigue of exploring her thesis, "I experiment and wait for the results – and this is the charm of my work" – says the IT specialist.

THERE IS ENOUGH SPACE FOR PHD STUDENTS IN LITHUANIA

There is enough space for PhD students in Lithuania. Sarunas Skuodis, a young scholar at Vilnius Gediminas Technical University is completely convinced about that. A former national rowing team member, a professional sportsman and now already a PhD student at the Department of Geotechnical Engineering has evaluated his *Alma Mater* advantages after visiting a famous University in Europe.

'I'm sure that I don't want to leave. Lithuania has favorable conditions to study. For their dissertations PhD students can have everything done here, they don't need any traineeships abroad. However, traineeships, as a matter of fact, are a good choice because PhD students get acquainted with other study system, see how it works in reality and get some experience in work projects. When you come back from such traineeships, you're trying to apply this to the University you're studying at. It's said that Rome is proud of Vatican; equally, our scholars can be proud of reinforced concrete, geotechnical and bridge equipment at the University. We definitely have especially modern equipment. Undoubtedly, there's no need only to be proud, there's also a need to work,' – a former sportsman, now working in the field of geotechnical science says.

TO FORGE INFINITY . . .

Dr. Valdas Bubelevičius, an Associate Professor at the Architecture faculty of the VGTU, is the creator of more than a hundred sculptures. He is well known for his cycle of sculptures 'The Keys to Infinity'. The famous sculptor laughs "if you start to think about Infinity, it's time to look for the *madhouse*. When art theoreticians and professors ask me if I am creating infinity, my answer is no, I am only making the keys to unlock Infinity. The keys are not for me, I have no time for that, besides I may be dead by then". The Associate Professor of Sculpture does not ask his students to make their sculptures. Instead, he suggests his students generate ideas and create models of their work in order to prepare for the cooperation, as professional sculptors, with contest organisers and customers. In this way the architects of the future acquire the skills of planning and how to present their ideas. "Architecture is the management of space and a person's way of life and sculpture is the emphasis, the esthetic charge of an idea and the material used. For my students, I emphasize the fact that we live in Lithuania, where the tribes of the Balts once lived" – says Bubelevičius and invites future architects to respect this influence.

THE TRANSLATOR OF SCIENTIFIC TEXTS: “ANY LANGUAGE HAS TO BE LOVED”

“I use English from early morning to late at night”, confessed Gintaras Vaidogas, the English language proofreader and the translator for the VGTU publishing house ‘Technika’. He not only translates complicated scientific articles into English, but also finds the time to enjoy the beauty of the English language and its literature. He translated Francis Bacon’s essays; complex creative works of literature.

“While living in England I heard that in old times Englishmen copied the essays of the philosopher, framed them and decorated their walls using them as pictures. Once I preferred translating into Lithuanian works of literature which had not been translated by others. That was the reason why I translated Francis Bacon’s essays, unknown to Lithuanian readers, written in the English language of the Renaissance with the phraseology and sentence structure peculiar to that period. It was exciting to feel a different kind of English language and acquire new experience”, says Vaidogas and tells us that the Lithuanian language is clumsy and not so flexible for translation. The translator also confesses that he uses English better than his native language.

EMOTIONAL ALCHEMY

Embedded emotions. Real feelings. The artistic portrait of a person. The mature works of the talented photographer Simas Bernotas reveal a miraculous alchemy between the photographer and his model – it is not enough to press the button for a good picture. A graduate of the Faculty of Creative Industries and the University photographer, Simas Bernotas captures the individuality of people and reveals their personalities. “Anyone with aesthetic perception and the ability to visualize may become a photographer. Learning to manage a camera is very important but everything a photographer needs is in the artist himself” – Bernotas believes. According to the photographer, after graduating from the Faculty of Creative Industries of the VGTU, he understood the reason for the existence of some factors in society. Such knowledge helped him to reject consumer culture. The photographer now clearly understands the saying: “We have a job we hate, we buy things we do not need, in order to prove something to people we hate...”

SA

SA

SA

CA

ISSN 2029-4999

9 772029 499004

